

KÕRGEM
SÕJAKOOL

1921-1931

KÕRGEMSÕJAKOOL
TALLINN 1931

Eessõna

Kõrgem Sõjakool mälestab käesoleva aasta 12. septembril oma kümne aastast tegevust.

Selle aja kestusel on temas ümarguselt sada ohvitseri omandanud kõrgema sõjalise hariduse. Kõrgemas Sõjakoolis omandatud teadmised ja oskused on rakendatud tööle meie riigikaitse organiseerimisele.

Juubelipäeval Kõrgema Sõjakooli lõpetanute pere tuletab tänutundega meelde oma haridusetemplit ja toob temale ohvrianniks käesoleva teose, mille eesmärgiks on Kõrgema Sõjakooli möödunud kümne aastast tegevust elustada kõikide nende mälestuses, kes selle aja kestusel tema tööst ja tegevusest osa võtnud.

Selleks toob teos kokkuvõtliku ajaloolise ülevaate Kõrgema Sõjakooli tegevusest 1921.—1931. a., üksikuid selgitavaid artikleid ja Kõrgema Sõjakooli juhtide, õppejõudude ning õpilaste pilte ühes vastavate märkmetega.

Albumi korraldajad.

Mihklikuul 1931. a.

MEIE KÕRGEMA SÕJAKOOLI LOOMISEST

JAAN SOOTS

Meie Vabadusesõja juhtimisel tuli ületada palju raskusi. Üheks neist oli asjaolu, et meie juhtiv koosseis, ohvitserid, oli omandanud Maailmasõjas küll teatava praktika, kuid tema teoreetiline ettevalmistus oli nõrk. Rõhuv enamik meie tolleaegsest ohvitserkonnast oli omandanud ohvitseri kutse sõjaajal, sooritades lühikese, 2—4 kuulise õppekursuse. Rahuaegse ettevalmistusega ohvitseri oli sedavõrd vähe, et neist ei jätkunud isegi kõigile rügemendiülemate kohtadele. Kõrgema sõjalise haridusega (kindralstaabi) ohvitseri võis sõrmedel loendada: Laidoner, Larka, Soots, Lill, Rink, Reek ja Mutt. Nendest õieti vaid kolm esimest olid lõpetanud kõik klassid ja täitnud vene väes nõudmised selleks, et ka rahuajal kindralstaabi ohvitseride kohtadel teenida.

Loomulikult neist kõrgema sõjalise haridusega ohvitseridest ei jätkunud isegi diviisi staabiülemate ja kõrgematele kohtadele, rääkimata muudest vähematest kohtadest. Nii tuli määrata kohasema ettevalmistusega ohvitseride puudusel topograaf kindralstaabi operaiivosakonna ülemaks, kelleks ometi igal juhul peaks olema kõrgema sõjalise haridusega ohvitser. Kõik see raskendas juhtimist ja sundis isegi kõrgemaid juhte kindral Laidoneriga eesotsas kirjutama hulga korraldusi isiklikult oma käega.

Pärast sõda ohvitseride sõjalise ettevalmistuse täiendamise küsimus tõusis paratamatult päevakorda. Asuti põhimõttelisele seisukohale, et kuna meie kaitsevägi on väiksearvuline, siis peab tema ettevalmistus olema hea, et ta suudaks vastu panna suurematele jõududele. Eriti hea peab olema kaader, sest mobilisatsiooni läbiviimisel ja kaitseväge täiendamisel tagavaraväelastega määratakse kõik kaadriohvitserid kõrgematele ametikohtadele. Selle põhimõtte teostamiseks loodi kõigepealt üheaastase kestusega alaliseväe ohvitseride kursus, et anda kõigile rahuajal kaitsevärke teenima jäänud ohvitseridele rahuaegse ohvitseri ettevalmistus.

Samal ajal tõusis päevakorda ka kõrgema sõjalise haridusega ohvitseride ettevalmistamise küsimus, mille lahendamine oli juba raskem. Alaliseväe ohvitseride kursuse jaoks meil leidis nii õpilasi kui õpetajaid, kuid kõrgema sõjalise hariduse andmiseks olid väljavaated mõlemate suhtes väga piiratud: õppejõudude saamiseks oli vähe kõrgema haridusega ohvitseri, samuti oli vähe rahuaja kursuse lõpetanud ohvitseri, kelle hulgast võis saada õpilasi. Sellepärast alul tekkis mõte saata meie ohvitseri õppima välismaa akadeemiasse. Selle mõtte kaalumisel selgusid aga pea

tema suured puudused, nimelt: 1) meil läks tarvis korraga palju kõrgema haridusega ohvitseri, välismaal aga oli võimalik ette valmistada ainult mõnd üksikut, 2) välismaale komandeerimisel oli esijärgu tähtsusega vastava võõrkeele tundmine, mille tõttu paljude andekate ja Vabadusesõja kogemustega ohvitseride kandidatuur oleks pidanud ära langema kas jäädavalt või vähemalt mõneks aastaks, kuni nad keele oleksid ära õppinud. Siiski lasin diplomaatilisel teel pinda sondeerida Prantsuse ja Briti valitsuste juures, kas meie sõjaväelastel ei lubataks õppida nende riikide akadeemiatel. Jaatavat vastust ei saanud sel ajal kustki.

Siis võtsin põhjalikule kaalumisele juba ennemalt tärganud mõtte, asutada kindralstaabi kursused omal maal. Niisuguse lahenduse paremuseks oli asjaolu, et sel teel võis korraga ja võrdlemisi väikeste kuludega ette valmistada suurema arvu ohvitseri, kusjuures kandidaatide valikul võõrkeel ei mängi otsustavat osa, ja küllalt on sellest, kui õpi- (**Lk 21**) lased omandavad kursuse lõpuks võõrkeeled sedavõrd, et nad välismaa sõjakirjandust jälgida võiksid. Ühtlasi avaneb võimalus kõrvaldada kursuse jooksul ka muid õpilaste ettevalmistuse puudusi, mis sisseastumise juures ilmsiks tulnud. Väljavaated vastavate õppejõudude leidmiseks olid olemas, kuigi mitte väga roosilised. Nimelt võis küsimust lahendada ainult sel viisil, et meie väejuhid, kes omasid kõrgema sõjalise hariduse, oleksid täitnud oma alaliste ametikohuste kõrval ka kindralstaabi kursuste lektorite ja praktiliste tööde juhatajate kohuseid, kusjuures tuli leppida sellega, et osa ainete õpetamine pannakse endise vene kindralstaabi akadeemia õppejõudude peale, kes pärast revolutsiooni olid Eestisse elama asunud või isegi meie teenistusse astunud. Niisugune lahendus oli vastuvõetav selle tõttu, et tol ajal kõik meie ohvitserid valitsesid vabalt vene keelt, milles venelased võisid loenguid ette kanda, ja et sõjaväelised ained on tehnilist laadi ning politikat ei käsita. Tol ajal Eestis viibivatest vene õppejõududest, kes meile olid lektoriteks kohased, võiks nimetada endist vene sõjaväe akadeemia asjadevalitsejat ja professorit A. Baiovi, kelle eriala oli sõdade ja sõjakunsti ajalugu, Pärnumaalt preestri perekonnast võrsunud ja Pärnu gümnaasiumis õppinud D. Lebedevi, kes samuti oli õppejõuks vene akadeemias, edasi meie maalt pärit olevat kolonel A. Salfi, vene inseneriväe akadeemia endist õppejõudu Marisevi, kindral Vannovskit ja teisi. Olukorda hinnates, palusin professor Baiovi kokku seada õppeainete kava ja minu poolt kavatsatud lektorite nimekirja, mis ta ka tegi. Selle tulemusena selgus, et õppejõude tõesti jätkus, kuigi nende suhtes ei saanud olla väga nõudlik.

Koostati ka majanduslik kalkulatsioon, mis näitas, et kõrgema haridusega ohvitseri ettevalmistamine kodumaal tuleb mitu korda odavam kui välismaal. Meie

palgad olid sel ajal õige väikesed, nii ülikooli õppejõududel ja tehnikumis (tol ajal kõrgem õppeasutis) kui ka kaitseväes. Järelikult kujunes väikeseks ka kõrgema sõjakooli õppejõudude tasu, mis pidi olema kooskõlas muude palkadega. See asjaolu tegi nii mõnelegi tuska. Kuuldus isegi sõnu “ekspluateerimisest”. Kuid kui olukord ja ülikooli õppejõudude palgad nurisejatele teatavaks tehti, leppisid nad kavatsetavate palkadega.

Kursuste juhataja suhtes asusin seisukohale, et sellele ametikohale tuleb määrata kõrgema sõjalise haridusega eestlane — vabadusesõjaväelane. Seda seepärast, et ühe hästi ettevalmistatud, kuid Vabadusesõjast mitte osavõtnud ohvitseri (optandi) määramine alaliseväe ohvitseride kursuse juhatajaks oli sünnitanud pahameelt ja välja kutsunud sekeldusi. Niisuguses olukorras valik kohaste kandidaatide hulgast peaaegu puudus, sest pärast Vabadusesõja lõppu mitmed kõrgema sõjalise ettevalmistusega ohvitserid olid lahkunud tegevast teenistusest. Kaitsevärke olid neist teenima jäänud vaid kindralmajor Larka sõjaministri abi kohal, kindralmajor Lill — sõjavägede staabiülema kohal ja kolonel Reek, diviisi staabiülema kohal. Kuna viimasele ametikohale võis määrata hädapärast ka ilma kõrgema hariduseta ohvitseri ja kolonel Reegil olid omandatud Vabadusesõjas niihästi rügemendiülema kui diviisi staabiülema tsensused, siis jäin peatuma tema määramise juurde.

Kursustele asukohta otsides tuli sellena kaaluda kõigepealt Tondi kasarmuid. Sellest kavatsusest aga ei saanud esiotsa asja seetõttu, et Tondil oli puudus ruumidest; asus ju seal peale Sõjakooli veel Sõjatehnikakool. Ei leidunud kortereid kursuste juhatajale ega kuulajate perekondadele. Pealegi oli siin side linnaga halb. Järve jaama ega elektrirongide ühendusi ei olnud olemas ja sõjakooli lektoreid toimetati kohale sanitarautodel. Seepärast tuli sellest kavast esiotsa loobuda ja avada kursused Tallinnas Väike Patarei tänaval, missugune koht oli kõigile kättesaadav.

Õpilasteks kursustele võeti ohvitseride kirjalikkude ja suuliste katsetega, kusjuures katsetele lasti ainult neid, kellel oli rahuaja ohvitseri haridus, s. o. kes olid omandanud alalisväe ohvitseri kutse enne Maailmasõda või lõpetanud meil üheaastase alalisväe ohvitseride kursuse.

Ühenduses Kindralstaabi Kursuste avamisega tuli lahendada ka nende ohvitseride hariduse täiendamise küsimus, kes Vabadussõjas rügemendiülema või kõrgematele kohtadele olid määratud, kuid kes samuti ainult sõjajaegse ohvitseri hariduse olid saanud. Oli selge, ei need ohvitserid ilma täiendava ettevalmistuseta ei suuda rahuaja õppusi edukalt juhtida. Ühtlasi võis ette näha, et kui väeossa hakkab

ilmuma ikka rohkem ja rohkem alalisväe ohvitseri kutse omandanud või koguni kõrgema sõjalise haridusega ohvitseri, (**Lk 22**) kes samuti Vabadussõjast osa võtnud, siis madalama haridusega rügemendiülema autoriteet ei või nende silmis püsima jääda. Teisest küljest aga rügemendiülemate saatmine üldistel alustel alalisväe ohvitseride kursustele ei tahtnud sobida nende autoriteediga. Sellepärast tulin otsusele komandeerida neid Kindralstaabi Kursustele vabakuulajatena. Neilt ei nõutud sisseastumisekatseid ja neile tagati sisseastumisel nende endised ametid, kuidas nad Kursusi ka ei lõpetaks. Niisugusel juhul aga, kui nad soovisid saada kindralstaabi ohvitseri õigused, pidid nad sooritama vastavad katsed üldistel alustel.

See moodus oli nimetatud ohvitseridele üldiselt vastuvõetav. Mõni neist lükkas küll esialgu ettepaneku tagasi “perekondlistel põhjustel”, mõnega tulid “pikad jutud maha ajada”, enne kui ta nõus oli kursustele minema, kuid lõplikult loobus Kursustest pärast seal mõne nädala viibimist 2. rüg. ülem kolonelleitnant H. Kurvits.

Sügisel 1921. a., kui Kursuste avamisega seotud küsimused järkjärgult olid lahendatud, jõuti lõppeks nii kaugele, et Kursused võis avada, missugusel toimingul viibisin isiklikult, soovides õpetajatele ja õpilastele edu nende eelseisvas töös.

Kümme aastat on möödunud sellest ajast, kui Eesti Kõrgemale Sõjakoolile vundamenti tuli rajada, nagu eelpool kirjeldatud. Kümme aastat on teotsenud Eesti Kõrgem Sõjakool. Selle aja jooksul ta on andnud viis lendu kõrgema sõjalise haridusega ohvitseri, rahuldades sellega tungiva vajaduse meie kaitseväes kõrgema sõjalise haridusega tööjõudude järele. Mitmed tema õpilased on jõudnud väga vastutusrikastele kohtadele. Kool ise ei ole jäänud muutmata, vaid on arenenud ajanõuete kohaselt. Olles loodud “Kursuste” näol ja vene õppejõudude abiga, on ta kujunenud käesolevaks ajaks “Kõrgemaks sõjakooliks”, kus õpetavad puhteesti õppejõud, kellest mitmed on täiendanud oma haridust Prantsusmaal, et pakkuda ka meie Kõrgemas Sõjakoolis kõige värskemad sõjateaduse arengu alalt. Ja kuigi meie Kõrgema Sõjakooli õppekavad ja õpetamise meetodid on muutunud vastavalt ajanõuetele, siiski on need põhimõtted, mis kooli rajamisel üles seati, üldiselt püsima jäänud.

Soovin, et meie Kõrgem Sõjakool ka tulevikus valmistaks ette juhte meie kaitsevägele samasuguse eduga, nagu ta seda seni on teinud meie üldise julgeoleku tagamiseks ja iseseisvuse kindlustamiseks.

KÕRGEMA SÕJAKOOLI OSA RIIGIKAITSE ETTEVALMISTAMISEL

J. TÕRVAND

Paratamatusena tundub veel tänapäev vajadus riigikaitset ette valmistada eesmärgiga sõjapuhkemisel rakendada kaitsetegevuseks küllaldased jõud ja ressursid võidu tagamiseks. Pole ju rahvast ja riiki, kes sõda kaotada tahaks. Kaotatud sõda hävitab rahva moraalse enesetunde ja toob kaasa soovimata seesmisi poliitilisi vapustusi ning pikkadeks aastateks raske majandusliku koorma „hääkstegemise“ maksude näol. Kõike seda oleme näinud Maailmasõja ajal ja hiljem. Seda võime näha veel praegugi, kui jälgime rahvusvahelist elu.

Võit ei tule iseendast. Võitu vaja organiseerida, ette valmistada rahuaja tööga. Tuleb ette näha kõik, mis võidu saamiseks oluline. Sõdib, s. o. tegelikult teostab riigikaitset, sõjavägi, meie määrangu kohaselt kaitsevägi. Viimane pole muud kui organiseeritud inimhulgad, mis relvastatud ja varustatud kõige sellega, mida pakub tänapäeva tehnika. Tuletame meele ja kriipsutame alla juhtide ääretult tähtsat osa selles organisatsioonis; samuti peame meeles, et iga organisatsiooni üheks kandvaks toeks on õige tööjaotus ja igal tööalal kõrge kvalifikatsiooniga töötajad. Säärase töötajate loomine on üks tähtsamatest ülesannetest riigikaitse ettevalmistamisel. Kui see ülesanne õigesti lahendatud, siis on loodud avarad väljavaated edukaks sõjategevuseks.

Vajalikkude töötajate ettevalmistus sünnib meie ajal vastavates õppeasutistes. Nii näeme kõikjal riigikaitse alal rida koole ja kursusi, kus ühe või teise väeliigi jaoks, ühele või teisele erialale valmistatakse ette juhte mitmesugustel teenistuslikel astmetel. Kõikide nende koolide ja kursuste seas kerkib esikohale Kõrgem Sõjakool, mis peab andma selle kvalifitseeritud kontingendi ohvitseride, kust normaalselt võrsuvad kõrgemad juhid ja nende lähemad abilisid — staapide juhtivad töötajad. Kõneledes juhatusest ja staapidest võiksime siin ära märkida, et juht ilma hää staabita ei suuda tänapäev rahuldada kogu juhtimise komplitseeritud nõudeid. Tänapäev juhtimisprotsess ikka ja ikka rohkem kujuneb kollektiivseks tööks, kus igal töötajal täita suur ja tähtis osa. Samuti võime ära märkida, et kui juht kvalifikatsioonilt, s. o. erialalistehniliselt ettevalmistuselt, on "peajagu" kõrgemal oma lähematest abilisest või vastupidi, siis teoreetiliselt pole eeldusi hääks koostööks juhi ja tema staabi vahel. Inimeste erinevad omadused suudavad küll siin palju teravaid nurki maha viilida, kuid alati on parem, kui juht ja

tema abilised omavad enam-vähem võrdse kvalifikatsiooni. Võrdse mitte tähe järele, vaid sisult.

Õige teenistusliku edasiliikumiskorra juures ei saa kõrgemateks juhtideks inimesed, kes intelligentsilt ja iseloomult alla keskmise. Juhid, kes edasi jõuavad, on pika rahuaja teenistuse kestusel end rikastanud suurte teenistuslike ja ka elukogemustega. Vahest küll kaasaegse ja alatasa areneva tehnika tippsaavutised ja võimed pole neile nii omased kui nooremale generatsioonile. See viimane annabki juhtidele abilisi. Kui noorema põlve ettevalmistusel on käidud õiget teed, siis on loodud eeldused, et juhid endale ka vastavaid abilisi valida võiksid.

Juht ja staap üheskoos moodustavad tänapäev kõikide suuremate väekoondiste üldise juhatus. Juht ja tema staap (õigemini staabi töäjõud) täiendavad üksteist ja sääraselt kujundatud juhtimisaparaat peab suutma võita alluvate väeosade usalduse. Tegelikus elus, vähemalt sõjaajal, on ju rügemendiülemale näiteks ükspuha, kes temale käsu (**Lk 24**) annab — kas brigül ise või tema nimel staap. Tähtis sellejuures on, et käsuga seotud pingutused ja ohvrid poleks mitte asjatud. Tarvis on juhtida võidukalt ja nõnda, ei väed täidaksid oma ülesanded "väiksema vere ja kergema vaevaga."

Maailmasõja ajal võisime imetledes jälgida seda lõpmatut energiat ning asjatundlikkust, mida avaldas saksa väejuhatuse kõikidel astmetel ja staapides. Kohati tundus küll teatud paindumatust, samuti ka liialdustesse kalduvat staapide domineerimist juhtide üle. Kokkuvõetult aga nii juhid kui staabid olid suurejooneliselt ette valmistatud. On huvitav ära märkida, et Versailles' rahulepingu järele koos raskesuurtükiväega, tankide ja lennuväega on Saksas keelatud objektideks ka peastaap (kindralstaap) ja kõrgem sõjakool. Saksa kõrgem sõjakool ja teenistusekäigu kord Saksas andis sõjaväele üldse ja eriti peastaabile silmapaistvaid töömehi, kelle kvalifikatsioon seisis väga kõrgel. Rivi, kõrgem sõjakool, vahelduv teenistus jälle rivis ja staapides, löid Saksa sõjaväele rikkaliku kontingendi inimesi, kes suutsid arvuliselt nõrgemaid keskriikide sõjalisi jõude hiilgavalt juhtida ja korraldada. Lõplik kaotus sõjas ei vähenda nende inimeste kui kvalifitseeritud juhtide ja staabi töäjõudude väärtust. Ja et tulevikus enam ei tekiks selliseid inimesi, on võitja pool õigeks arvanud likvideerida Saksas kõrgema sõjakooli ja peastaabi.

Ajaloost samuti teame, et pärast õnnetut 1870—71 a. sõda Prantsusmaal hoolega hakati otsima lüüasaamise põhjusi. Ja leiti, et üheks mõjuvaks teguriks on olnud nii juhtide kui ka staapide töäjõudude ebaratsionaalne ettevalmistus. Selle puuduse kõrvaldamiseks koos teiste reorganiseerimistega hakati õige pea rajama

uutele alustele ka kõrgema sõjakooli tööd. Tulemused ilmutasid end Maailmasõjas, mille alguses Prantsuse Kõrgem Sõjakool oli annud suure hulga kainelt ja sügavalt mõtlejaid ohvitseride kõikidel juhtivatel teenistuseastmetel ja staapides. Liialdusteta võib tõendada, et liitlaste vägede lõpliku võidu üheks väga tähtsaks põhjuseks oli aastakümneid kestnud pinev ja ratsionaalne töö Prantsuse Kõrgemas Sõjakoolis.

Eesti riigi sündimisel sündis ka tema sõjavägi. Juhtivad tegelased on siin olnud kõrgema sõjakooli haridusega ohvitserid, kellel ühtlasi olid seljataga pikad sõjaaastad rikkalikkude kogemustega. Vabadusesõjas ülemjuhatus samuti oli kõrgema sõjakooli haridusega ohvitseride käes. Sama ettevalmistusega ohvitserid olid diviisi staabi ülematena divülide abilisteks. Sõda lõppes võiduga ja üheks põhjuseks siin oli kahtlemata, et leidus noore riigi noore sõjaväe etteotsa asetada vilunud ja kõrge kvalifikatsiooniga juhte ja staabi töäjõude.

Eeltoodud üldised väited ning viiped ajaloole on siinkohal aset leidnud vaid selleks, et alla kriipsutada üldises juhtide tähtsuses erilisi osa, mis kuulub kõrgema sõjalise haridusega ohvitseridele ja sellele õppeasutisele, kus nad oma kõrgele kvalifikatsioonile alused rajavad.

Nagu alul oli tähendatud, tundub veel paratamatusena ette valmistada riigikaitset. Et võita, on vaja kasvatada juhte. See äratundmine on teravalt ilmnunud meie riigikaitse töös juba Vabadusesõja ajal ja sai hiljem imperatiivseks. Kes on jälginud meie kaitseväge arengut, eriti tema juhtkonna ettevalmistamise ja õppetöö alal, sellele peaks paistma silma vankumata sirge joon — tõsta meie juhtkonna kvaliteeti võimaluste piirideni kõrgele ja ühtlasele tasapinnale. Sellega on seletatav ka suur hulk igasuguseid kursusi. Samuti kõrgema sõjakooli ellukutsumisel oldi juhitud sellest üldisest suunast.

Õigusega mõnikord toonitatakse, et võitja sõjavägi nagu uinub loorberitel. Eesti kohta seda tõendada ei saa, sest pärast võidukat Vabadusesõda algab kohe pinev töö juhtkonna ettevalmistamiseks rahuaja tingimustes. Ollakse teadlik, ei väikese riigi jõude võib suurendada hää väljaõpet. Väljaõpete tegelik täitmine nõuab aga hääd kaadrit.

Üldise tööjaotuse põhimõtte kohaselt vajas meie kaitseväge pärast sõda suure arvu kõrgema sõjalise haridusega ohvitseride. Tegelikult olid vaid üksikud. Kaitseväge kõrgema juhatuse silmi ees seega seisis küsimus, kuid hakata arendama ja

kasvatama seda kontin- (**Lk 25**) genti ohvitseridest, kust võiksid võrsuda edaspidi juhid ja vajalikud tööjõud staapides. Võis olla järgmisi lahendusi:

- komandeerida vajaline arv ohvitseri välismaale, või
- luua oma kõrgem sõjakool.

Viimane lahendus leiti õigusega ratsionaalsemaks ja nii näeme 1921. a. meie kõrgema sõjakooli sündi. Ühtlasi seatakse üles kindel eesmärk — ette valmistada tööjõude staapidele ja täiendada juhtide sõjalist haridust. Noore kaitseväge erilised olud tingivad selliselt seatud eesmärgi. Siinkohal võiks meelde tuletada, et 1921. a. toleaeegses Kindralstaabi Valitsuses oli vaid üks kõrgema sõjalise haridusega ohvitser.

Teatud kõrgema õppeasutise ellukutsumine ei ole kerge. Kaitseväge kõrgem juhatus 1921. a. oli selles teadlik. Kuid raskused on saatuse poolt määratud selleks, et neid võita. Ühisel jõul ja nõul asusid tööle need, kes ühel või teisel viisil ellukutsutud asutise eest vastutust kandsid. Ja 1923.a. annab Kõrgem Sõjakool esimese lennu, mille koosseisust praegu meie näeme kõrge kvalifikatsiooniga juhte rivis ja töömehi staapides. Siit paistab, et meie Kõrgem Sõjakool algusest peale on püüdnud käia õiget teed, kasutades oma tähtsa eesmärgi saavutamiseks kõiki toleaeegseid võimalusi.

Olles kutsutud ellu 1921. a. on Kõrgem Sõjakool eksisteerinud juba 10 aastat ja selle aja sees läbi teinud teatud arenemisprotsessi. Selles protsessis on lõplikult välja kriisilliseerunud taotletav eesmärk — anda kooli astunud või komandeeritud ohvitseridele kõrgem sõjaline haridus. Mis sünnib edaspidi iga lõpetajaga, on jäetud lahtiseks. Elu ise peab näitama, mis kellestki saab ja mis kohal keegi kasulikum võib olla. Kooli eesmärgi praktiline külg on nüüd kasvatada juhte, eeldades, et iga lõpetaja on küllaldaselt ette valmistatud ka staabi tööks vägede operatiivse kasutamise alal.

Praegu Kõrgema Sõjakooli kümne aasta juubeli päeval lõpetab kooli viies lend. Kõik viis lendu kokku on meie kaitsevägele annud juba ligikaudu 100 ohvitseri, kes omavad kõrgema sõjalise hariduse, iga lend (1923, 1925, 1927 ja 1929) andis omalajal nagu uut hoogu ja värsket verd meie kaitsejõudude igakülgele korraldamisele. Aasta-aastalt on kergemaks muutunud nende ülesannete lahendamine, mis lasuvad keskasutiste, diviiside ja väeosade peal väljaõppe,

organisatsiooni ja mobilisatsiooni aladel, s. o. nende alade tehnilise läbiiõotamise, ettevalmistamise ja elluviimise mõttes. Ilma selle kvalifitseeritud tööjõuta, mis on läbi käinud kõrgemast sõjakoolist, poleks mõeldav olnud meie oma määrustikkude, eeskirjade, juhtnõõride ja õppekavade ilmumine, suuremate taktikaliste õppuste ja manöõvrite korraldamine, sõjaasjanduse propageerimine ja selgitamine laiematele kihtidele nii kaitsevæes kui ka välispool kaitsevæge, organisatsiooniliste vormide ajanõõuetele alatasa kohandamine, mobilisatsiooni tööde ettevalmistamine, vedude ja transpordi küsimuste läbitõõtamine, osavõõtmine sise- ja välispolitilisest elust küsimustes, mis seotud riigikaitsega, teadlik osavõõtmine kaitsevæe seadusandlusest, meie oma sõjaasjandusliku kirjanduse algidude loomine ja välismaa sõjaasjandusliku literatuuri jälgimine, teiste riikide sõjaliste jõõudude uurimine ja paljude-paljude muude küsimuste üksikasjaline lahendamine. Kõõik see on olnud tõõpõõlluks ohvitseridele, kes lõõpetanud kõõrgema sõõjakooli. Sellel põõllul tehtav tõõ on vaimline tõõ, mis nõõuab tõõtõtõtjailt vastavaid omadusi. Kõõrgem sõõjakool neid omadusi teritab, kuid selle teritamise vääõrtus oleneb paljude väõliste olude kõõrval arusaadavalt ka iga koolis viibinud ohvitseri intellektist ja vastuvõõtlikkusest. Üle kahe aasta kestev vaimline tõõ Kõõrgemas Sõõjakoolis annab aga igal juhul tugeva treeningu edaspidiseks tõõõks. Ühes praktiliste tõõõdega ja pakutavate ratsionaalsete tõõõmeetoditega antakse lõõpetajatele kaasa teadmisi ja oskusi tegelikult ja asjatundlikult osa võõtta väõgede juhtimise tõõõst rahu- ja sõõjaajal. Kogu vaimline tõõ kõõrgemas koolis märksa laiendab õõppivate ohvitseride silmaringi ja arendab neis omadusi ja võõimeid mõõtlemiseks, kaalumiseks, vaatlemiseks, järelduste tegemiseks kõõigest sellest, mis teenistuslikult peab huvitama iga kõõrgema sõõjalise haridusega ohvitseri. Analüõõsi ja sünõteesi protsess pole neile võõõras. **(Lk 26)**

See viimane ongi vääõga täõhtis, ei mitte muutuda unistajateks, kes hõõljuvad kuskil pilvedetagustel kõõrgustikkudel, kuid kes sealt ei näe enam ka meie reaalsõõt olukorda. Sageli on ju nii, et just unistajatel tekivad kaunid mõõtted, mis pealtnäõha vääõga sümõpaatsõõd ja vaimustavad. Kuid unistajad ei suuda jõõuda asja sisuni, s. o. — mõõtelda lõõpuni ja ette kujutada kõõiki tulemusi, kui mõõtet realiseerida tahetakse. Sääõraseid inimesi sõõjajumal kõõrgelt ei hinda. Küõll on aga temale meelõõmõõda need, kes suudavad mõõtelda lõõpuni ja tungida asja sisusse, konkreetseõõt ette näõha kõõik üksikasjad. Kõõrgem sõõjakool püõõab alati unistajaid pilvede tagant maa peale ja inimeste keskele tuua. Võõimed vaadelda, näõha, analüõõsida ja leida sünõtees — on see vääõrtuslik vaimu teritamine kõõrgemas sõõjakoolis, mis loob eeldused, et kooli

lõpetajatest kujunevad asjatundlikud ja küpsed juhid ning kasulikud tööjõud staabi- ja õppetöö alal. Võib vaid kahetseda, et üldisest olukorrast olenevalt ei saa veel tarviliku intensiivsusega läbi viia kõrgema sõjakooli lõpetanud ohvitseride “ringvoolu” rivi ja staapide vahel. Viienda lennuga on aga ka selles mõttes paremaid väljavaateid. Tuleb lugeda möödapääsemata vajaduseks vahelduv teenistus staapides ja rivis, hoopis kõrvale jättes niinimeiatud “staažide” sooritamise. Kindel töö kindlal kohal, täieliku vastutuse kandmine, on parimaks tagatiseks, et kõrgema sõjakooli lõpetanuist edaspidi kujuneksid just sellised juhid ja staabi tööjõud, kes oma kvalifikatsioonilt seisavad ajanõuete kõrgusel, eriti aga meie olukorras.

Näib, et just selles meie olukorras tuleb normaalseks pidada, ei kõik vanemad juhid, alates patülidest jalaväes, grupiülemaist suurtükiväes ja vastavatest ülematest teistes väeliikides, omaksid kõrgema sõjakooli hariduse. See pole unistus, vaid praktiliselt lahendatav ülesanne. Oleme suutnud jõuda nii kaugele, siis oleme teinud suure sammu edasi riigikaitse ettevalmistamisel. Rahuaja töö seisukohalt võib paista, et puudutatud küsimus pole aktuaalse tähtsusega. See vaade oleks aga ekslik, sest meie oludes on patülidel ja vastavatel ülematel täita nii rahu- kui ka sõjaajal märksa suuremaid ülesandeid kui suurte riikide sõjavägedes. Tõsiasjaks jääb alati, et ühtlane doktriin, s. o. kui juhid ühes ja samas olukorras enam-vähem ühtlaselt suudavad tegutseda ja kui praktilised võtted juhtimisel on ühed ja samad, on tugevaid eeldusi seesmiselt kokkukõlastatud juhtimiseks lahingus kõikidel komandoastmetel, alates palülist ja kõrgemale. Kõrge kvalifikatsiooniga juhtide ettevalmistamisel rahuajal oleks seega ääretu suur mõte üldise riigikaitse ettevalmistamise seisukohalt, teisiti — võidu organiseerimise seisukohalt. Meie Kõrgem Sõjakool on seni püüdnud jõudumööda kaasa teha seda tööd. On kasvamas juhtide noorem generatsioon, kes edaspidi riigikaitsetöö täies ulatuses enda õlgadele võtab. Ta peab seda võtma. See kohustus olgu alaliseks meeldetuletuseks suurest vastutusest, mida kannab juba nüüd iga kõrgema hariduse saanud ohvitser. Ajaga sammu pidada, kasvada ja areneda ühes oma tööga olgu kõikide püüdeks, kes kõrgemas sõjakoolis möödasaadetud aastate ilusat mälestust ei taha tumestada.

Kümme aastat Kõrgema Sõjakooli elu ja tööd on kõikidel meil, kaasaegsetel, selgetes kontuurides silme ees. Meie näeme, kuis Kõrgem Sõjakool ise on ajaga sammu pidada püüdnud. On läbi tallatud kindel rada, mille kaudu sammume oma eesmärgi poole juhtide ettevalmistamisel. Meie aineiline olukord loob erilised

tingimused kooli töös. Need tingimused on rasked. Nad sünnitavad palju muret ja vaeva kõikidele, kes vastutust kannavad juhtide noorema generatsiooni ettevalmistamise eest. Kuid oleme harjunud raskusi võitma. Eesti kaitseväge loov energia ei ole 1931. aastal vähem kui kümme aastat tagasi. Selles teadmises vaatame julgesti tulevikku ka Kõrgema Sõjakooli elu ja töö mõttes. Vaatamata raskustele peab meie Kõrgem Sõjakool suutma täita temale määratud osa üldises riigikaitse ettevalmistuses, alati meenutades, et üheks võidu pandiks on kõrge kvalifikatsiooniga juhid ja staabi tööjõud. **(Lk 27)**

KÕRGEMA SÕJALISE HARIDUSE ARENEMINE VÄLISMAIL

Kolonel H. BREDE

Pildi saamiseks sõjalise erihariduse tekkimisest ja tema arenemisest kõrgemaks sõjaliseks hariduseks, nagu seda mõistame tänapäev, peame heitma pilgu õige kaugele minevikku. Juba algusest peale kõikide sõjaväe süsteemide juures näeme, et igalpool oli maksev teatud juhtimise organisatsioon. Ükskõik kui primitiivne see ka ei olnud, kuid alati näeme isikuid, kellele sõjavägi kuulus — need olid harilikult kuningad, keisrid või muude tiitlitega riigipead — muretsevat selle eest, et leida endale sõjalise jõu juhtimiseks abilisi, kellel oleksid võimalikult head professionaalsed oskused sel alal.

Professionaalseid oskusi omandati tol ajal praktilisel teel, asudes lihtsalt teenistusse sõjaväkke ja õppides kurbade kogemuste najal, või minnes õpilaseks kellegi kuulsa väejuhi juurde.

On selge, et kahest nimetatud moodusest teine oli igati parem. Kuid mitte igapähe ei olnud võimalust seda teed sammuda. Selleks, et mõne kuulsa väejuhi juure sellisesse lähedusse sattuda, kus ka tõesti midagi võiks õppida, pidi asjast huvitatud isik kuuluma juba väga kõrgesse perekonda. Harilik surelik, astudes sõjaväkke, sattus alati reamehe kohale, ja oli tarvis väga suurt annet ja ka palju õnne, et siit edasi saada. Kõik meile tuntud väejuhid antiik- ja ka keskajast, nagu Hannibal, Wallenstein, Turenne ja paljud teised, on just niisugust "õpipoisi" teed käinud.

Ajajooksul kasvasid sõjaväed; kultuuri ja tehnika arenemise tõttu arenes ka sõjavägi ja tema juhtimine läks keerukamaks. Asulate ja teede arvu kasvamisega läks raskemaks väeosade saatmine õigesse kohta; kindluste tekkimine tegi vajalikuks piiramise ja purustamise kunsti tundmise; tulerelvade ilmudes osutusid tarvilikuks vastavad rivivormid, et neid relvi kasutada ja end nende mõju eest kaitsta. Sõjamehe professionaalsele oskusele seati ikka suuremaid nõudmisi. Kuna sõjaväe arv järjest suurenes ja selle tõttu ka juhtide arv pidi kasvama, teiselt poolt aga alalised sõjad nende seast ohvreid nõudsid, siis näeme, et normaalne tee — omad kogemused tarvilise professionaalse oskuse saavutamiseks või õpipoisi amet kuulsa juhi juures — osutus liiga aeglaseks, et elult ülesseatud nõudeid rahuldada.

Ei ole teada, kes tuli esimesena mõttele, et sõjamehe oskust võib teatud määrani ka teoreetiliselt ära õppida. Teame vaid, et juba õige ammugi, koguni XV

sajandil, mõnes kloostris, mis olid tol ajal teaduse taimelavadeks, õpetati ka piiramise ja purustamise kunsti ja vastuabinõusid sellisele tegevusele. Mõõdamines olgu tähendatud, et ka Brienni kool, kus Napoleon sai oma esialgse hariduse, oli võrsunud klostrikoolist.

XVII sajandi lõpul leiame aga juba koole, mida täie õigusega võiks nimetada sõjakoolideks. Need olid üksikutelt suurematelt väeüksustelt organiseeritud õppeasutised, kus said tarvilise ettevalmistuse nende üksuste "Wachtmeistrid", "Quartiermeistrid" ja teised erialadel teenivad alljuhid ja ametnikud.

Isegi Venemaal leiame Peeter I ajal tema poolt asutatud kooli, kuhu ta sunduslikult paigutas bojaaride poegi. Peeter I asutatud kool jagunes kahte ossa — matemaatiliseks ja navigaatorlikuks. Esimeses osas said ettevalmistuse need, keda tsaar Peeter kavatses sõjaväkke määrata, teine osa valmistas ette tegelasi kaubanduslikul ja teistel aladel. **(Lk 28)**

Esimene regulaarne sõjakool asutati 1749. aastal Ludwig XV poolt. Vastavas aktis on see otsus järgmiselt formuleeritud:

„Meie oleme tarvilikuks leidnud asutada sõjakooli ja seal üles kasvatada Meie silmade all 500 noort aadlimeest, kellel puudub oma varandus. Meie eelistame neid, kelle isad on langenud sõdades ja kes selle tõttu on saanud riigi lasteks.”

Vähe hiljem, 1765. a., asutas Berliinis Friedrich II Suur umbes samasuguse kooli nimega „*Academie des nobles*”.

Seega XVIII sajandi esimesel poolel pääsis maksvusele põhimõte, et iseloomu ja hinge omadused üksi ei tee väejuhti, vaid neile täienduseks on tarvis teadmisi sõjakunsti alal.

XVIII sajandi lõpul näeme, et kõikides sõjavägedes on välja kujunenud juba võrdlemisi suured staabid mitmesugustel aladel tegutsevate ohvitseridega. Osa staapides teenivatest ohvitserest täitsid ülesandeid, mida meieajal täidavad kindralstaabi ohvitserid. Väga suurt rõhku pandi igasugustele topograafilistele ja geodeesilistele töödele. Nendel aladel nõuti „kortermeistri osakonna” ohvitseridelt suurt oskusi. Selle liigi ohvitseride keskelt leiame palju hiljem kuulsaks saanud nimesid. Nii teenisid Prantsusmaal leitnant Bertier, Preisimaal Scharnhorst ja Venemaal leitnant Barklai-de-Tolly, kortermeistri osakonna ohvitseridena.

XIX sajandi alul kindral Bonaparte sai Prantsusmaa esimeseks konsuliks ja hiljem keiser Napoleoniks. Ta reorganiseeris sõjaväe, pannes eriti suurt rõhku

juhtimise organite kujundamisele. Bertier, kes vahepeal tõusnud kindraliks ja 1804. a. marssaliks, määrati sõjaministriks ja ühtlasi keisri staabiülemaks. Kuna Bertier ise oli võrsunud võrdlemisi suure hariduse saanud ohvitseride hulgast — siis eelistas ta hea haridusega ohvitseri ka oma ümbruses.

Napoleoni ajal silmapaistva noore ohvitseri teenistusekäik arenes umbes järgmiselt. Noor ohvitser algas oma teenistust rügemendis. Siin ta tõmbas endale oma brigaadiülema tähelepanu ja sattus tema juurde adjutandiks või käskudetäitjaks. Kui sel ohvitseril tõesti oli silmapaistvaid võimeid staabiteenistuseks, siis varem või hiljem teda õppisid hindama diviisi ja korpuse ülemad ja mees viidi üle nimetatud staapidesse. Siin oli juba kerge jõuda keisri silma alla ja tõmmata tema tähelepanu enesele. Kui see sündinud, läks ohvitser kas armee staapi või keisri käskudetäitjaks ohvitseriks. Nii kujunesid väga tublid kindralislaabi ohvitserid ja nende keskel keiser määras väga tihti rügementide ülemaid. Sealt tõusid nad juba kõrgetele kohtadele. Napoleon ise oli väga nõudlik nende ohvitseride vastu ja kontrollis nende ettevalmistust väga valjult. Nagu teatab Thiebault, kutsus keiser alatasa ohvitseri igasugustest staapidest enda juurde ettekanneteks ja esitas neile küsimusi, näiteks: kui palju mehi on diviisis ja kui palju selles või teises rügemendis; kas on diviisist osi maha jäänud, kui palju ja kus; milline on relvade, riietuse ja jalatsite seisukord; missugused tagavarad on diviisis; suurtükiväe seisukord; milline on hobuste seisukord; kuidas on korraldatud toitmine ja mida antakse toiduks, kuidas on diviis asetatud; mida on teada vaenlasest; kuidas on korraldatud diviisi julgeolek jne. Kõikide küsimuste peale oli tarvis anda kiired ja täpsed vastused.

Sel ajal, kui Napoleon oma geeniusega oskas mehi valida, tarviliselt ette valmistada ja isegi isiklikult õpetada (tema kirjavahetus annab sellest kõige selgema pildi), oli teistes Euroopa sõjavägedes asi palju kurvem. Austria kindralstaap oli kivinenud teoriasse ja, nagu teada, seletas oma kaotusi ja Napoleoni võite sellega, et “Napoleon ei sõdi korrapäraste reeglile järele”. (!) Preisimaal ei olnud asjad sugugi paremad. Siin soojendati end ikka veel Friedrich Suure päikese all, kuigi tema põhimõtted olid ammugi unustatud, sellele vaatamata, et vaevalt oli möödunud 25 aastat. Venemaa sõjavägi oli täielikult austerlaste mõju all, sest austria korieermeistri osakonna ohvitserid kindral Weiroier'iga eesotsas mängisid seal väga suurt osa.

Puudulik sõjaväe organisatsioon ja juhtide nõrk ettevalmistus oli seega üheks paljudest põhjustest, miks Napoleonil läks korda lüüa nii kerge vaevaga oma arvurikkaid vastaseid. **(Lk 29)**

Pärast Jena katastroofi asusid Preisimaal tööle mitmed, nende hulgas Scharnhorst, Gneisenau, Lützow ja mõned teised, et selgitada selle katastroofi tõelisi põhjusi. Tuldi muu seas otsusele, et uut võitlust Napoleoniga võib alata ainult siis, kui on loodud küllalt suur ja ajakohaselt ettevalmistatud juhtide kaader. Ja juba 1807. aasta alul töötas Berliinis Scharnhorstilt organiseeritud “*Akademie für junge Offiziere*”, kus õppisid Clausewitz, Boyen ja Valentini. Selle akadeemia programmis leiame järgmisi aineid: loogika, matemaatika, sõjamaateadus, taktika, strateegia ja Friedrich II sõjad.

Vahepeal Lützow töötas välja uuele õppeasutisele kindla programmi ja organisatsiooni, mis pandi maksma kuninga käskkirjaga, ja 15. okt. 1810. a. akadeemia algas tööd uutal alustel ja uue nimetuse all “*Allgemeine Kriegsschule*”. Kooli ülesandeks oli “kasvatada sõjaväes kohusetunde vaimu, suurendada teadmisi ja anda kuulajatele kindlad põhimõtted, mis neile kergendaksid täita oma kohuseid kuninga ja isamaa vastu; kahtlemata on laialiste teadmistega mehed valmis tegema suuremat kui võivad teha piiratud silmaringiga inimesed, kes oma teenistust täidavad ainult mehaaniliselt”.

Kõikidele sisseastujatele pandi toime katsed. Viimaste hulgas oli esikohal matemaatika, sest “on tarvis omada matemaatilist vaimu, mis on aluseks korrale, täpsusele ja selgusele mõtlemisviisis”.

1813. a., mil sõda algas jälle suuremas ulatuses, suleti kool ja avati uuesti alles 1816. aastal. Programmi laiendati nüüd veelgi, sest taheti kuulajaid sisse viia “kõrgematesse sõjateaduse harudesse ja ette valmistada neid kindralstaabi ohvitseride tegevusele”.

Nii olid sakslased esimesed, kes panid aluse kõrgemale sõjalisele haridusele. Kurbade kogemuste najal nad olid jõudnud arusaamisele, et põhjaliku ja mitmekülgse ettevalmistuse andmine juhtidele on aluseks sõjaväe otstarbekohasele organisatsioonile ja eeltingimuseks tema edukale tegevusele. Sakslaste järele sammusid teised riigid, käies sakslastelt näidatud teed kuni Maailmasõjani. Sellepärast, kui tahame saada pilti kõrgema sõjalise hariduse arenemisest, siis peame jälgima peaaesjalikult Berliini sõjaakadeemia arenemist.

Olgu tähendatud, et Venemaal sõjaakadeemia asutati kindral Jomini alusprojekti järele, mis sarnanes üldjoontes Berliini akadeemia põhikirjale. Vene akadeemia algas tegevust 1832. aastal, kusjuures temasse koondati kõik sõjateaduse harud. Kuni selle ajani Venemaal teotses “Kolonna juhtide kool”, kus said teoreetilise ettevalmistuse kortermeistri osakonna ohvitserid. Kolonna juhtide kool

aga ei omanud kindlat programmi, ja viimane muutus seal väga tihti; sõjaväe topograafiat ja geodeesiat selles koolis üldse ei õpetatud. Nende ainete läbivõtmiseks ohvitserid komandeeriti Tartu ülikooli juurde, kus oli organiseeritud vastav osakond kindral Schubert'i poolt.

1818. aastal määrati Berliini akadeemia ülemaks Clausewitz. Temal tekkis esimesena mõte pöörata tõsist tähelepanu sõjaprobleemide praktilisele küljele. Ta algas siin oma suurteost “*Die Lehre vom Kriege*”.

Hoolimata mitmest katses muuta Berliini akadeemia kursus praktilisemaks jäi viimane ikkagi väga teoreetiliseks. Vahepeal, 1850. aastal, tekkis isegi uus vool eesotsas kindral von Rühlega, kes soovitas üldse likvideerida sõjaakadeemia ja organiseerida mõne ülikooli juures sõjafakulteedid. Algas kibe võitlus uute ideede pärast ja 1854. a. määrati akadeemia ülemaks kindral von Peucker — üks v. Rühle tugevamatest vastastest.

Kindral von Peuckeri ametisemääramisega algas Berliini sõjaakadeemia ja ühes temaga üldse kõrgema sõjalise hariduse õitseage.

Peucker viis õppemeetodi lõplikult praktilisele alusele ja pani kõige suuremat rõhku taktikale ja sõjaajaloole, püüdes arendada ohvitseride otsustamisvõimet. Tema kõrvale ilmus varsti Verdy-du-Vernoys, kes võttis tarvitusele konkreetsete ülesannete lahendamise meetodi, mida tänapäev loetakse ainsaks normaalseks, ja Moltke, kes esimesena organiseeris sõjamängu (*Kriegsspiel*).

Edaspidine õppetöö Berliini akadeemias arenes nende meeste poolt kätte näidatud suunas, kusjuures õppeviise püüti alata parandada ja täiendada, et viia kuulajaid võimalikult lähedale tõelisele sõjaolukorrale. Peab tunnustama, et Berliini akadeemia ei ole (**Lk 30**) asjata tööd teinud, siin on olnud tegevad von der Goltz, Schlichting, Schlieffen ja paljud teised, ka Ludendorff.

Sel ajal, kui Berliini sõjaakadeemia õitses, teised riigid ei suutnud ikka veel välja jõuda organisatsiooni raskustest või neil polnud õnne isikutega, kellele kõrgem sõjaõppeasutus allus. Nii käis Prantsusmaal kibe võitlus küsimuse ümber, kas on tarvis mingisugust kõrgemat kooli, kus ohvitseri valmistatakse ette ainult staabiteenistuse jaoks, või on tarvis üldse ette valmistada ohvitseri laiemale teoreetilisel baasil, et neist edaspidi võiksid võrsuda kõrgemad sõjaväe juhid. Võitlusest võtsid osa St. Cyr, Chasseloup, edaspidi marssal Pellissier ja marssal Niel. Võit kaldus kord ühele, kord teisele poole, kuid kuni Prantsuse-Preisi sõja alguseni ei olnud veel midagi kindlat välja kujunenud. Napoleon III arvas, et “sõda

üksi võib õpetada, kuidas sõda pidada”, ja mingisugust doktriini ei tunnustanud. Oli kulutatud palju energiat ja vaeva, kuid tulemus oli kurb.

Venemaal, kus akadeemia oli rajatud enam-vähem õigele alusele, polnud õnne tema juhiga. Keiser Nikolai I, kelle käsul akadeemia organiseeriti, ei olnud nähtavasti selle asutise vastu väga heatahtlik, sest juba alul tähendas ta, et ta toetab akadeemiat vaid nõnda kaua, kui seal asjad arenevad vaikselt, nii pea aga, kui seal midagi juhtub, saab asutis otsekohe likvideeritud. Akadeemia ülemaks määrati kindral Suhosanet, — mees, kes peale kõige karmima distsipliini midagi ei tunnustanud. Kindral Glinoetski toob oma ajaloolises ülevaates kaks kindral Suhosaneti lauset, mis seda meest iseloomustavad. Ta olevat kord kõikide kuulajale juuresolekul oma abile, viitsedirektor kindral Zeddelerile, märkuse teinud ja öelnud: “Ilma teaduseta võib vaenlast lüüa, kuid ilma distsipliinita ei saa”. Teine kord ta olevat tähendanud: “Teadus on sõjaasjanduses nagu nõõp mundri juures — kaunis raske on kanda mundrit ilma nõõbita, kuid nõõp ise ei ole kaugeltki peaasi!” On arusaadav, et niisuguse direktori juhatusel ka kõige paremad jõud, nagu olid Zeddeler, Medem, Stefan j. t., ei suutnud palju teha ning vene akadeemia ainult kiratses. Uus ajajärk algas seal alles pärast Vene-Türgi sõda, kui akadeemia ülemateks määrati alul kindral Dragomirov ja edaspidi Leer.

1866. ja 1870./71. a. sõdade tulemused tõendasid, et Peuckeri, Moltke ja Verdy-du-Vernoys meetodid olid õiged. Nüüd läksid ka prantslaste silmad lahti ja siin asuti suure hoolega sõjalise hariduse ümberkorraldamisele ja eriti kõrgema sõjalise hariduse levitamisele. Uute ideede eestvõitlejateks olid marquis d'Havricourt ja kindral Barrail ja 1876. a. avati uus „kõrgema sõjateaduse spetsiaalkursus”, mille kavasse võeti sõjakunsti ajalugu, fortifikatsioon, suurtükiväe teadus, maateadus, taktika, õigusteadus, saksa keel ja rida muid õppeaineid, peale selle oli ette nähtud kuulajate osavõtt kõikidest suurematest manöövritest, et tutvuda praktiliselt tarviliste töödega.

Prantslased püüdsid igati viia õppetöö oma kõrgemas sõjalises õppeasutises teooria valdkonnast praktilisele alusele ja jälgisid suure hoolega sakslaste tegevust ja edusamme. Nii kindral Lebrun võitles liiga koormatud statistika õppekava vastu, kindral Leval organiseeris praktilised taktikalised tööd, kolonel Maillard juhtis erilist tähelepanu väeliikide koostöö tarvidusele, commandant Bonneau pühendas oma töö sõjaajaloo analüüsile ja kolonel Bonnal organiseeris sakslaste eeskujul sõjamängud 1892. a. Ka marssal Foch aitas palju kaasa kõrgema hariduse

laiendamiseks, luues 1909. aastal Pariisi kõrgemas sõjakoolis kolmanda kursuse „modernsõja tingimuste uurimiseks“. Selle kursuse põhiideed on meile tuntud Foch'i kirjatööde kaudu. Edaspidi leiti olevat otstarbekohasem viia üle see osa kursusest niinimetatud "Kõrgema sõjateaduse tsentrumi", kus ka tänapäev valmistatakse ette prantsuse korpuse- ja armeejuhte ja nende staabiülemaid. Selles tsentrumis uuritakse konkreetselt küsimusi, mis puutuvad riigi sõjalisse ettevalmistusse, sõjaplaanidesse, jõudude koondamise plaanidesse, tööstuse mobilisatsiooni jne.

Nii võime konstateerida, et enne Maailmasõja algust kõik sõjaakadeemiad olid seadnud endale ülesandeks kasvatada oma kuulajaskonna vaimu, arendada nendes kiiret asjaolude haaramist, sügavalt sissetungivat otsustamist, kombineerimisvõimet ja ideede küllust, mis juhatab väljapääsu ka kõige raskemast olukorrast, ja lisaks sellele — varustada kuulajaid rikkaliku professionaalsete teadmiste ja oskuste pagasiga. (Lk 31)

Algas sõda ja ühe või teise ebaedu puhul hakkasid kostma hääled, osalt kompetentsed, enamikus aga mittekompetentsed, kes süüdistasid sõjateaduse levitajaid ja kandjaid. Neile heideti ette, et nad ei ole osanud ajaga sammu pidada, et ikka veel hoitakse kinni Napoleonist ja Moltkest nagu evangeeliumist vaatamata sellele, et 40 aastaga on peaaegu kõik muutunud. Kuid me teame, et arvustada on kerge, eriti ebaedu puhul. Ei tohi unustada, ei sõjaline doktriin baseerub sõjaajaloo sügaval ja kriitikalisel uurimisel. Seal tuletakse põhimõtted, mis maksavad igal ajal ja igas kohas. Doktriin moodustab juhi peas vundamendi, millele juht ehitab oma tegevuse sõja äärmiselt muutlikus olukorras. Tegevus aga on seda raskem, mida kõrgemal astmel seisab juht. Ei ole kaugeltki ükskõik, kuidas inimene on selleks ette valmistatud.

Tuntud prantsuse kindral Ragauneau, olles enne Maailmasõda alles kolonelleitnandi auastmes, kirjutas selle kohta järgmiselt:

„Kui ohvitseril, kes on töötanud oma eluaja ainult väeosades ja olnud seal kõige paremaks juhiks, tuleb juhtida strateegilist üksust, siis ta peab varsti tunnustama, et temal olemasolevatest kogemustest ja omadustest, mis tal ajajooksul välja kujunenud, nagu meelegendlus, otsustamisvõime, autoriteet, meeste tundmine ja oskus nendega ümber käia, ei jätku veel kaugeltki selleks, et eduga juhtida sõja muutlikus olukorras sellist keerukat mehhanismi, nagu seda on suur strateegiline üksus. On tarvis rutuliselt hakata õppima sõjateaduse kõrgeid

harusid. Ja siin selgub omapärane psühholoogiline fakt — inimene on neis aastates, kus veel võiks õppida, kuid temal on väga raske assimileeruda uute ideede valdkonnas. Siin ei aita palju isegi kõige kindlam iseloom. Enamik meie kindralitest oli võrsunud ja kuulsaks saanud lahingutes Aafrikas, Krimmis ja Mehhikos. Need olid kõik väikesed detailetevõtted ja seal need mehed olid väljendanud palju vahvust, külma verd ja meelekindlust. Õnnetuseks sõjas Itaaliaga vastase juhid olid veel halvemad meie omadest — ja tulemus nagu oleks kinnitanud pettekujutelma, et sõjateaduse sügav õppimine on asjata ning et sõjapidamist võib õppida ainult sõjas. 1870 a. mõistis niisuguse arvamise veriselt hukka."

Hoolimata paljudest etteheidetest kõik peavad tunnustama, et Maailmasõja läbiviimise organisatsioon nii operatiivselt kui materjalselt lasus peaasjalikult meestel, kes selle tööga hakkama said ainult tänu oma põhjalikule ettevalmistusele. Meile on tuntud äärmine aktiivsus, mida väljendasid alatasa saksa kindralstaabi ohvitserid, samuti teame, kui võrra raske oli staabitehnilisest vaatepunktist see töö, mida tuli tihtilugu täita prantslastel. Lõppeks keegi ei saa eitada, et ka vene väes kõik organiseerimise ja operatiivne töö nii enne Maailmasõda kui selle sõja vältel lasus täies ulatuses kõrgema sõjalise hariduse saanud ohvitseride õlgadel ja ainult nende töö arvele tuleb kirjutada, et riik, mis mitmesugustel põhjustel polnud sõjaks ette valmistatud, siiski nõnda kaua suutis vastu panna. Selle juures peab pidama silmas, et töötingimused Venemaal nii akadeemias ja ka staapides olid palju ebasoodsamad kui teistes riikides, nagu võib otsustada kindral Denikin'i teosest „*Staraja Armija*”.

Milliseks on kujunenud olukord pärast sõda? Aeg on kätte jõudnud, et teha kokkuvõtteid ja tarvilikke järeldusi. Neli aastat Maailmasõda ja neile järgnenud kolm aastat revolutsioonide sõdasid oma edudega ja ebaedudega, oma igapäevaste vastoludega, lootustega ja illusioonidega seisavad veel elavalt meie silma ees. On nähtud edusid, mis on peaaegu vastolus terve mõistusega, on läbi elatud katastroofe, mille tekitajateks olid pisi-asjad. Kõike seda on tarvis silmas pidada, kui tööle asume. Kuid sellest üksi on vähe, peab veel juurde lisama need võimalused, mida tulevik meile pakub. Meie ees seisavad teadus ja tehnika oma ääretu tööga, mis muudavad lahingu tingimusi aastast aastasse, päevast päeva, ja selle tõttu on tarvis alaliselt valvel olla oma doktriini kontrollimisel ja temas korrektiivide tegemisel.

Siin peavad kõik kaasa aitama, iseäranis aga kõrgem sõjakool, kus nii õpetajad kui õpilased peavad olema vabad oma arvamuste avaldamises ja vaadete kaitsmises. Ei ole kahtlust, et endistel aegadel polnud selle poolest kõik alati korras. Küllalt on teada juhtumeid, kus kõrgema sõjakooli kuulaja — ja nii oli see kõikides sõjavägedes — kes julges (**Lk 32**) avalikult välja astuda probleemide ametliku lahenduse vastu, halvasti kvalifitseeriti. Sellega tõmmati tõkked algatusevaimule ja vähendati vastutuserõõmu.

Mul ei ole käepärast küllalt materjale täpsa pildi andmiseks sellest, missugustes tingimustes edeneb praegu töö Euroopa tähtsamate riikide kõrgemates sõjalistes õppeasutistes. Kuid selle najal, mis on annud minu isiklikud kogemused ja mida olen leidnud literatuuris, võin kinnitada, et kõik ülemaltoodu on arvesse võetud ja kõik tarvilised järeldused on tehtud.

Meetodid on jäänud üldiselt samadeks, nagu nad olid välja kujunenud Berliinis ja Pariisis enne sõda ja eelpool juba kirjeldatud. Isegi Venemaal, kus kõik vana maha lõhuti, näeme tekkimas uut kõrgemal sõjakooli, kus tehakse suuri jõupingutusi ja nähtavasti ka saavutatakse positiivseid tulemusi. Me näeme, et seal töötatakse lakkamatult esimese järgu tähtsusega probleemide kallal, nagu sõjaökonomika. Uuritakse tagala tähtsust mitte ainult puhtoperatiivselt, vaid ka revolutsioonilise klassisõja seisukohalt. Ja veel palju muid puhtoperatiivse iseloomuga küsimusi, mis on ühenduses laiate rinnetega, pikkade pealetungidega, kriisidega lahingus jne. Näeme, et kõik rahvad, kes tahavad püsida päikese all, püüavad luua endile kindlat sõjadoktriini. Teisiti see ei võigi olla, sest vastasel korral tuleks jätta selle äärmiselt raske probleemi lahendamine juhuse hooleks. Ainult geenius, nagu oli Napoleon, võiks ehk sellise ülesandega veel hakkama saada. Kuid me teame, et temagi suutis võita kõik raskused ainult nõnda kaua, kui ta armee oli veel nii väike, et ta isiklikult võis kõiki käskida ja kõike korraldada. Edaspidi aga, kui tal sõjaväe suurenedes osa tööst tuli üle anda oma kindralitele, pidi ta mitu korda kibedusega konstateerima, et viimased kahekümneaastase sõjapraktika peale vaatamata ikkagi veel ei mõistnud „kõrget taktikat“.

Vastandiks Napoleonile oli Moltke, kelle sõjakogemused olid äärmiselt väiksed, kuid kes tungis sõjaprobleemidesse sügava vaimutööga ja oskas õppida suurtelt sõjameistritelt.

See mees, kes lahingus kunagi polnud juhtinud vägesid, kes ei osanud kihutada oma rügemente vägitegudele tuliste kõnedega, nagu oskas Napoleon, kes just vastuoksa alati peitis end oma kabineti üksindusse ja keda nimetati "Suureks

Vaikijaks" — see mees saavutas edu seal, kus Napoleon kaotas — massilise sõjaväe juhtimises. Tema kutsus sõjaväe juhte suurele, sügavale, intensiivsele intellektuaalsele tööle, milles ka kõik meie tahame olla tema jüngrid oma kalli sõjaväe ja kauni isamaa kasuks. **(Lk 33)**

ÕPPETÖÖ IDEELINE ARENG KÕRGEMAS SÕJAKOOLIS MÖÖDUNUD KÜMNE AASTA JOOKSUL

Kolonel A. TRAKSMANN

Antud õppeasutises tehtava õppetöö ideelise külje moodustavad järgmised kaks põhiküsimust:

1. õppetöö üldine eesmärk koolis; mida ja kuidas õpetab kool, et jõuda ülesseatud eesmärgile.

Ülevaate saamiseks K.S.K. õppetöö ideelisest arengust peame seega lähemalt valgustama neid küsimusi.

Kuid õppetöö ideeline külg on seotud kõige tihedamini nende materjalsete võimalustega, milles töö sünnib — nagu õppeaeg, õppeabinõud, õppejõudude ja õpilaskonna koosseis jne., seepärast, vähemalt möödaminnes, tuleb puudutada ka neid viimaseid.

1. KÕRGEMA SÕJAKOOLI EESMÄRK

K.S.K. eesmärk ametlikult on määratud kaks korda.

Esimest korda kindralstaabi kursuste asutamisel, 1921. a. sõjaministri poolt „ajutiseks tarvitamiseks kinnitatud põhikirjas“, kus § 1 öeldakse (kirjaviis muutmata):

"Kursuste eesmärgiks on: a) ettevalmistada ohvitserisi nooremate kindralstaabi ametite peale, b) anda täiendavat sõjalist haridust väeosade ülematele.

Ühes sellega peavad kursused: a) laiendama nendest osavõtjate sõjalist silmaringi; b) äratama osavõtjates huvi ja armastust sõjateaduste vastu, d) ettevalmistama osavõtjaid, iseäranis tulevaid kindralstaabi ohvitserisi, teaduslikeks tööks sõjaliste küsimuste alal, õpetades neid teaduslikult mõtlema ning andes neile täiesti teaduslikud töö meetodid sõjaasjanduse alal."

Teist korda K.S.K. eesmärk on toodud Vabariigi Valitsuselt antud kõrgema sõjakooli seadluses, kus § 1 käib järgmiselt:

„Kõrgema sõjakooli eesmärgiks on anda seal õppivatele ohvitseridele kõrgem sõjaline haridus, eriti relvastatud jõudude organiseerimise, juhtimise ja teiste üldiste riigikaitseküsimuste teadusliku läbitöötamise ja elluviimise aladel."

Kuna nimetatud seadlus anti Vabariigi Valitsuselt alles 29. juulil 1931. a., siis möödunud kümne aasia jooksul ta veel ei ole saanud tegelikult mõjutada õppetööd

K. S. K. Seega vaatlusele võiks tulla ainult 1921. a. kinnitatud ajutine põhikirja ühes nende muudatuste ja täiendustega, mis temas on tehtud aastate jooksul.

Kuid sealjuures tuleb silmas pidada, et ka Kõrgema Sõjakooli seadlus ideeliselt moodustab ühe lahutamatu terviku ajutise põhikirjaga. See seadlus ei sündinud üle öö, vaid arenes ja kujunes järkjärgult ajutisest põhikirjast, mahutades endasse kõik need kogemused, mis tegelik töö koolis on ilmutanud tarvilikena.

Ajutise põhikirja § 1 esimese lõiguga määratud *k a h e s u g u n e e e s m ä r k* — valmistada ette kindralstaabi ohvitseri ja anda täiendavat sõjalist haridust väeosade ülematele — on üks neid omapäraseid jooni, mis iseloomustab meie K.S.K. tööd. Ta vajadus (**Lk 34**) kahtlemata on olnud tingitud tegeliku elu nõuetest. Ainult 1923.—1925. aastail oli kõrvalekaldumine sellest eesmärgist, nimelt kus moodustati siis erilised Informatsiooni Kursused täiendava hariduse andmiseks vanematele juhtidele.

Peab tähendama, ei vanemate ja nooremate juhtide õppimine koos K.S.K. siiski ei ole takistavalt mõjutanud selle õppeasutise tööd, vaid mõnes suhtes, eriti juhtimise alal, on seda koguni elustanud. Sealjuures üldine ideeline areng järjekindlalt on suundunud selle poole, et koolis õppivate ohvitseride ettevalmistus oleks võimalikult ühtlane.

Nii, alates 1929. a., saadetakse õppetöödele väeliikide juurde, koos katsetega sisseastunud ohvitseridega, ka kooli komandeeritud vanemad ohvitserid. Alates 1931. a. nimetatud vanemad ohvitserid võtavad osa erikava alusel nii sisseastumise võistluskatsetest kui õppetöödest väeliikides.

Õpilaskonna ühtlane ettevalmistus on tarvilik, et edukalt saavutada seda üldist eesmärki, mida seadlus on määranud koolile: „anda ohvitseridele kõrgem sõjaline haridus“. Olgu tähendatud, et seadluses tarvitatud mõiste: „kõrgem sõjaline haridus“ sisult ei anna siiski mitte midagi uut, vaid ütleb ainult otsekohe välja selle, mida tegelikult teostati juba algusest peale.

Et ka ajutise põhikirja alusel töötavate Kindralstaabi Kursuste ja hiljem Kõrgema Sõjakooli eesmärgiks on olnud kõrgema sõjalise hariduse andmine oma õpilastele, see selgub selle põhikirja § 1 teisest lõigust, kus kriipsutatakse alla „ettevalmistust teaduslikuks tööks sõjaliste küsimuste alal“, milleks ohvitseri tuleb: a) „õpetada teaduslikult mõtlema“ ja b) „neile anda täiesti teaduslikud töömeetodid“. Meie teame, ei kõrgema hariduse üheks tunnuseks, erialale vaatamata, on just ta teaduslik iseloom. Seega K.S.K. möödunud kümne aasta jooksul on jäänud visalt püsima selle eesmärgi juurde, mis temale anti ajutise põhikirjaga. See üldise

ideelise suuna püsimine pikema aja jooksul on parimaks tagatiseks kooli edaspidisele arengule ka uue seadluse alusel.

Kuid kõneledes „kõrgemast sõjalisest haridusest”, „teaduslikust tööst” ja „teaduslikust mõtlemisviisist” tekib küsimus, kuidas neid mõista? On selge, et neid üldisi mõisteid võib sisustada väga mitmel viisil. Teaduslik töö puhtal kujul on absoluutselt objektiivne uurimus, mis hoopiski ei ole huvitatud uurimuste tulemuste praktilisest kasutamisest elus. Kõrgem haridus igal erialal võib ka kanda entsüklopeedilis-teoreetilist iseloomu, või temas võivad olla eriliselt rõhutatud praktilise tähtsusega momendid.

Nende küsimuste selgitamiseks on tarvilik põhjalikumalt uurida, mida ja kuidas koolis tegelikult õpetati. Selleks peab lähemalt vaatlema K.S.K. õppekavade ja seal valitsevate õppemeetodite arengut.

2. KÕRGEMA SÕJAKOOLI ÕPPEKAVAD

Kõrgema Sõjakooli õppetöö üldised kavad lendude kaupa on toodud lühidalt „Kõrgem Sõjakool 1921 — 1931 a.” Nende üldiste kavade alusel koolis koostati eraldi õppekavad igas õppeaines. Alljärgnevas võtan vaatlusele peamiselt õppetöö üldised kavad, kus selle töö ideeline areng peegeldub kõige kujukamalt.

K.S.K. õppekavad jaotavad õppetöö koolis kõigepealt kaheks õppekursuseks vastavalt 2-aastasele õppetöö kestusele. Iga õppekursus jaotatakse talviseks ja suviseks kursuseks. Kui võrrelda talvise ja suvise kursuse kavasid vastavalt omavahel lendude kaupa, siis torkab silma kõigepealt asjaolu, et suvine kursus nii esimesel kui teisel õppeaastal järjekindlalt on püsinud enamvähem muutmatuna kogu kümne aasta jooksul. Selle kursuse ülesandeks on olnud nimelt praktiliste oskuste õpetamine, millele vastavalt ta on sisaldanud praktilisi töid järgmistel aladel.

Esimesel õppeaastal:

- õppetööd mitmesugustes väeliikides;
- praktilised tööd maastikul topograafias; (**Lk 35**)
- praktilised tööd maastikul väeliikide taktikas;
- luuretööd riigipiiridel;
- osavõtt manöövritest.

Teisel õppeaastal:

- välisõit üldtaktika ja staabiteenisiuse alal;
- mitmesugused ekskursioonid;
- osavõtt manöövritest.

Kõik loendatud alad ei esine iga lennu õppekavas. Nii näiteks, alates 4. lennust, jäävad välja õppetööd väeliikides, sest et need tööd on juba sooritatud enne kooli sisseastumist. Ainult lennuvæes jätkuvad õppetööd kõigi lendudega. Ühenduses sellega muutub nii suvise kursuse üldine kestus kui iga õppetöö läbivõtmiseks määratud aeg. Kuid see ei muuda sugugi selle kursuse üldist iseloomu.

Suvise kursuse kavades meie ei näe seega mingeid nimetamisväärseid sisulisi muudatusi.

Tunduvalt erinev on lugu talvise kursusega. Kavade võrdlusel selgub, et siin on õppeainete valikus ja sisus, samuti üldise õppeaja jaotuses ainete vahel aastate jooksul tehtud suuremaid ümberpaigutusi. Et neid õieti mõista, jälgime K.S.K. arengut algusest peale.

Kõrgem Sõjakool algas oma tegevust Kindralstaabi Kursuste nime all pärast pikki sõjaaastaid, olukorras, kus meie noor kaitsevägi asus endale rajama püsivaid aluseid oma edaspidiseks arenguks. Nii tollaegsetel kaitsevæe keskasutise kui kindralstaabi kursuste juhtidel kahtlemata oli selge ettekujutus selle kohta, mida peab andma ja võib anda kool oma õpilaskonnale. Kooli töö teaduslik eesmärk, ühenduses nende materjalsete tingimustega, milles tuli töötada, määras töö üldise iseloomu. Nagu näeme, õppetöö Kindralstaabi Kursuste esimese lennu talvisel kursusel kannab entsüklopeedilis-teoreetilist ilmet. Vaatamata võrdlemisi lühikesele õppeajale, õppeainete arv on suur, samuti on ainete programmid kujunenud laialiseks kõigil aladel. Seega teoreetiline õppematerjali hulk, mida pakutakse ohvitseridele-õpilastele, on kujunenud rohkeks. Teoreetiliste teaduste kõrval ka talvisel kursusel õpetatakse praktilisi oskusi, peamiselt juhtimise alal ja keeltes.

Samasuguse entsüklopeedilis-teoreetilise ilmega on ka õppetöö teise lennu ja kolmanda lennu esimese õppeaasta talvisel kursusel.

Võrreldes esimese lennuga teise lennu õppekavad, eriti üksikuis ainetes, nagu strateegia, taktika ja sõjakunsti ajalugu, on ainult laienenud vastavalt õppeaja pikenemisele. Mainimisväärt vast on ka mitme uue õppeaine sissevõtmine teise lennu õppekavasse, nagu majandusteadus, psühholoogia, üldine ajalugu, eesti keel ja kõrgem matemaatika. Neist õppeainetest kõik peale viimase on jäänud püsima K.S.K. kavadesse, mis näitab nende õppeainete elulist tarvidust meie kõrgema

haridusega ohvitseride ettevalmistamisel. Huvitav on ehk siinjuures veel meelde tuletada, ei nimetatud õppeained K.S.K. 1924/25. aasta õppekavadesse võeti ohvitseride-õpilaste algatusel. Tolleaegse kooliülema, kolonel Rinki, heatahtlikul vastutulekul üldine meeleolu õpilaskonnas oli kujunenud niisuguseks, et õpilaskond aktiivselt suhtus kooli õppekava kujunemisele, mitte ainult esinedes sel alal oma ettepanekutega vaid ka tegelikult kaasa aidates soovitatavate professorite ja lektorite kutsumisele.

Selle vastu kolmanda lennu teise — 1927/28. — õppeaasta kavas on näha suuri muudatusi, mis teevad selle kava sarnaseks neljanda ja viienda lendude kavadele.

Järeltõlkest 1926/27. ja 1927/28. õppeaastate vahel K.S.K. töös pidi olema sündinud niivõrra sügavaid ümberkorraldamisi, ei nad sundisid põhjalikumalt muutma talvise kursuse üldkavasid ja, nagu edaspidi näeme, ka õpetamise viise.

1927/28. õppeaastal teostatud muudatused said võimalikuks seetõttu, et juba 1923. a. oli läkitatud Prantsuse K.S.K. toleleagne Kindralstaabi Kursuste juhataja, kolonel N. Reek. Kolonel N. Reeki läkitamine väljamaale, tutvunema õppetööga ühes L.-Euroopa suuremas ja maailmasõja võitnud sõjaväes, näitab meie kaitseväge keskasutise juhtide suurt ettenägelikkust. Neid läkitamisi hiljem on jätkatud kuni kõige viimase ajani. **(Lk 36)**

Kolonel N. Reek jõudis tagasi kodumaale 1925. a. Määratud peatselt kindralstaabi ülemaks, kolonel N. Reek 1926. a. esineb sõjaministrile ettepanekuga reorganiseerida õppetöö meie Kõrgemas Sõjakoolis. Ettepaneku koostamisel kasutatakse Prantsuse K.S.K. põhisaadud kogemusi.

Kindralstaabi ülema ettepanek leiab ka pooldamist nii sõjaministrilt kui teistelt kaitseväge keskasutise juhtidelt. Kuna selles ettepanekus toodud ideed on tugevasti mõjutanud meie K.S.K. õppetööd järgnevatel aastail, siis toon sealt lühikese väljavõtte, mis määrab jooned sõjaliste ainete õpetamisel.

"Sõjalise ala õpetamine K.S.K. teostada niiviisi, et kõik ained ideeliselt koonduksid ühe põhiaine ümber, milleks loomulikult on üldtaktika. Surudes kokku õppeainete kavad nende teoreetilises osas, vähendada tunduvalt klassitundide arvu. Sellega vabastada aega iseseisvateks töödeks, millede arvu tunduvalt tuleb tõsta."

Nende põhimõtete alusel on arenenud õppetöö K.S.K., alates 1927/28. õppeaastast. Ei ole seepärast ülearune selgitada, milliseid muudatusi uus kord tõi endaga kaasa Kõrgema Sõjakooli tegelikus õppetöös.

Õppekavade võrdlusest selles suhtes selguvad huvitavad asjaolud, millest tähtsamad on järgmised:

1. Õppetundide üldarvu suur vähenemine, ümmarguselt 1/3 võrra. Eriti tunduvalt on vähenemine üksikuis õppeainetes. Näiteks oli ette nähtud tunde:

	2. lennul
4. lennul	
—taktikas ja kindralstaabi teenistuses (loengud ja praktilised tööd kokku)	571
230	
—strateegias	120
5	
—sõjakunsti- ja sõjaajaloos	205
52	

Sealjuures 4. lennuga võetakse läbi ka Vabadusesõja ajalugu, mis täiesti puudus 2. lennu õppekavas. 5. lennus näeme üksikuis aineis tundide arvu vähest tõusu, mis aga ei muuda üldpilti. Näiteks suureneb kümne tunni võrra strateegia kursus, kusjuures see aine saab uue käsitluse.

Nimetatud tundide arvu vähenemine on teostunud peamiselt teoreetilise kursuse arvel, millega tõmmati kindlad piirid õppeainete teoreetilisele ulatusele.

2. Tehniliste vägede taktika kui iseseisva õppeaine lagunemine ta algosadeks: lennuväe, inseneriväe, soomusväe, sõjagaasi j.n.e. kasutamine lahingus. Nimetatud küsimusi asuvad uurima eriteadlased ohvitserid vastavatest väeliikidest ning see töö viiakse tihedasse kokkukõllasse üldtaktika õpetamisega, kus leiavad käsitlemist kõikide väeliikide koostöö küsimused.

3. Sõja-adminisiratsiooni kui iseseisva õppeaine täielik väljalangemine. Selle asemel asutakse uurima vägede mobilisatsiooni ja tagala korraldamise küsimusi, nagu varustamine laskemoonaga ja elutarvetega, sanitarala korraldamine, teede ja liiklemise korraldamine jne. Neid küsimusi käsitlevad ohvitserid-eriteadlased vastavate aladelt ning see sünnib kõige tihedamas sidemes üldtaktikaga.

3. ÕPPEMEETODID KÕRGEMAS SÕJAKOOLIS

Õppemeetodite ehk õppeviiside areng Kõrgemas Sõjakoolis on olnud tihedasti seotud nende õppekavaliste muudatustega, millest kõneldud eespool. Kooli

asutamisel kujunenud talvise kursuse entsüklopeedilis-teoreetiline iseloom, ühenduses lühikese õppeajaga ja õpperaamatute puudumisega, pidi paratamatult tooma kaasa rohkearvulised teoreetilised loengud klassis. Need loengud litografeeriti ja jagati välja õpilastele. Talve jooksul korraldati suur hulk repetitsioone ja kevadel katseid, et kontrollida ohvitseride-õpilaste teadmisi. Ajutine põhikiri nõudis, et õpetamine koolis sünniks „repetitsiooni süsteemi“ alusel, mispärast eriti 1. lennus neile pühendati suurt tähelepanu. Juba 2. lennus repetitsioonide arv langeb 22 pealt — 2 peale, kuni nad lõpuks kaovad täielikult. Nad asendatakse iseseisvate töödega. Ka katsete arvu vähendatakse järkjärgult. Repetitsioon- (Lk 37) nide ja katsete süsteem kahtlemata sundis õpilasi intensiivsele vaimlisele tööle, kuid vastavalt selle süsteemi iseloomule õpilaskonna tähelepanu oli siiski koondatud peamiselt nende ettekantud õppematerjalide päheõppimisele, mida nõuti repetitsioonidel ja katsetel. Seega rohkearvulised repetitsioonid ja katsed ühenduses laialise teoreetilise kursusega paljudes õppeainetes võisid hõlpsasti kujuneda koormavateks õpilastele, jättes vähe võimalusi teiste õppetööde täitmiseks, mida ka nõuti õppekavades. Ajutise põhikirja 4. osa, kõneledes „teaduste õpetamisest ja katsetest“, § 16 mainib ka „väljaõite ja muid praktilisi töid“. Redaktsioon näitab, et siin peamiselt on küll peetud silmas suviseid töid, mis, nagu nägime eelpool, juba algusest peale olidki rajatud täiesti praktilisele alusele. Kuid peale suviste praktiliste tööde olid ette nähtud ka talvised praktilised tööd taktikas, kindralstaabi teenistuses ja sõja-administratsioonis. Mitmesuguseid kirjalikke töid täideti ka keelte õpetamisel.

Kogu õppetööd koolis kroonis iseseisva väitekirja kirjutamine ja kaitsmine. Väitekirja teiste kõrgemate õppeasutiste eeskujul pidi andma lõpliku tunnustuse selle kohta, et Kõrgema Sõjakooli lõpetaja on küllalt küps iseseisvaks tööks.

Seega algusest peale K.S.K. on harrastanud mitmekesiseid õppeviise, kombineerides neid vastavalt õppeainete iseloomule ja kooli üldistele eesmärkidele. Sealjuures kõik õppeviisid olid suundunud selle poole, et ette valmistada iseseisvat töömeest. Kuid tuleb ühtlasi konstateerida tõsiasja, et 1. ja 2. lennus vähemalt talvisel kursusel teoreetilised loengud olid suure ülekaalus, milline asjaolu kahtlemata ei tulnud kasuks praktilistele töödele.

Milliseid muudatusi õppemeetodite kasutamise alal K.S.K. tõi kaasa 1927/28. õppeaastal teostatud reform?

Õppekavade ja tegeliku õppetöö võrdlusest enne ja pärast seda õppeaastat selguvad mitmed huvitavad nähted, millest tähtsamad on järgmised.

1. Peaaines — taktikas — pääsevad domineerivale seisukohale praktilised juhtimisharjutused kaartidel ja maastikul ning samasuguse iseloomuga iseseisvad kodused tööd ja klassitööd. Loenguid taktikas vaadeldakse kui sissejuhatavaid selgitusi neis küsimustes, mis tulevad läbitöötamisele eelseisval praktilisel harjutusel. Seega taktikas praktilised juhtimisharjutused kujunevad peamiseks õppeviisiks, loengud ainult abiõppeviisiks.

Kuid sealjuures tuleb märkida, et veel 4. lennus juhtimisharjutusteks määratud tundide üldarv jääb üldiselt samaks, mis oli 2. lennus, ainult 5. lennul see arv suureneb ümmarguselt saja tunni võrra. Sellevastu, kui samades lendudes võrrelda loengute ja juhtimisharjutuste suhtelist vahekorda, siis loengute arvu tunduva vähenemisega praktiliste harjutuste protsent kasvab väga tugevasti, tõustes 39% -lt 2. lennus 73% -le 4. lennus ja 81% -le 5. lennus. Nimetatud arvud näitavad kõige kujukamalt, kuhu järkjärgult suundus ohvitseride-õpilaste tööenergia ja tähelepanu juhtimise alal.

Ühenduses praktiliste juhtimisharjutuste arvu suurenemisega need harjutused ise nii sisult kui meetodilt järjekindlalt kujunevad mitmekesisemateks ja huvitavamateks. Ka töö organisatsioon muutub. Enne grupi juhid töötasid sageli omaette. Kuna oli juhtumisi, kus grupijuhtide vaated erinesid üksteisest, siis niisuguse korra juures kannatas töö ideeline ühtlus. Uue korra järele ülesande koostavad grupijuhid kordamööda, üldjuhilt saadud näpunäidetel. Koostatud ülesanne arutatakse läbi üldjuhi juhatusel, ühtlasi töötatakse välja ka kooli lahendus. Selle lahenduse alusel grupijuhid juhivad läbirääkimisi harjutustel kaartidel ja maastikul. Iseseisvad klassitööd ja kodused tööd parandatakse samuti, pidades silmas nimetatud üldist lahendust. Iseseisvad tööd arutatakse läbi kõigepealt üldarutusel, kus antakse teada ka kooli lahendus. On kujunenud traditsiooniks vaadelda nimetatud lahendust mitte kui ainuõiget, vaid kui üht lahendust paljude võimalikkude hulgast. Üldarutusele klassis järgneb individuaalne arutus iga õpilasega eraldi.

Igasugused eriküsimused juhtimise alal, nagu staabiteenistus, väeliikide kasutamine, tagala korraldamine j. n. e., töötatakse läbi üldtaktikaliste ülesannete raamides, kusjuures töö juhtideks siin on eriteadlased-ohvitserid. (Lk 38)

Nagu tähendatud, nimetatud töökord meie K.S.K. on juba täiesti välja kujunenud, temaga on harjunud nii õppejõud kui õpilased. Ta elluviimine tegelikus õppetöös on saanud võimalikuks seetõttu, et K.S.K. järjekindlalt on rikastunud uute õppejõududega.

2. Peale taktika iseseisvad praktilised tööd pannakse maksma ka paljudes teistes õppeainetes, nagu sõjakunsti- ja sõjajaalugu, sõjakriminaalõigus, keeled. Need tööd oma iseloomult on peamiselt kirjatööd mitmesugustel teemadel, mis täidetakse kas kodus või klassis. Nende tööde üldarv koolis järjekindlalt on näidanud tõusu tendentsi. Osaliselt nad on asendanud repetitsioone vastavais õppeainetes. Peale selle nad on olnud heaks eelkooliks väitekirjade kirjutamisele, valmistades ohvitsere ette iseseisval vaimlisele tööle mitmekesiste allikate alusel.

3. Kuna väitekirjade kaitsmisel K.S.K. lõpeiajail tuleb oma töö ka iseseisvalt kuulajatele ette kanda, siis kool järkjärgult on viinud sisse õppekavadesse ka ettekanneharjutused õpilastele. Ettekandeharjutusi täidetakse kooli kuulajaskonna ees sama korra järele, nagu see on ette nähtud väitekirjade kaitsmisel. Nende harjutuste arutamisel juhitakse tähelepanu mitte ainult töö sisulisele küljele, vaid ka ettekandja esinemise oskusele.

4. KOKKUVÕTE

Kokkuvõtlikult hinnates meie K.S.K. tööd möödunud kümne aasta jooksul võib tähendada, et see järjekindlalt on arenenud ja edenenud. Aluseid arendamiseks kool on hankinud nii oma enda töö kogemust kui tähelepanekuist teistes sõjaväe kõrgemais õppeasutuses, kellega vaimlised sidemed alaliselt on tugevnenud ja laienenud. Nähtava arengu on läbi teinud nii töö sisuline külg — õppekavad, kui õppemeetodilised tõekspidamised. Areng on olnud kantud tahtest ikka paremini rahuldada neid eesmärke, mis kool endale on seadnud ja mis kümne aasta jooksul on püsinud muutmatuina.

Kooli kümneaastase juubeli puhul nimetatud arengut ajalooliselt valgustades peame ühtlasi silmas pidama, et ta oli seotud kõige tihedamini nende materjalsete tingimustega, milles K.S.K. meil tuli töötada. Neist materjalseist tingimustest esikohale tuleb asetada õppejõudude küsimus. Õppe-eesmärgid, kavad ja õppeviisid loovad selle üldise raamistiku, milles sünnib õppetöö. Kuid töö tegelik väärtus oleneb eeskätt õppejõududest, nende kutselistest võimetest ja tahtmisest anda koolile oma parim. Teadusliku löö edukuse eeltingimuseks eriti kõrgemas

õppeasutises on põhiolemus, et see asutus omaks vastava ettevalmistusega, küllalt rohkemal, alalise õppejõudude kaadri. Seda seisukohta mõõdupuuks võttes peame konstateerima, et meie Kõrgemal Sõjakoolil on tulnud võidelda alaliste raskustega. On õige, et õppejõudude koosseis ka K.S.K. järjekindlalt on tugevnenud. Kuid ühtlasi peame tunnustama, et kool kuni kõige viimase ajani oli sunnitud töötama ajutiste õppejõudega, mis tema võimistele tulevikuski, eriti sõjateadusliku töö seisukohalt tõmbab kindlad piirid.

KÕRGEM SÕJAKOOL

1921—1931¹ KOKKUVÕTLIK ÜLEVAADE TÖÖST JA ELUST

SISSEJUHATUS

Vabadusesõjas tunti meil suurt puudust kõrgema sõjalise haridusega ohvitseridest. Sõjaväe juhtimise alal Venes Kõrgema sõjalise hariduse omandanud ohvitseridest² jätkus vaevalt kõrgematele ametikohtadele staabiteenistuse alal. Veel valusamini andis end tunda nende puudumine keskmistel ja noorematel staabiteenistusekohtadel nii Vägede Ülemjuhataja staabis kui ka rindel diviisistaapides.

Vabadusesõja kestel polnud võimalik asuda kindralstaabi ohvitseride ettevalmistamisele: selleks puudus aeg ja, mis kõige olulisem, puudusid õppejõud, kuna olemasolevaist vähearvulistest kindralstaabi ohvitseridest ei saanud ühtki kiskuda välja operatiivtööst ja panna ametisse õppealal.

Vabadusesõja möödudes kerkis päevakorrale alaliseväe ohvitserkonna teadmiste täiendamine vastavalt rahuaja nõuetele. Ühes sellega kerkis esile küsimus ohvitseride ettevalmistamisest kindralstaabi ametikohtadele. Raskustest, mis tekkisid vilunud õppejõudude vähesusest, saadi esialgu üle sel teel, et palgati ametisse need end. vene Nikolai Kindralstaabi Akadeemia ja teiste kõrgemate sõjaliste õppeasutiste professorid, kes revolutsiooni ja kodusõja tõttu emigreerusid Eesti. Keeleküsimus raskusi ei tekitanud, — omasid ju tol ajal peaaegu kõik meie ohvitserid vene üldise ja sõjalise hariduse.

KÕRGEMA SÕJAKOOLI PÕHIMÄÄRUSI

Eesti Vabariigi Kõrgem Sõjakool on vanim kõrgem sõjaline õppeasutis Balti riiges, Soome ja Poola kaasa arvatud.

Tema ellukutsumise idee tekkis Vabadusesõja lõppedes ja omandas reaalse kuju 1920. aasta teisel poolel.

---

¹ Kaitseväe Keskarhiivi ja Kaitseväe Ühendatud Õppeasutiste arhiivi andmetel.

² Kindralstaabiohvitserid Vabadusesõjas olid: kindralid J. Laidoner, J. Soots ja A. Larka; kolonelid P. Lill, J. Rink, V. Mutt ja N. Reek.

Kõrgema sõjalise õppeasutise — Kindralstaabi Kursuste — põhikirja kava väljatöötamine tehti ülesandeks Tallinnas asuvale end. vene Nikolai Kindralstaabi Akadeemia professorile ja kauaaegsele asjadevalitsejale kindralstaabi kindralleitnant *Aleksei Baioville*. Prof. Baiov võttis ettepaneku vastu ja esitas sellekohase kava 18. mail 1921. a.³, mis sai aluseks Kindralstaabi Kursuste ajutisele põhikirjale ja koosnes järgmistest osadest:

- Kindralstaabi Kursuste eesmärk;
- Kindralstaabi Kursuste kestus; (**Lk 40**)
- Kindralstaabi Kursuste kuulajaskonna koosseis;
- vastuvõtu reeglid Kindralstaabi Kursustele;
- abinõud Kindralstaabi Kursuste eesmärkide saavutamiseks;
- Kindralstaabi Kursuste aineistik ja praktilised tööd;
- õppemeetodid (ainete järele);
- üldine õppekava talvistel ja suvistel semestritel. Aja tundide arv nädalas üksikutes ainetes;
- ainetes ja praktiliste tööde jaotus lektorite ja praktiliste tööde juhatajate vahel;
- õppejõudude tasuküsimus.

Ümbertöötatult ja viimistletult kindralstaabi kolonel *Nikolai Reegi* poolt, Kindralstaabi Kursuste ajutine põhikiri leidis kinnitamist Sõjainistri kindralstaabi kindralmajor *Jaan Sootsi* poolt 13. juulil 1921. a.⁴. Kindralstaabi Kursuste ajutine põhikiri sisaldas kokku 32 paragrahvi ja määras:

- Kursuste eesmärgi ja organisatsiooni;
- reeglid ohvitseride vastuvõtmiseks kursustele;
- Kursustel valitseva sisemise korra;
- ainetes õpetamise ja katsed;
- Kursuste lõpetamise tingimused, lõpetajate õigused ja Kursustelt väljaheitmise korra;
- — Kursuste juhataja võimupiirid ja õigused;
- Kursuste adjutandi kohused;
- määrused õppejõudude kohta.

---

³ Kindralstaabi Kursuste arhiivi toimik nr.1, lhk. 94—107.

⁴ Sõjainistri pvk. nr. 433 — 18. VII 21.

Kindralstaabi Kursuste eesmärgiks seati ohvitseride ettevalmistamine noorematele kindralstaabi ametitele ja täiendava sõjalise hariduse andmine väeosäilematele. Ühtlasi pidid Kursused:

- a) laiendama kuulajaskonna silmaringi sõjaasjanduses;
- b) äratama kuulajaskonna huvi ja armastust sõjateaduse vastu;
- d) ette valmistama kuulajaid, eriti tulevasi kindralstaabi ohvitseri, teaduslikuks tööks sõjaliste küsimuste alal, õpetades teaduslikult mõtlema ja näidates töömeetodid teaduslikuks tööks.

Kindralstaabi Kursused allusid vahenditult Kindralstaabi ülemale (tol ajal Kindralstaabi Valitsuse ülemale). Kursuste juhatajaks määratud isik kinnitati ametisse Käsuga Vabariigi Sõjavägedele. Majanduslikult kuulusid Kursused Vabariigi Sõjakooli juurde, kuna Kursuste jaoks eriti määratud rahasummade kasutamine võis sündida ainult Kursuste juhataja nõusolekul.

Õppealasse puutuvate küsimuste arutamiseks ja lahendamiseks põhikiri nägi ette pedagoogilise nõukogu ("lektorite istungi") Kursuste juhataja eesistumisel.

Kindralstaabi Kursustele võeti vastu ohvitseri, kes:

- a) 1-ks septembriks 1921. a. olid teeninud ohvitseridena mitte alla 2 aasta ja osa võtnud sõjategevusest Maailmasõjas või Vabadusesõjas mitte alla 1 aasta;
- b) olid hästi atesteeritud.

Ohvitserid, kes soovisid astuda Kindralstaabi Kursustele ettevalmistamiseks kindralstaabi ametitele, pidid sooritama katsed:

- a) matemaatikas — keskkooli programmi ulatuses;
- b) saksa, inglise või prantsuse keeles — valitsedes õiget hääldamist ohvitser pidi oskama vabalt lugeda sõjalise sisuga raamatuid ja võima jutustada loetut eesti keeles;
- d) eesti keeles — nõuti puhast ja õiget hääldamist ja õiget kirjutamist.

Kindralstaabi kursustele vastuvõetavate ohvitseride arvu määras Sõjaminister. Vastuvõetud ohvitserid allusid Kursuste juhatajale. Nende ülesvõtmisest Kindralstaabi kursuste koosseisu avaldati Käsus Vabariigi Sõjavägedele ja nad loeti viibivateks pikaajalisel komandeerimisel.

Kursuste kuulajad olid kohustatud osa võtma loengutest, praktilistest töödest ja ratsasõidu tundidest, mingisuguseid teisi teenistusekohuseid väljaspool Kursusi kuulajad ei täitnud.

Õppetöö kestuseks Kindralstaabi kursustel oli põhikirjas ette nähtud vähemalt 12 kuud, õpekursuse kestust võis pikendada Sõjaminister.

Õppetöö algus oli määratud 1. septembri peale.

Kindralstaabi Kursuste ainetiku moodustasid: strateegia, taktika, kindralstaabi teenistus, sõjaajalugu, sõjakunsti ajalugu, sõja-administratsioon, sõjastatistika, suurtükiväe asjandus, inseneriväe asjandus, sõjatehnika, meresõja asjandus, geodeesia, rahvusvaheline õigus, riigiõigus, sotsiaalteadus, inglise, prantsuse või saksa keel (kuulaja valiku järele), praktilised tööd taktikas, kindralstaabiteenistuses, sõjastatistikas, sõjaadministratsioonis, geodeesias, topograafias ja joonestuses topograafia ja inseneriväe aladel, kursuste lõpul ülesande lahendamine taktikas ja strateegias.

Õppeainete ulatuse ja välisõitude ning muude praktiliste tööde aja määras pedagoogika nõukogu, lõplikult kinnitati need Sõjaministri poolt. Repetitsioone kõikides õppeainetes õpekursuse kestusel võis määrata Kursuste juhataja oma äranägemise järele. Ainete läbivõtmine pidi sündima utilitaarmetodi ja repetitsioonisüsteemi järele. Kuulajate teadmiste hindamiseks tarvitati 12-pallilist süsteemi.

Põhikirjaga loeti Kindralstaabi Kursused lõpetanuks need ohvitserid, kes:

a) on saanud katsetel kõigis õppeainetes keskmiselt mitte alla 8 ja igas õppeaines eraldi mitte alla 6 palli;

b) rahuldavalt täitnud ja suuliselt ette kandnud iseseisva kirjaliku töö teemale, mille määranud pedagoogika nõukogu.

Seejuures need ohvitserid, kes saanud kõikides õppeainetes keskmiselt mitte alla 9 ja igas õppeaines eraldi mitte alla 7 palli, loetakse lõpetanuks Kindralstaabi Kursused esimeses järgus, muud — lõpetanuks teises järgus.

Ohvitserid, kes Kindralstaabi Kursused lõpetanud esimeses järgus, omandasid järgmised eesõigused:

a) vanemohvitserid — eesõiguse määramiseks kindralstaabi ametikohtadele ja 2 kuud lisavanust aastmes;

b) nooremohvitserid — eesõiguse määramiseks kindralstaabi ametikohtadele, eesõiguse ülendamiseks vanemohvitseri auastmesse ja 1 aasta lisavanust aastmes.

Teises järgus lõpetanud vanemohvitseridele eesõigusi ei olnud ette nähtud, noorem-ohvitserid omandasid eesõiguse määramiseks kindralstaabi ametikohtadele ja 2 kuud lisavanust aastmes.

Kindralstaabi Kursustelt võidi välja heita enne täieliku õppekursuse lõpetamist järgmisi ohvitseri:

- a) kelle ülalpidu loeti mitterahuldavaks;
- b) kes loengutest ja praktilistest töödest korratult osa võtnud ilma eriliselt mõjuvate põhjusteta;
- d) kes repetitsioonidel ja katsetel osutunud nõrkadeks või neist kõrvale hoidnud;
- e) kes tervise parandamiseks puhkusele lubatud kaheks kuuks või rohkem;
- f) kes osutunud mittekõlblikuks ratsasõiduks.

Omal soovil võidi vabastada ohvitseri Kursustelt igal ajal.

Kindralstaabi Kursustel õppimine kohustas ohvitseri teenima kaitseväes (väeosades või asutistes) iga Kursustel viibitud aasta eest 1,5 aastat, kusjuures 6 kuud ja rohkem loeti ühe aasta ette, kuna ajamäära alla 6 kuu arvesse ei võetud. Sundusliku teenistuseaja algus loeti Kursuste lõpetamise päevast või Kursustelt väljaheitmise korral järgneva kuu esimesest päevast. **(Lk 42)**

Kindralstaabi Kursuste juhataja omas teenistuse alal rügemendiülema õigused. Temale allusid kõik Kursuste koosseisus teenivad isikud, õppejõud ja kuulajaskond. Ajutise põhikirja alusel Kursuste juhataja ülesandeks oli suunda alluvate isikute tegevust ülesseatud eesmärgi saavutamiseks, valvata, et kuulajaskond täpsalt täidaks distsipliini nõudeid, ja valvata ainete õpetamise, praktiliste tööde ja katsete teostamise järele, samuti selle järele, et praktiliste tööde kontrollimine sünniks maksvate reeglite järele.

Kindralstaabi Kursuste juhataja omas järgmised õigused:

- 1) Kursuste eesmärkide edukamaks saavutamiseks võtta Sõjainistri nõusolekul Kursuste ainestikku põhikirjas loeteldud ainete kõrval veel niisuguseid abiõppeaineid, mille läbivõtmist tunnustab vajalikuks pedagoogika nõukogu;
- 2) valida Kursuste administratsiooni koosseisu kuuluvaid isikuid;
- 3) välja heita kuulajaid põhikirjas ettenähtud juhtudel, kandes sellest ette Kindralstaabi ülemale;

4) võtta teenistusse ja vabastada erateenijaid ja määrata neile palka koosseisus ettenähtud normide järele.

Kursuste juhataja käskude lähemaks täitjaks Kursuste juhtimise kõigil aladel oli Kursuste adjutant, kes valiti Kursuste juhataja poolt ja kinnitati ametisse Sõjaministri poolt.

Kindralstaabi Kursuste õppejõud valiti Sõjaministri poolt Kursuste juhataja ettepanekul. Professorite ja lektorite kohuseks oli:

a) loengute pidamine niisugusel arvul ja ulatuses, nagu oli vajalik Kursuste õppekavade läbivõtmiseks;

b) praktiliste tööde juhatamine talviste ja suviste õppekuude kestusel;

d) katsete korraldamine ja katsetel viibimine (assisteerimine) Kursuste juhataja määramisel;

e) käsiraamatute (loengute) koostamine, läbivaatamine, parandamine ja täiendamine;

f) avalikkude loengute pidamine, kui tunnustatakse vajalikuks levitada sel teel kaitseväelaste seas sõjalisi teadmisi.

Kindralstaabi kursuste alaline koosseis, õppejõudude arv ja palganormid, samuti loengute eest maksetava tasu normid kuulusid kinnitamisele Vabariigi Valitsuse poolt.

Sellisena kujunes välja Kindralstaabi Kursuste ajutine põhikiri, mille järele alustati tööd Kursustel ja võeti vastu esimene lend ohvitseride 1921. a. sügisel. Hiljem nimetatud põhikirja üksikuid osi muudeti ja täiendati.

20. jaanuaril 1922. muudeti põhikirja see osa, mis käsitles Kursustele vastuvõtmise tingimusi neile ohvitseridele, kes valmistusid teenistuseks Kindralstaabis, peale selle põhikiri täiendati uue osaga sisseastumise katsete korra ja ulatuse kohta⁵.

Uue korra kohaselt sisseastumise katsetest lubati osa võtta ohvitseridel, kes vastasid järgmistele tingimustele : a) olid teeninud ohvitserina kaitseväes mitte alla 3 aasta, neist 2 aastat vahetpidamatult rivis; teenistuseaja arvutamine tehti 1-ks oktoobriks sel aastal, mil toimiti sisseastumise eelkatsed; teenistuseaja arvutamisel ei loetud haiguse ja puhkuse aega, mis kestnud kokku üle 3 kuu; ohvitserid, kes pärast

---

⁵ Sõjaministri pvk. nr. 57 — 20. I 22.

kaheaastast vahetpidamatut riviteenistust olid teeninud üle 3 aasta adjutantidena või muudel ametitel staapides või asutistes, olid kohustatud teenima enne Kursustele astumist veel 1 aasta rivis;

b) omasid täieliku rahuaegse sõjakoolihariduse (veneage) või olid läbi teinud Eesti Vabariigi Sõjakooli juures alaliseväe ohvitseride kursused ;

d) omasid hea atestatsiooni ja olid täiesti riigiustavad ja ausad, viimase kahe asjaolu kohta nõuti väeosäulemalt isiklikku vastutust;

e) olid alla 32 aasta vanad ; (**Lk 43**)

f) ei omanud füüsilisi puudusi (kidakeelsus, kokutamine, halb kuulmine ja nägemine jne), mis raskendavad teenistust rivis ;

g) olid täiesti kõlblikud lendamiseks lennumasinal.

Sisseastumise katsed jaotati eelkatseteks ja lõpukatseteks.

Eelkatsete hulka kuulusid :

a) kirjatööd antud teemal taktika, poliitilise ajaloo, poliitilise geograafia ja eesti keele alal;

b) taktilise ülesande lahendamine ;

d) katse vene keeles ja ühes lääne-euroopa keeles (prantsuse, inglise või saksa);

e) katse kirjutusemasina käsitamises ja Morse tähestiku tundmises;

f) katse ratsasõidu alal;

g) katse lendamises.

Lõpukatsetele lubati ohvitseri, kes sooritanud eelkatsed ja saanud eesti keeles vähemalt 9, teistes ainetes vähemalt 6 palli. Eelkatsed sooritanud ohvitserid vabastati ametikohuste täitmisest, et võimaldada neile paremini ette valmistuda lõpukatseteks (eel- ja lõpukatsete vahe oli 2,5—3 kuud).

Lõpukatsed sisseastumisel olid kõik suulised. Neid korraldati Sõjakooli programmide ulatuses määrustikkudes, taktikas, sõjakunsti ajaloos, suurtükiväeasjanduses, fortifikatsioonis, sõja-administratsioonis, topograafias, eesti sõjamaateaduses ja matemaatikas.

Peale selle toimetati katse topograafilises joonestamises. Katsed läbiteinuks loeti ohvitserid, kes said igas aines mitte alla 6 palli ja keskmise tagajärjena kõikides ainetes vähemalt 7 palli.

Kui sisseastumise tingimused täitnud ohvitseride arv ületas normi, siis oli eesõigus sisseastumiseks neil, kelle keskmine hinnang katsetes oli kõrgem; võrdsete tagajärgede juures andis eesõiguse Vabaduserist.

14. veebruaril 1922. a. sõjaminister täiendas Kindralstaabi Kursuste ajutist põhikirja Kursuste koosseisu võetud alalise professori kohustuste loeteluga⁶. Alalise professori peale pandi järgmised kohustused :

a) pidada 8 tundi loenguid või praktilisi töid nädalas ;

b) täita loengute kõrval neid ülesandeid õppealal, mis tema peale paneb Kursuste juhataja;

d) olla Kursuste juhatajale abiks Kursuste juhatamises.

Täiendatud põhikirja alustel Kursustele võeti vastu kuulajaid 1923. aastal.

4. mail 1923. a. sõjaminister täiendas Kindralstaabi Kursuste ajutist põhikirja: neid osi, mis käsitlevad võõrkeelte õppimist Kursustel, Kursuste lõpetamist ja lõpetanute õigusi.⁷

Võõrkeelte alal kuulajatele tehti sunduslikuks õppida prantsuse või inglise keelt õppekursuse kestusel, kuna vene ja saksa keele oskust nõuti juba Kursustele sisseastumisel.

Kursused lõpetanuteks loeti need ohvitserid, kes katsetel kõigis õppeainetes ja iseseisvates kirjatöodes on saanud keskmise hinnangu mitte alla 8 ja igas õppeaines ja töös eraldi mitte alla 6 palli. Selle juures loeti Kursused hästi lõpetanuteks need ohvitserid, kes: a) kõigis ainetes ja töodes on saanud keskmise hinnanguna 9 palli; b) strateegias, sõjakunstiajaloo, taktikas, kindralstaabiteenistuses, sõjageograafias, suurtükiväeasjanduses ja sõja-administratsioonis on saanud vähemalt 10 palli; d) iseseisvas lõputöös on saanud mitte alla 9 palli ja e) prantsuse või inglise keeles teevad lõpukatse — kirjaliku töö — ilma jämedate vigadeta⁸. Rahuldavalt lõpetanuteks loeti need ohvitserid, kes pole täitnud tingimusi hästi lõpetamiseks. Kursused läbikuulanuteks loeti ohvitserid, kes õppetöö tagajärgede poolest ei kuulu rahuldavalt lõpetanute hulka.

Kõik ohvitserid, kes Kindralstaabi Kursused hästi ja rahuldavalt lõpetanud, omavad järgmised õigused:

---

⁶ Sõjaministri pvk. nr. 72 – 14. II 22.

⁷ Sõjaministri pvk nr. 165 – 4. V 23.

⁸ See nõue ei ole ühegi lennu kohta maksvusele pääsenud.

a) eesõiguse kõrgematele ametikohtadele määramisel (eeskätt need ohvitserid, kes lõpetanud Kursused hästi),

b) õiguse ühekuulise puhkuse peale,

d) loa kanda Kindralstaabi Kursuste rinnamärki.

Peale selle antakse lisavanust aastmes neile, kes on astunud Kindralstaabi Kursustele ettevalmistamiseks teenistusele kindralstaabi ametikohtadel:

a) majoritele — hästi lõpetanuile 6 kuud, rahuldavalt lõpetanuile 5 kuud;

b) kaptenitele, leitnantidele ja nooremleitnantidele — hästi lõpetanuile 1 aasta, rahuldavalt lõpetanuile 6 kuud.

Kursused läbikuulunud ohvitserid mingisuguseid õigusi peale kahenädalase puhkuse ei aa.

18. detsembril 1923. a. Sõjaminister kinnitas Kindralstaabi Kursuste rinnamärgi.⁹ Märk kujutab riigivapina tarvitavat kilpi, millel kolm lõvi. Kilpi ümbritseb vasakult, alt ja paremalt tammelehtedest pärg. Kilbi taga asetub sõjalise embleemina mõõk, mille käepide ja portupee ülevalt poolt kilpi ja teraots alt poolt kilpi välja paistavad. Märk on tervena oksüdeeritud hõbedast ja kantakse rinnas paremal pool.

18. augustil 1925. a. Kindralstaabi Kursused nimetati ümber Kõrgemaks Sõjakooliks¹⁰.

15. juunil 1927. a. muudeti Kõrgema Sõjakooli ajutises põhikirjas Kõrgema Sõjakooli lõpetajate õppetagajärgede hindamise korda¹¹. Uue korra järele hinnati õppetöö lõpul iga õpilast-ohvitseri kõikides praktilistes töödes ja katsetel näidatud õppetagajärgede kohaselt kas Kõrgema Sõjakooli lõpetanuks või Kõrgema Sõjakooli läbi kuulanuks. Kõrgema Sõjakooli lõpetanud ohvitseri hinnati kõikide praktiliste tööde ja katsete tulemuste järele hästi lõpetanuteks, rahuldavalt lõpetanuteks.

Kõrgema Sõjakooli õpilaste-ohvitseride õppetagajärgede hindamiseks määratava komisjoni koosseisu kuulusid: esimees — Kindralstaabi ülem, liikmed — Kv. Ühendatud Õppeasutiste ülem, Kindralstaabi ülema abi ja Kindralstaabi I ja VI osakondade ülemad.

---

⁹ Sõjaministri pvk. Nr. 562 – 1923.

¹⁰ Sõjaministri ksk. Nr. 424 § 3.

¹¹ Sõjaministri ksk. nr. 231, §§ 3, 4 ja 5 — 1927. a.

Kõrgema Sõjakooli lõpetanud ohvitserid, kes astusid kooli ettevalmistamiseks teenistusele Kindralstaabi ametikohtadel, pidid vastava õiguse omandamiseks esitama hiljemalt 1 aasta jooksul iseseisva kirjatöö (väitekirja) ja selle suuliselt ette kandma oponentide ees. Teemad lõputöödeks määrati kohe pärast kooli lõpetamist. Kirjatööde täitmine sündis teenistusest vabal ajal. Kirjatöö ja ettekanne hinnati ühise hindega väga heaks, heaks, rahuldavaks või mitterahuldavaks.

Lõppeks, 4. detsembril 1930. a. Kaitseminister täiendas Kõrgema Sõjakooli ajutist põhikirja¹² paragrahvi, mille põhjal kõigile ohvitseridele, kes on lõpetanud Kõrgema Sõjakooli (end. Kindralstaabi Kursused) ühes iseseisva kirjaliku lõputöö (väitekirja) eduka täitmisega, antakse välja diplom kinnitatud vormi järele.

Niiviisi Kindralstaabi Kursused ja Kõrgem Sõjakool aastail 1921—1931 teotsesid 18. juulil 1921. a. kinnitatud ajutise põhikirja alusel, mis osaliselt muudetud ja täiendatud 1922., 1923., 1927. ja 1930. aastatel.

29. juulil 1931. a. Vabariigi Valitsus kinnitas Kõrgema Sõjakooli seadluse, millega määrati uuesti Kõrgema Sõjakooli eesmärk, kooli vastuvõtmise, õppekursuse läbivõtmise ja kooli lõpetamise kord ning kooli lõpetanute kohused ja õigused.

Uues seadluses Kõrgema Sõjakooli eesmärgiks seatakse kõrgema sõjalise hariduse andmine kooli õpilastele, eriti relvastatud jõudude organiseerimise, juhtimise ja teiste üldiste riigikaitseküsimuste teadusliku läbitöötamise ja elluviimise aladel.

Kõrgemasse Sõjakooli vastuvõtmise korda on seadluses muudetud tunduvalt. Seni õpilasi võeti vastu kooli osalt võistluskatsetega, osalt ilma nendeta, komandeerimise teel. Uue (**Lk 45**) seadluse põhjal Kaitseminister võib küll ka läkitada ohvitseri Kõrgemasse Sõjakooli, kuid läkitatavate valik teostatakse samuti võistluskatsete teel. Seega nüüd kõik sisseastujad peavad sooritama võistluskatsed.

Katsetele pääsmiseks Kõrgemasse Sõjakooli läkitatavatele ohvitseridele seatakse järgmised nõuded :

- 1) vanus mitte üle 40 aasta, Vabaduse Risti kavaleridel mitte üle 45 aasta, arvates läkitamise aasta 1. jaanuariks;
- 2) täielik sõjakooli haridus;
- 3) neli aastat teenistust vähemalt kompaniülema ametikohal;

---

¹² Kaitseministri ksk. nr. nr. 317 ja 318 — 1930.

4) atestatsioon kahel viimasel atesteerimisaastal enne kooli läkitamist vähemalt „hea” ;

5) diviisiülema või temale vastava ülema vääristus Kõrgemasse Sõjakooli läkitamiseks.

Kõik muud ohvitserid, kes soovivad osa võtta sisseastumiskatsetest, peavad vastama järgmistele tingimustele:

1) auaste mitte vanem kui major;

2) vanus mitte üle 35 a., arvates sisseastumise aasta 1. jaanuariks;

3) täielik sõjakooliharidus;

4) teenistus ohvitserina tegelikus kaitseväeteenistuses vähemalt kolm aastat, sellest vähemalt kaks aastat juhtimise ala ametikohal;

5) atestatsioon kahel viimasel atesteerimisaastal enne kooli sisseastumist vähemalt "hea";

6) tervislik kõlblikkus teenistuseks juhtimise ala ametikohal;

7) diviisiülema või temale vastava ülema vääristus Kõrgemasse Sõjakooli astumiseks.

Lisaks sellele sisseastujatelt, kes juhtimise ala ametikohalt on ära olnud järgemööda 2 kuni 4 aastat, arvates kooli astumise aasta 1. jaanuariks, nõutakse ühe aasta pikkune juhtimisestaaži uuesti omandamist. Neilt, kes juhtimise ala ametikohalt on ära olnud üle 4 aasta, nõutakse kahe aasta pikkuse juhtimisestaaži uuesti omandamist. Sisseastumiskatsetele ei lubata neid ohvitseri, kes on :

1) kolm korda juba katsetel olnud, kuid ei ole kooli vastu võetud kas haigestumise tõttu või nõrkade teadmiste tagajärjel katsete mittesooritamise tõttu;

2) Kõrgemast Sõjakoolist ära läkitatud mitteväärilise ülalpidamise eest ;

3) eeluurimise või kohtu all.

Kõrgemasse Sõjakooli läkitatavatele ohvitseridele toimetatakse vastuvõtmisel kirjalikud võistluskatsed eesti keeles ja taktikas, viimases kirjatöö ja ülesande lahendamine kaardil, peale selle suulised katsed ühes lääne-euroopa keeles ja vene keeles.

Kõrgemasse Sõjakooli üldistel alustel sisseastuvatele ohvitseridele korraldatavad võistluskatsed jagunevad kirjalikkudeks, suulisteks ja praktilisteks.

Kirjalikud katsed toimetatakse eesti keeles, eesti ja üldises ajaloos, poliitilises maateaduses ja taktikas, viimases kirjatöö ja ülesande lahendamine kaardil. Suulised katsed on sõjaajaloos, üldises maateaduses, eesti sõjamaateaduses, matemaatikas, füüsikas, keemias, ühes lääne-euroopa keeles, vene keeles, kaitseväge määrustikkudes ja eeskirjades. Praktiliste hulka kuuluvad peale tervisekatse katsed topograafias, ratsasõidus, morsetähestiku tundmises ja kirjutamises kirjutusmasinal.

Ohvitseride teadmised ja oskused võistluskatsetel hinnatakse katsekomisjoni poolt, kelle esimeheks on Kaitseväge ühendatud õppeasutiste ülem; hindamisel igas aines saadud pall korrutatakse koefitsiendiga, mis määratud selle aine tarvis Kaitseväge staabi ülemalt enne katseid.

Võistluskatsed edukalt sooritanutest läkitatakse väeliikidesse staažile niisugune arv ohvitseri, mis ületab kooli vastuvõetavate arvu 20% võrra.

Vastuvõtmise Kõrgemas Sõjakooli otsustab Kaitseminister katsetel ja staažidel tehtud töö tagajärgede kohaselt, selle juures läkitatud ohvitseride arv ei või tõusta üle 1/6 vastuvõetavate üldarvust.

Õppetöö Kõrgemas Sõjakoolis uue seadluse põhjal jaguneb esimeseks ja teiseks kursuseks ja kestab 2 aastat, peale selle õpilastele määratakse eraldi aeg väitekirjade kirjutamiseks ja ettekandmiseks. **(Lk 46)**

Õppetöö koosneb teoreetilistest loengutest ja praktilistest töödest.

Kooli õppeained jagunevad tähtsuselt pea- ja abigruppi.

Peagrupi õppeained on taktika, strateegia, staabiteenistus ja sõjaajalugu.

Abigrupi õppeainete hulka kuuluvad side, sõjagaas, fortifikatsioon, meresõjandus, eriteenistused, sõjamaateadus, poliitiline ajalugu, riigiõigus, rahvusvaheline õigus, sõjakriminaalõigus, majandusteadus, statistika, sõjaväe psühholoogia, sotsioloogia, meteoroloogia, keeled: eesti keel, saksa, prantsuse või inglise keel ja vene keel.

Õppekursuse jooksul õpilastele korraldatakse iseseisvad kirjatööd mitmesugustel aladel, praktilised tööd maastikul ja lennuväes ning ekskursioonid.

Praktilised tööd maastikul teostatakse taktika, topograafia, sõjaajaloo, sõjamaateaduse, sideme organiseerimise ja tagala korraldamise alal.

Õppetöö kestusel ja üleviimiseks esimeselt kursuselt teisele toimetatakse katsed.

Õpilaste teadmiste hindamiseks tarvitatakse hinnanguid väga hea, hea, rahuldav ja nõrk.

Kõrgema Sõjakooli teise kursuse edukalt lõpetanud ohvitseridele antakse täita väitekirja mõne sõjaasjandusliku või üldise, riigikaitsega ühenduses oleva küsimuse lahendamiseks; Kõrgemasse Sõjakooli läkitatud ohvitserid võtavad osa väitekirjade kirjutamisest vabal soovil.

Kõrgema Sõjakooli lõpetanuteks loetakse ohvitserid, kes katsetel ja praktilistes töödes kõigis õppeainetes on hinnatud vähemalt rahuldavaks. Lõpetanud ohvitserid jagunevad olenevalt õppetöö edukusest lõpetanuteks hästi ja rahuldavalt.

Ohvitseridele, kes on lõpetanud Kõrgema Sõjakooli ühes väitekirja kirjutamisega, antakse välja sellekohane diplom.

Lõppeks Kõrgema Sõjakooli seadlus määrab kooli lõpetanute kohused ja õigused. Kõrgemas Sõjakoolis õppimisega käib kaasas kohustus teenida tegelikult kaitseväeteenistuses 2 kuud iga koolis viibitud kuu eest. Kõik Kõrgema Sõjakooli lõpetajad omandavad õiguse kanda kooli rinnamärki, saada üks kuu ühekordset erakorralist puhkust ja üks aasta lisavanust aastmes, milles nad kooli lõpetanud.

Peale nende üldiste õiguste Kõrgema Sõjakooli lõpetanud ohvitserid omandavad veel järgmised õigused:

a) ohvitserid, kes kooli lõpetanud ühes väitekirja kirjutamisega — eesõiguse kandidaatide nimekirja võtmisel ametikohtadele, mis koosseisudes on ette nähtud kõrgema sõjalise haridusega ohvitseridele, ja õiguse haridusastme äratähendamiseks auastme järele kirjutatavate initsiaalidega "K. S. diplom.";

b) ohvitserid, kes kooli lõpetanud ilma väitekirja kirjutamiseta — haridusastme äratähendamiseks auastme järele kirjutatavate initsiaalidega "K. S.".

Väitekirjade kirjutamine ja kaitsmine sündis juhendite järele, mis kinnitatud Kaitsevägede staabi (Kindralstaabi) ülema poolt.

I lend kirjutas ja kaitses väitekirju järgmiste reeglite järgi.

— Töö juurde tuli lisada kasutatud allikate nimestik ühes nende hinnanguga ja töökava;

— kaks nädalat enne väitekirja kaitsmise tähtpäeva tuli esitada väitekirja konspekt (mitte üle 8 masinal kirjutatud lehekülje);

— esitatav väitekirja pidi sisaldama mitte üle 60 masinal kirjutatud lehekülje teksti;

— väitekirja kirjutamine sündis kahe kuu jooksul;

- 24 tundi enne ettekannet sai kuulaja konspekti tagasi ühes ettekandmisele määratud küsimuste loeteluga;
- ettekanne võis kesta 45 minutit;
- sellekohane komisjon hindas väitekirja 12-pallilise süsteemi järele kohe pärast väitekirja ettekandmise lõppu.

Hilisemad lennud kirjutasid ja kaitsesid väitekirju juhendite järele, mis on kokku-võetult järgmised.

1) Väitekirjade eesmärk on: a) anda Kõrgema Sõjakooli lõpetanud ohvitseridele kogemusi sõjaasjanduslike küsimuste iseseisvaks uurimiseks olemasolevate allikate ja isiklike (Lk 47) tähelepanekute põhjal, b) harjutada ohvitseri avalikult ette kandma uuritud materjale kuulajate ees, d) rikastada Eesti sõjakirjandust uute kirjatöödega.

2) Väitekirjade kirjutamiseks antakse katsetega sisseastunuile 4 kuud aega, kuna katseteta sisseastujad võisid väitekirju kirjutada 1 aasta jooksul ametikohuste täitmise kõrval. Erandina III lend kirjutab väitekirjad ühe aasta jooksul ametikohuste täitmise kõrval.

3) Väitekirja teema täitmine seisab materjali kogumises ja uurimises, väitekirja kirjutamises, konspekti koostamises ja väitekirja ettekandmises.

4) Iga väitekirja läbivaatamiseks ja hindamiseks määratakse Kaitseväge staabi ülema poolt 2-5 oponenti, kellest üks loetakse vanemaks.

5) 1,5 kuud enne väitekirja äraandmist esitatakse oponentidele allikate nimekiri ühes allikate hinnanguga antud küsimuste seisukohalt. Allikad paigutatakse nimekirja nende tähtsuse järjekorras.

6) Väitekirja peab sisaldama teksti mitte vähem kui 60 ja mitte rohkem kui 120 masinal kirjutatud lehekülge suurel poognal. Teksti selgitavad tabelid, diagrammid, joonestused, skeemid jne. lisatakse väitekirjale juurde erilehtedel.

7) Väitekirjast ohvitser koostab lühikese (8-12 lehekülge) konspekti.

8) Valmiskirjutatud väitekirja ühes konspektiga ja lisadega antakse oponentidele kahes eksemplaris hiljemalt 2 nädalat enne väitekirja ettekandmist. Vanem oponent määrab küsimused, mis tulevad ettekandmisele väitekirja kaitsmisel, ja teatab need ohvitserile-ettekandjale 48 tundi enne kaitsmise tähtaega.

9) Ettekande vältus on normaalselt 60 minutit. Teksti mahalugemine on keelatud.

10) Pärast ettekandmist väitekiri hinnatakse oponentide poolt ühise hindega “väga hea”, “hea”, “rahuldav” või “mitterahuldav”.

KÕRGEMA SÕJAKOOLI SISEMINE KORRALDUS

Sisemine korraldus Kõrgemas Sõjakoolis tugenes erilistele määrustele, mis kinnitatud Kaitseministri poolt.

Esimesed „Määrused Kindralstaabi Kursustel valitseva sisemise korra kohta (kokku 56 paragrahvi) kinnitati 29. juunil 1921. a. Sõjaministrilt kindralstaabi kindralmajor J. Soots'ilt. Nad olid maksvad kuni 1928. aastani (I, II ja III lennule). 1928. aasta alul Sõjaminister kindralstaabi kindralmajor N. Reek kinnitas uued sellekohased määrused (41 paragrahvi), mis kohandatud vahepeal muutunud Sv. Ühendatud Õppeasutiste organisatsioonile. Nende määruste alusel korraldati sisemine elu koolis IV ja V lendudel. Samal ajal (7. jaanuaril 1928. a.) Kindralstaabi ülem kindralstaabi kindralmajor J. Tõrvand kinnitas “Määrused õppetööde kohta Kõrgemas Sõjakoolis” (7 paragrahvi).

ÜLDISED MÄÄRUSED

Kõrgema Sõjakooli kuulajad alluvad Kõrgema Sõjakooli asjadevalitseja kaudu Kõrgema Sõjakooli ülemale, kes on ühtlasi Kv. Ühendatud Õppeasutiste ülem. (Kindralstaabi Kursustel allusid kuulajad vahenditult Kursuste juhatajale.) Asjadevalitsejal on Kõrgema Sõjakooli kuulajate suhtes pataljoniülema võimupiirid. Kõrgemasse Sõjakooli ilma katseteta komandeeritud ohvitseride suhtes asjadevalitsejal puudub distsiplinaarvõim.

Kõrgema Sõjakooli kuulajad loetakse komandeerituks Kv. Ühendatud Õppeasutiste juurde. Nad elavad normaalselt erakorterites, ühiselu korraldatakse kuulajaile Kõrgema Sõjakooli juures asuvais ruumes ainult võimalust mööda.

Üks Kõrgema Sõjakooli kuulajaist-ohvitseridest nimetatakse kursuse vanemaks, teine — tema abiks. Kursuse vanem ja abi vastutavad sisemise korra eest Kõrgema Sõjakooli ruumes. Kursuse vanemale allub Kõrgema Sõjakooli korrapidaja ohvitser (Kindralstaabi Kursustel korrapidaja ohvitser allus Kursuste juhatajale). Teenistusse

puutuvate küsimustega võivad kuulajad esineda Kõrgema Sõjakooli ülemale ainult kursuse vanema kaudu alluvuse korras. (Lk 48)

LOENGUD JA PRAKTILISED TÖÖD

Osavõtmine loenguist, praktilistest töödest, katsetest, repetitsioonidest, ratsasõidu harjutustest jne. loetakse kuulajaile teenistuskohusteks. Kõigist neist on kuulajad kohustatud osa võtma vastavalt õppekavadele ja käsukirjadele. Mingisuguseid teenistusekohuseid väljaspool Kõrgema Sõjakooli õppetööd kuulajad ei täida.

Kõik ülesanded, praktilised ja kirjalikud tööd täidetakse kuulajate poolt isiklikult ja peavad olema tähtajaks ära antud. Mõjuva põhjuseta tähtajaks äraandmata jäänud töid hinnatakse kui täitmata jäänuid. Erakorralistel juhtudel võib pikendada kirjatööde esitamise tähtaega vastava lektori loaga ja Kõrgema Sõjakooli Ülema teadmisel.

Loengute kestvusel kuulajad alluvad korrapidaja-ohvitserile.

Kõrgema Sõjakooli õppetöödeks on:

- teoreetilised loengud auditooriumis,
- taktikalised harjutused kaardil ja maastikul, — suvised praktilised tööd, (Lk49)
- kodused tööd ja klassitööd,
- repetitsioonid ja katsed,
- kehaline kasvatus ja ratsasõit.

Loeteldud õppetööd on sunduslikud eranditult kõigile kuulajaile.

Kõrgema Sõjakooli õppetöö lühikene vältus ei luba käsitleda õppekursusel kõiki uudiseid kiiresti arenevas sõjaasjanduses, mispärast kuulajad peavad vabal ajal ise jälgima sõjateaduslike tööde ja kuukirjade kaudu sõjateaduse arengut.

Kõrgema Sõjakooli kuulajate teoreetiline ja praktiline õppetöö kuulub hindamisele järgmiselt: väga hea, hea, rahuldav või nõrk. Õppetöid hinnatakse repetitsioonide, teoreetiliste katsete, praktiliste tööde, kodu- ja klassitööde või iseseisvate kirjatööde järele.

Kõrgema Sõjakooli kuulajatel, kes valmistuvad teenistusele kindralstaabi ametikohtadel, hinnatakse veel iseloomu, esinemist, väljendusviisi, püsivust ja hoolt töö vastu.

ÕPPEABINÕUD

Õppeabinõud (raamatud, kaardid, skeemid jne.) antakse kuulajaile Kv. Ühendatud Õppeasutiste poolt.

KÕRGEMA SÕJAKOOLI OHVITSERIDEKOGU

Kõrgema Sõjakooli kuulajad on ühtlasi Kõrgema Sõjakooli ohvitseridekogu tegevliikmed. Ohvitseridekogu teotseb Vabariigi ohvitseridekogude põhikirja alusel.

KÕRGEMAST SÕJAKOOLIST VÄLJAHEITMINE JA OMA VÄEOSSA TAGASIKOMANDEERIMINE

Kõrgema Sõjakooli kuulajaist komandeeritakse enne kursuse lõpetamist tagasi oma väeossa:

- a) kes on ilmutanud mitterahuldavat käitumist,
- b) kes ilma mõjuvate põhjusteta korratult loengutest ja praktilistest töödest osa võtnud,
- d) kes õppetöödel ja katsetel on osutunud nõrkadeks.

Kui kuulaja on pikemat aega (üle 6 nädala) haige olnud või saanud tervise parandamiseks puhkust, otsustab Kaitseminister Kõrgema Sõjakooli ülema ettepanekul, kas kuulajat oma väeossa tagasi komandeerida või mitte.

KÕRGEMA SÕJAKOOLI ORGANISATSIOON JA VALITSEMINE. ÕPPEJÕUD. KUULAJASKOND

ORGANISATSIOON JA VALITSEMINE

Kõrgem Sõjakool — tolleaegse nimetusega Kindralstaabi Kursused — avati 12. septembril 1921. aastal. Kursused allusid iseseisva õppeasutisena vahenditult Kindralstaabi ülemale.

Kindralstaabi Kursuste formeerijaks ja esimeseks ülemaks arvates 1-st juulist 1921. a. määrati Vabariigi Valitsuse otsusega 6. IX 1921. a. Sv. Õpetuskomitee alaline liige kindralstaabi kolonel Nikolai Reek ametinimetusega "Kindralstaabi Kursuste juhataja."

Kindralstaabi Kursuste alalise koosseisu kinnitas Vabariigi Valitsus 22. juulil 1921. a.¹³ Selle koosseisu järele kuulus Kursuste administratsiooni: (**Lk 50**)

- Kursuste juhataja (Kindralstaabi ohvitser),
- Kursuste adjutant (alamkapten või kapten) ja
- kantselei tööjõude 6 inimest.

Administratsiooni koosseisu täiendati peatselt Kursuste alalise professori ametikohaga, millele määrati professori kohustetäitjana kindralstaabi kindralmajor D. Lebedev arvates 1. jaanuarist 1922. a.¹⁴.

Eeltoodud koosseisu alusel Kindralstaabi Kursused teotsesid kuni 1923. aasta sügiseni.

1. oktoobril 1923. a. Kindralstaabi Kursused viidi Sv. Ühendatud Õppeasutiste koosseisu¹⁵. Sv. Ühendatud õppeasutiste juures moodustati "Kõrgemad Sõjalised Kursused", kuhu kuulusid Kindralstaabi Kursused ja Informatsiooni Kursused.

Kindralstaabi Kursustele võeti vastu õpilasi võistluskatsetega arvult kuni 20 ohvitseri iga kahe aasta tagant. Informatsiooni Kursuste kuulajaiks komandeeriti vanemaid väeosade ja asutiste ülemaid Sõjainistri määramisel. Õppejõud olid Kindralstaabi ja Informatsiooni Kursustel ühised.

Kindralstaabi Kursused allusid nüüd Sv. Ühendatud Õppeasutiste ülemale, kes oli ühtlasi Kindralstaabi Kursuste ülemaks ja allus omakorda Kindralstaabi ülemale. Kindralstaabi Kursuste iseseisev administratsioon (Kindralstaabi Kursuste juhataja ja adjutant) kadus. Ajutisi õppejõude kutsuti tarviduse järele, makstes neile tunnitasu vastavate normide kohaselt, kuna alaliste õppejõudude instituut Kindralstaabi Kursuste juures kaotati, välja arvatud üks alaline professor. Ajutistest õppejõududest võis olla: professoreid 1, professori kohustetäitjaid 3, dotsente 6 ja lektoreid 2.

Sv. Ühendatud Õppeasutiste uue koosseisuga¹⁶ Kindralstaabi Kursused nimetati ümber Kõrgemaks Sõjakooliks arvates 1. augustist 1925. a. Kõrgema Sõjakooli ülemaks on Sv. Ühendatud Õppeasutiste ülem ja asjadevalitsejaks käskudetäitja vanemohvitser õppealal. Sellisena Kõrgem Sõjakool teotseb kuni viimase ajani.

---

¹³ Kindralstaabi Kursuste alaline koosseis nr. 57.

¹⁴ Sõjainistri pvk. nr 72 — 1922.

¹⁵ Koosseis nr. 39 — kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt 19. IX 1923. a.

¹⁶ Koosseis nr. 59 — kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt 7. VIII 1925. a.

Alates 1. septembrist 1927. a. kaotati Kõrgema Sõjakooli koosseisus alalise professori ametikoht.

Kõrgema Sõjakooli juhtivasse koosseisu kuulusid:

A. Kõrgema Sõjakooli ülemad:

Kindralstaabi kolonel Reek, Nikolai 1. VII 1921. kuni 3. IX 1923. a.

Kindralstaabi kolonel Rink, Jaan 3. IX 1923. kuni 30. VII 1927. a.

Kindralstaabi kindral-major Jonson, Gustav 15. VIII 1927. kuni 7. V 1930. a.

Kolonel Jaakson, Aleksander¹⁷ 7. V 1930. kuni 1. VIII 1930. a.

Kolonel Brede, Herbert alates 1. VIII 1930. a.

B. Abidõppealal:

Kindralstaabi kolonel Salf, Artur 1. X 1925. kuni 1. X 1927. a.

Kolonel Jaakson, Aleksander alates 1. X 1927. a.

D. Asjade valitsejad:

Kindralstaabi major Kattai, Mihkel 15. X 1923. kuni 15. VII 1926. a.

Kindralstaabi major Putmaker, Eduard 15. VII 1926. kuni 26. VII 1928. a.

Major Metsak, Eduard alates 26. VII 1928. (**Lk 51**)

E. Kindralstaabi Kursuste adjutandid:

Alamkapten Morladt, Eduard 1. VII 1921. kuni 15. X 1921. a.

Alamkapten Martins, Johannes 15. X 1921. kuni 31. VIII 1923. a.

Kõrgema Sõjakooli ruumid

Kindralstaabi Kursuste esimeseks asukohaks oli kahekordne telliskivimaja Tallinnas Väikesel Patarei tänaval nr. 10, kus Kindralstaabi Kursused asusid kuni 1925. aasta novembrikuu alguseni.

Alates novembrist 1925. a. Kõrgem Sõjakool asub Tondil praegustes ruumides.

---

¹⁷ Kohustetäitja.

Kindralstaabi Kursuste eelarved¹⁸

1921. aasta eelarve:

Palgad ja elukalliduselisa.....	Kr. 2.021,7
Ajutised õppejõud.....	1.944,0
Kantseleikulud	1.000,0
Õppeabinõud ja erikirjandus	15.960,0
	kokku Kr. 18.925,7

1922. aasta eelarve:

Palgad ja õppejõud	Kr. 7.065,6
Ametisõidud	7.470,0
Õppeabinõud ja erikirjandus	6.000,0
Sv. ja kraamivedu.....	1.000,0
	kokku Kr. 21.535,6

1923. aasta eelarve:

Palgad, elukalliduselisa ja perek. abiraha .	Kr. 6.943,2
Ajutised õppejõud.....	5.948,2
Ametisõidud.....	6.805,0
Toetus ja arstiabi.....	170,0
Õppeabinõud ja erikirjandus	4.418,0
Kantseleikulud	1.094,95
Majanduslikud kulud.....	179,0
.....	kokku Kr. 25.558,35

1924. aasta eelarve:

Palgad ja perek. abirahad	Kr. 11.455,0
Ajutised õppejõud.....	5.409,6
Ametisõidud	7.112,5
Toetus ja arstiabi.....	100,0
Õppeabinõud ja erikirjandus.....	1.600,0
Kantseleikulud.....	381,0
Majanduslikud kulud.....	<u>133,85</u>

¹⁸ Kindralstaabi Kursuste juhataja poolt esitatud.

kokku Kr. 26.191,95

Pärast liitmist Sv. Ühendatud Õppeasutistega Kõrgemas Sõjakoolis puudub eraldi eelarve. Samuti puudub kokkuvõte Kindralstaabi Kursuste 1921.-1924. a. a. eelarvetes tehtud kärpimiste kohta ja tegelikkude kulude üle, — tegelikud kulud eelarve piirides osutu-(**Lk 52**)sid 20—25% vähemateks esitatud eelarvest (näiteks 1922. a. Kr. 21.535,6 asemel Kr. 17.644,0).

Üldiselt Kõrgema Sõjakooli tegelikud kulud pole kunagi tõusnud üle Kr. 20.000 aastas.

KÕRGEMA SÕJAKOOLI ÕPPEJÕUD

Õppejõude oli Kindralstaabi Kursustel Vabariigi Valitsuse poolt 22. juulil 1921. a. kinnitatud koosseisu järele:

1) professor või tema kohustetäitja strateegia, sõjaajaloo ja sõjakunsti alal 1

2) professori kohustetäitjaid või dotsente:

— taktika ja sõjastatistika alal.....	1
— kindralstaabi teenistuse alal.....	1
— sõja-administratsiooni alal	1
— suurtükiväeasjanduse alal.....	1
— inseneriväeasjanduse alal	1
— õiguse- ja sotsiaalteaduste alal	1

3) dotsente:

— meresõja-asjanduses	1
— geodeesia alal	1

4) lektoreid:

— võõrkeelte alal	3
-------------------------	---

Peale selle Kursuste juhatajal oli õigus palgata tarviduse korral ajutisi õppejõude sõjaministri nõusolekul.

Alates 1925. aastast jaotati Kõrgema Sõjakooli õppejõud kahte liiki: alalised õppejõud — ette nähtud Sv. Ühendatud Õppeasutiste koosseisus ja ajutised õppejõud — palgatud tarviduse järele väljaspoolt sõjainistri loal.

KÕRGEMA SÕJAKOOLI KUULAJASKOND

Kindralstaabi Kursuste komplekteerimist kuulajaskonnaga toimiti kursuste asutamisest peale kuni viimase ajani järgmise põhimõtte järele: osa sisseastujaist (umbes 2/3) võeti vastu sellekohaste vabatahtlikkude sooviavalduste põhjal võistluskatsetega — need ohvitserid (peamiselt noored) olid ette määratud teenima tulevikus kindralstaabi ametikohtadel; teine osa (umbes 1/3) võeti väeosäülemate hulgast ilma sisseastumiskatseteta nende sõjalise hariduse täiendamiseks. Sellise komplekteerimisviisi põhjustas põhimõte, et kõik vanemad rivijuhid alates pataljoniülemlaga peavad omama kõrgema sõjalise hariduse.

Katsetega sisseastunud ohvitserid jäävad edasi oma väeosade nimekirjadesse, kuna nende kohad väeosades loetakse vakantseteks. Väeosade ülemlad ja ohvitserid, kes on komandeeritud Kõrgemasse Sõjakooli ilma sisseastumiskatseteta sõjalise hariduse täiendamiseks, loetakse viibivateks pikaajalisel komandeerimisel ja komandeeritakse pärast Kõrgema Sõjakooli lõpetamist oma endistele ametikohtadele tagasi. (Lk 53)

I LEND

Kindralstaabi Kursuste I lennu sisseastumiskatsetest septembri alul 1921. a. lubas Sõjainister osa võtta 17 ohvitseril.

Sisseastumiskatsed peeti 5.—8. septembrini 1921. a. järgmistes ainetes:

- a) võõrkeeled (suuline katse).
- b) eesti keel (kirjalik ja suuline katse).
- d) matemaatika (kirjalik ja suuline katse).

Edukalt sooritasid katsed 9 ohvitseri.

Sõjalise hariduse täiendamiseks komandeeriti Kursustele ilma sisseastumiskatseteta 7 vanemohvitseri.

Kindralstaabi Kursuste I lennu õppejõududeks määrati¹⁹:

a) ajutiste õppejõududena:

1. Sõjakunsti professor (end. Vene väes kindral-leitnant) Baiov, Aleksei — strateegia, sõjakunsti- ja sõdade ajalugu, sõjastatistika, praktilised tööd sõjastatistika alal, strateegilis-taktikaliste teemade läbivaatamine. (Lk 54)
2. Inseneriväeasjanduse professor (end. Vene väes inseneriväe kindral) Marisev, Peeter — sõjainseneriasjandus ühes praktiliste töödega, strateegilis-taktikaliste teemade läbivaatamine.
5. End. Vene ratsaväe kindral Vannovsky, Gleb — ratsaväe taktika, praktilised tööd taktika ja kindralstaabiteenistuse alal.
4. Kindralstaabi kindralmajor Lebedev, Dimitri — jalaväe, tehniliste vägede ja üldine taktika; sõjaadministratsioon ühes praktiliste töödega; praktilised tööd taktika alal; strateegilis-taktikaliste teemade läbivaatamine.
5. Endine Vene suurtükiväe kindral Drake, Mihail — suurtükiasjandus ja suurtükiväe taktika.
6. Kindralstaabi kolonel Tõrvand, Johan — praktilised tööd taktika alal.
7. Kindralstaabi kolonel Reek, Nikolai — kindralstaabiteenistus; eesti sõjamaateadus; praktilised tööd kindralstaabi teenistuse ja sõjastatistika alal; strateegilis-taktikaliste teemade läbivaatamine.
8. Professor Erassi — geodeesia, maastikuülesvõtted.
9. Mereväekapten Salza, Herman — meresõjaasjandus.

10. H-ra Goleniššev-Kutuzov — teadmed tehnika alalt (lennukid, soomusmasinad).
11. Kaptenleitnant Malevitš, Aleksander — teadmed tehnika alalt (sideabinõud).
12. Professor Korsakov, F. — riigiõigus.
15. Professor Piip, Ants — rahvusvaheline õigus.
14. Professor Uluots, Jüri — sotsiaalõpetused.

---

¹⁹ Sõjaministri pvk. nr. 720 — 1921 ja Kindralstaabi kursuste pvk. nr. 1 § 6.

15. Kapten Oja, Frits — praktilised tööd geodeesias ja topograafias.
16. Pr. Tõrvand-Tellmann, Anna — saksa keel.
17. Prl. Kasemets, Elmerice — prantsuse keel.
18. H-ra Loik — inglise keel.

b) abiõppejõududena :

19. Kolonel-leitnant Sternbeck, Otto — lasketehnika.
20. Kolonel-leitnant Buxhoevden, Artur — ratsasõit.
21. Leitnant Haas, Karl — lennud (praktika).
22. Alamkapten Lutsar, Jaan — autojuhtimine.
23. Reservi kindralmajor Dehn, Aleksander — sõjategevus Ida-Preisimaal 1914. a.

Inglise keele lektor h-ra Loik lahkus peatselt ja teda asendas alates 15. XII 1921. a. h-ra Trelle, keda omakorda asendas alates 22. IX 1922. a h-ra Frank.

Seega Kindralstaabi Kursuste õppetöödest võtsid osa kokku 25 õppejõudu, kellest 6 omasid korralise professori kutse.

Kindralstaabi Kursuste esimene käsukiri, alla kirjutatud kindralstaabi kolonel N. Reegilt, ilmus 12. septembril 1921. a. ja sisaldas kokku 10 paragrahvi. Käsukirja esimene paragrahv sisaldab kindralstaabi kolonel Reegi avaldust tema asumisest Kindralstaabi Kursuste formeerimisele, alates 1. juulist 1921. a. Teise paragrahviga määratakse Kindralstaabi Kursuste adjutant. Kolmandas paragrahvis avaldatakse Sõjaministri poolt Kindralstaabi Kursuste sisse-astumise katsetele lubatud ohvitseride nimestik. Neljas paragrahv määrab sisseastumise katsete tähtpäevad, viies paragrahv katsekomisjoni koosseisu. Kuuendas paragrahvis loetakse üles Kindralstaabi Kursuste õppejõud ainete ja koosseisukohtade järele. Kaheksandas avaldatakse sisseastumise katsete tagajärjed, üheksandas — kursustele vastuvõetud ohvitseride nimestik ja viimases — kümnendas — õppekava esimese õppenädala (12.—19. sept.) peale.

Kindralstaabi kursused avas pidulikult 12. septembril 1921. a. kell 09.00 Sõjaminister kindralstaabi kindralmajor J. Soots.

Samal päeval Kindralstaabi Kursuste I lend alustas tööd Tallinnas Väiksel Patarei tänaval maja nr. 10 teisel korral järgmise kuulajaskonna koosseisuga:

a) kursustele komandeeritud vanemohvitserid:

1. Kolonel Parts, Karl — Soomusrongide brigaadi ülem,
2. Kolonelleitnant Jonson, Gustav — Ratsarügemendi ülem,
3. “ Kauler, Hugo — 1. suurtükiväe polgu ülem,
4. “ Kurvits, Hans — 7. jalaväe polgu ülem,
5. “ Kursk, Emil — Allohvitseride kooli ülem,
6. “ Kruus, Jaan — 3. üksiku jalaväepataljoni üleni,
7. “ Trossi, Verner — Tallinna vahipataljoni ülem.

b) Kursustele katsetega sisseastunud:

8. Kaptin Järver, Johannes — Sv. Ringkonna staabi ülem,
  9. Triik, Paul — 6. jalaväe polgust,
  10. Alamkaptin Mollin, Kurt — Allohvitseride koolist,
  11. “ Tomberg, Richard — 7. jalaväe polgust,
  12. “ Kattai, Mihkel — Allohvitseride koolist,
  13. “ Maide, Jaan — 6. jalaväe polgust,
  14. “ Plaks, Oskar — 2. jalaväe polgust.
-
15. Leitnant Putmaker, Eduard — Tallinna vahipataljonist.
  16. Nooremleitnant Grossholm, Martin — Sõjakoolist.

Kindralstaabi Kursuste esimese lennu kursusevanemaks määrati kolonel K. Parts, abiks kolonelleitnant G. Jonson.

Õppetöö alul komandeeriti omal soovil väeossa tagasi kolonelleitnant H.

Kurvits.

9. augustil 1922. komandeeriti nooremleitnant M. Grossholm tervislikkudel põhjustel oma väeossa (Sõjakooli) tagasi.

Kursuse kestel pandi toime kuulajaskonna teadmiste kontrollimiseks 22 repetitsiooni²⁰ ja 17 katset. Novembrikuus 1921. a. repeteeriti kuulajaid sõjakunsti ajaloos, taktikas (ratsaväe ja üldtaktika), suurtükiasjanduses, strateegias, kindralstaabiteenistuses, teadmistes tehnika alalt ja jõuvankrite tundmises. Sama aasta detsembris toimetati repetitsioone strateegias, taktikas, kindralstaabiteenistuses, sõjakunsti ajaloos, suurtükiasjanduses, Eesti sõjamaateaduses ja teadmistes tehnika

---

²⁰ Repetitsioone korraldati kuulajaskonna vabast ajast — harilikult alates kell 1800.

alal; 1922. a. jaanuaris — riigiõiguses, veebruaris — sõjakunsti ajaloo, suurtükiasjanduses, eesti sõjamaateaduses ja teadmistes tehnika alal; märtsis — suurtükiasjanduses, inseneriväeasjanduses ja eesti sõjamaateaduses.

Õppekursuse kestel toimetati katseid järgmistes ainetes:

- meresõja-asjanduses ..... 31.III 1922. a.
- ratsaväe taktikas..... 11.IV 1922. a.
- teadmistes tehnika alal ..... 27.V 1922. a.
- teadmistes mootori, lennuki ja tanki ehituse alal ja lõhkeainetes 29.V1922. a.
- sõjakunsti ajaloo ..... 18.XI 1922. a.
- suurtükiasjanduses ..... 4.XII 1922. a.
- rahvusvahelises õiguses ja kriminaalõiguses ..... 9.XII 1922. a.
- geodeesias ..... 13.XII 1922. a.
- inseneriväeasjanduses ..... 19.XII 1922. a.
- Maailmasõja ajaloo ..... 8. I 1923. a.
- strateegias ..... 12. I 1923. a.
- statistikas ja naaberriikide sõjamaateaduses ..... 17. I 1923. a.
- eesti sõjamaateaduses ..... 23. I 1923. a.
- taktikas ..... 1. II 1923. a.
- kindralstaabiteenistuses..... 8. II 1923. a.
- sõja-administratsioonil ..... 14.II 1923. a.
- riigiõiguses ..... 18.II 1923. a.

(Lk 56)

Praktilised tööd teostati perioodil 2. maist kuni 25. augustini 1922. a. järgmiselt:

- lennuväes 2. V kuni 20. V
- tutvumine lennuasjandusega, lendamine ja iseseisvad praktilised tööd erikava järel;
- tankide kompanis 22. V kuni 24. V
- tutvumine tankidega ja soomusautodega;
- geodeesia alal Petseri raioonis:
  - instrumentaalülesvõte .....25. V kuni 15. VI
  - silmamõõduline ülesvõte .....22. VI kuni 30. VI

- taktika alal..... 10. VII kuni 4. VIII
- taktikaliste ülesannete lahendamine maastikul Irboska, Pihkva järve, Petseri, Vastseliina ja Võru raioonis, lahendati kokku 8 taktikalist ülesannet;
- sõjastatistika alal ..... 10. VIII kuni 25. VIII
- idapiiriäärse maa-ala uurimine Narva rindel.

Õppekursuse lõpul kuulajad pidid täitma ja kaitsma iseseisva kirjaliku lõputöö (väitekirja).

Väitekirja teemade loosimine kindralstaabi kursuste kuulajaskonna vahel oli 15. oktoobril 1922. a. 20. jaanuariks 1923. a. pidid kuulajad esitama vanemale oponendile allikate nimestiku töökavaga, mille said kinnitatult tagasi 10 päeva pärast, 20-ks märtsiks 1923. a. kuulajad olid kohustatud esitama valmiskirjutatud väitekirjad. Väitekirjade ettekandmine ja kaitsmine teostus 25. märtsist kuni 5. maini 1923.

Väitekirju kaitsti järgmistele teemadele (kaitsmise järjekorras) :

1. Kolonelleitnant Kursk: „Jalaväe pealetungilahing. Välismaa sõjavägedes valitsevate vaadete võrdlus ”.
2. Kolonelleitnant Trossi: „Jalaväe ja suurtükiväe koostöötamine meieaja lahingus ”.
3. Kaptan Plaks : „Noorsoo sõjaline kasvatus ja ettevalmistus enne sunduslikku sv. teenistusse astumist. Olevate vaadete ja võtete võrdlus. Soovitav organisatsioon”.
4. Kolonel Parts : "Soomusjõud minevikus ja nüüd" .
5. Kaptan Maide: "Tähtsamate Euroopa sõjavägede (Inglise, Prantsuse, Saksamaa) reorganiseerimine Maailmasõja kogemuste varal".
5. Alamkaptan Mollin: „Marnskaja operatsija i jeja znatšeniye v obšem hode vojennõhh deistvii na frantzuskom fronte”.
7. Major Triik : "Tankid, nende organisatsioon ja taktika".
8. Leitnant Putmaker: „Lennuväe koostöötamine lahingus teiste väeliikidega”.
9. Alamkaptan Kattai : „Operatsioon Landeswehri vastu (5. juunist kuni 5. juulini 1919)”.
10. Kaptan Tomberg: “Eesti Vabadusesõda kuni 6. jaanuarini 1919”.
11. Kolonel Jonson: „Meieaja ratsavägi. Vaadete evolutsioon tema organisatsiooni, kasvatus, väljaõppe ja kasutamise alal XX sajandi sõdade järele”.

12. Kapten Järver: „Salaluure, selle organiseerimine XX sajandi sõdade kogemuste varal ja võitlus selle vastu ”.

13. Kolonelleitnant Kauler: „Propaganda kui uus võitluseabinõu meieaja sõjas. Tema organiseerimine rahu- ja sõjaajal Maailmasõja ja vene revolutsiooni kogemuste järel”.

14. Kolonel Kruus: "Jalaväe kaitselahing. Välismaa sõjavägedes valitsevate vaadete võrdlus".

Iseseisvate lõputööde täitmise ajal kursuste kuulajad võtsid osa sõjamängust, mis korraldati 19.—26. märtsini 1923. a. diviiside ja väeosade ülematele.

Vabariigi aastapäeval 24. veebruaril 1923. a. ülendati Kindralstaabi Kursuste kuulajaist järgmisesse auastmesse :

kolonelideks — kolonelleitnandid J. Kruus ja G. Jonson,

majoriks — kapten P. Triik,

kapteniteks — alamkaptenid J. Maide, O. Plaks ja R. Tomberg. (**Lk 57**)

Kindralstaabi Kursuste I lennu õppetöö lõppes 4. mail 1923. a., kestes seega 1 aasta. 7 kuud ja 23 päeva.

Praktilistele töödele 1922. a. suvel kulus 15 nädalat 4 päeva. Keskmiselt oli nädalas 57,4 töötundi, päevas 6,2 töötundi (neist teoreetilisi loenguid 5,5 tundi, praktilisi töid 0,9 tundi). Repetitsioonidele kulus keskmiselt 0,5 tundi päevas. Kokkuvõetult kujunes Kindralstaabi Kursuste kuulaja tööpäev I lennul keskmiselt 6,5 tunniliseks. Selle juures pole arvestatud aeg väljaspool tunnikava, mis kulus ainete ettevalmistamiseks, taktikaliste ja muude tööde täitmiseks jne.

Õppeainete järele kujunes tundide arv I lennu õppekursusel järgmiselt:

— taktikas (jalaväe, suurtükiväe, ratsaväe, tehniliste vägede ja üldises) 230 tundi,

— strateegias 70

— kindralstaabiteenistuses 104

— sõjakunsti ajaloo 105

— suurtükiasjanduses 70

— suurtükitehnikas 9

— inseneriväeasjanduses 75

- sõja-administratsioon 49

— Maailmasõja ajaloo 54

- sv. ühenduste alal 8
- eesti sõjamaateaduses 49

- statistikas 11
- meresõjaasjanduses 7
- geodeesias ja topograafias 59
- lennuasjanduses 5
- naaberriikide sõjamaateaduses 54
- sõjakriminaalõiguses 25

- riigiõiguses 22
- rahvusvahelises õiguses 22

- sideabinõude alal 55
- mootori ja lennuki ehituse alal 74
- praktiliste tööde alal taktikas, kindralstiabiteenistuses ja sõja-administratsioonis 125
- topograafilises joonestamises 4
- praktiliste tööde alal statistikas 50

- praktiliste sidetööde alal 4
- tehnilises joonestamises 16
- autojuhtimises 11
- kirjalikel töodel antud teemadele 12
- saksa keeles 71
- prantsuse keeles 81
- inglise keeles 71
- ratsasõidus 46

Kokku 1620 tundi.

Kindralstaabi kursuste I lennu lõpetasid 4. mail 1923. a. pärast väitekirjade kaitsmist järgmised 14 ohvitseri²¹ :

a) K u r s u s t e l e k o m a n d e e r i t u d :

---

²¹ Sõjaministri pvk. nr. 190—1923.

1. Kolonel K. Parts.	4. Kolonelleitnant H. Kauler.
2. „, J. Kruus.	5. „, E. Kursk.
3. „, G. Jonson.	6. " V. Trossi.

(Lk 58)

b) Katsetega sisseastunud:

7. Major P. Triik.	11. Kapten R. Tomberg.
8. Kapten J. Järver.	12. Alamkapten K. Mollin.
9. „, J. Maide.	13. „, M. Kattai.
10. „, O. Plaks.	14. Leitnant E. Putmaker.

Lennu lõpetajaist viibisid kolonel G. Jonson, kolonelleitnandid H. Kauler ja E. Kursk, kaptenid J. Maide ja R. Tomberg 16. maist kuni 14. juulini 1923. a. Prantsusmaal tutvunemas sealsete sv. õppeasutistega ja nende tegevusega: kolonel Jonson — ratsaväekooliga, kolonelleitnant Kauler — suurtükiväekooliga, kolonelleitnant Kursk ja kapten Tomberg — allohvitseride kooliga Saint-Maixent'is ja kapten Maide Saint-Cyr'i sõjakooliga.

Vabariigi Valitsuse otsusega 20. II 1925. a. viidi I lennu lõpetajaist kindralstaabi kutseliiki arvates 24. veebruarist 1925. a., kolonel G. Jonson, kolonelleitnandid H. Kauler ja E. Kursk, majorid P. Triik, J. Järver, J. Maide, M. Kattai, O. Plaks ja K. Mollin ja kapten E. Putmaker²².

II LEND

Kindralstaabi Kursuste II lend komplekteeriti vastavalt Sõjainistri poolt kinnitatud „Täiendavatele reeglitele ohvitseride vastuvõtmiseks Kindralstaabi Kursustele, mis ilmusid 1922. aastal. Need juhised osaliselt muutsid, osaliselt täiendasid eelmisel aastal ajutiseks tarvitamiseks kinnitatud Kindralstaabi Kursuste põhikirja. Suuremaid muudatusi võeti ette sisseastumise juhistes; sisseastumisekatsed jagunesid nüüd eel- ja lõpukatseteks, kus reglementeeriti ka ainete ulatus sisseastumisekatsetel. (Lk 59)

---

²² Käsukiri kaitsevägele nr. 2648—1925.

Eelkatsete aineistik oli järgmine: kirjatöö taktika alal, kirjatöö ajaloo alal, geograafia, eesti keel, taktikalise ülesande lahendamine, võõrkeel, kirjutamine kirjutusmasinal, morse-tähestiku tundmine, ratsasõit. Lõpukatsed olid määratud järgmistes ainetes: määrustikkudes, sõjadministratsioonis, fortifikatsioonis, topograafias, eesti sõjamaateaduses, sõjakunsti ajaloos, suurtükiteaduses, taktikas, matemaatikas (aritmeetikas, algebras, geomeetrias ja trigonomeetrias) ja mehaanikas.

Sõjainistri poolt lubati ilmuda katsetele 15 ohvitseril.

Eelkatsed toimusid 8.—14. maini 1923. a., katsed sooritasid 12 ohvitseri.

Kuna nimetatud eelkatsetega ei saadud kätte nõutavat sisseastujate arvu, toimetati 10.-18. juulini samades ainetes teiskordsed eelkatsed, millest võtsid osa veel 6 ohvitseri, kes eelkatsed kõik sooritasid.

Lõpukatsed peeti 6. VIII — 4. IX 1923. a., katsed sooritasid edukalt 17 ohvitseri.

Alates 3. septembrist 1923. asus Kindralstaabi Kursuste juhataja kohale Vabariigi Valitsuse otsuse põhjal 29. augustist s. a. kindralstaabi kolonel Jaan Rink. Senine juhataja kindralstaabi kolonel N. Reek komandeeriti Prantsuse Kõrgemasse Sõjakooli Pariisi.

Õppejõududeks eelseisvaks õppekursuseks kinnitatakse²³ ;

a) Professorid:

1. Baiov, Aleksei — strateegia, sõjakunsti ajalugu, maailmasõda, naaberriikide sõjamaateadus,
2. Uluots, Jüri — riigiõigus,
3. Piip, Ants — rahvusvaheline õigus,
4. Ramul, Konstantin — psühholoogia;

b) Professori kohustetäitjad:

5. kindralstaabi kindralmajor Lebedev, Dimitri — jalaväe taktika, tehniliste vägede taktika, üldine taktika, praktilised tööd taktika alal,
6. Treiberg, Peeter — poliitilised voolud XIX sajandil;

d) Dotsendid:

7. kolonel Brede, Herbert — suurtükiväe taktika, suurtükiasjandus,
8. kolonel Reiman, Rudolf — sõja-administratsioon,

---

²³ Sõjainistri pvk. nr. 508 — 1923 ja nr. 525 — 1924.

9. kolonel Stahl, Nikolai — suurtükiasjandus,
10. kolonel Kunnos, Gustav — sõjakriminaalõigus,
11. kindralstaabi kolonel Rink, Jaan— kindralstaabiteenistus, praktilised tööd taktikas,
12. kindralstaabi kolonel Salf, Artur — praktiline taktika,
13. kolonel Jonson, Gustav — ratsaväe taktika,
14. kindralstaabi kolonelleitnant Parv, Aleksander — praktilised tööd taktikas,
15. kolonelleitnant Riiberg, Voldemar — fortifikatsioon,
16. hra Köstner, Nikolai — majandusteadus.
17. kindralstaabi kolonel Tõrvand, Juhan)
) — praktilised tööd taktika alal;
18. kindralstaabi kolonel Reek, Nikolai)

e) Lektorid:

19. kolonelleitnant Bach, Eduard — topograafia ühes joonestamisega.
20. kapten Oja, Frits — praktilised tööd geodeesias,
21. ins. Ungern-Sternberg, Viktor — fortifikatsioon,
22. kaptenleitnant Malevitš, Aleksander — sideabinõud,
23. insener Papello, Karl — tehniline side,
24. h-ra Goleniššev-Kutuzov — lennuk,
25. h-ra Borkvell, Albert — kõrgem matemaatika,
26. h-ra Drake, Vladimir — prantsuse keel, (**Lk 60**)
27. prl. Enmann — prantsuse keel,
28. h-ra Chevallier, Victor — prantsuse keel,
29. h-ra Õunapuu, August — eesti keel,
30. kolonel Buxhoevden, Artur ratsasõit.

Kindralstaabi Kursuste II lend alustas tööd 24. septembril 1923. a. järgmise kuulajaskonnaga :

1. Kolonelleitnant Traksman, August — Sõjakoolist,
2. Major Jaakson, Aleksander — Sv. Õpetuskomiteest,
3. Kapten Fiskar, Villiam — Kindralst. Valitsusest,
4. „ Freiberg, Herbert — Sõjakoolist,
5. „ Vanaveski, Hans — Tankide Kompaniist,

6. „ Kurvits, Jaan — I div. staabist,
7. „ Raud, Johann — Kindralst. Valitsusest,
8. „ Ahman, Eduard — 7. jal. rügemendist,
9. „ Masing, Richard — Kindralst. Valitsusest,
10. „ Grabby, Herbert — „ „
11. „ Tomander, August — 1. jal. rügemendist,
12. „ Matson, Hans — 2. jal. rügemendist,
13. „ Kulbusch, Aleksander — Sv. Tehnikakoolist,
14. Alamkapten Kasak, Ilja — Kindralst. Valitsusest,
15. „ Normak, Artur — lennuväest,
16. „ Loom, Troadi - Sakala part. üks. pataljonist,
17. Nooremleitnant Tennorist, Ralf — 3. suurt, rügemendist. (Lk 61)

Nimetatud ohvitserid olid kõik sisse astunud katsetega. Komandeeritud ohvitserid II lennus puudusid täiesti.

II lennu kursusevanemaks määrati kolonelleitnant Traksmann, abiks — major Jaakson.

Novembri alul 1923. a. Kindralstaabi Kursused paigutati V. Patarei tänavalt **T o n d i l e**, praegustesse Kõrgema Sõjakooli ruumidesse.

Veebruari lõpul 1924. a. toimetati kuulajatele repetitsioonid sõjakunsti ajaloos ja taktikas.

1923./24. õppeaasta lõpul pandi toime katsed järgmistes ainetes:

jalaväe taktikas ja tehniliste vägede taktikas.....	29.	IV1924. a.,
geodeesias.....	3.	V1924. a.,
statistikas	8.	V1924. a.,
suurtükiväe taktikas.....	13.	V1924. a.,
sõjakunsti ajaloos.....	17.	V1924. a.,
sides	22.	V1924. a.,
sõjaadministratsioonis	28.	V1924. a.

1924. a. suvel viibisid kuulajad praktilistel töödel:

- 1) topograafia ja geodeesia alal —Tallinna ümbruses 10 tööpäeva (kuni 12. VI 1924. a.);

2) taktikalistel töödel maastikul — Rapla kihelkonna Kuusiku riigimõisa raionis 16. VI — 3. VII 1924. a., kus lahendati 5 taktikalist ülesannet; tööde juhatajateks olid kindralstaabi kindralmajor D. Lebedev ja kindralstaabi kolonelid A. Salf ja A. Parv.

3) suurtükiväe alal — Jägala suurtükiväe poligoonil 4. VII — 31. VII 1924. a. Augustikuus viibisid kuulajad puhkusel.

3. V— 14. V 1925. a. korraldati II lennu kuulajaile sõjamäng.

1. augustil 1925. a. Kindralstaabi Kursused nimetati ümber Kõrgemaks Sõjakooliks, mille ülemaks jäi endiselt Sv. Ühend. Õppeasutiste ülem. Kõrgema Sõjakooli õppetöö tegelikuks juhiks oli Sv. Ühend. Õppeasutiste ülema abi õppealal, kellele oli abiks Kõrgema Sõjakooli asjadevalitseja. Esimeseks Sv. Ühend. Õppeasutiste ülema abiks õppealal oli kindralstaabi kolonel Artur Salf.

1924/25. õppeaasta lõpul II lennu kuulajatele teostusid katsed järgmistes ainetes:

taktikalise ülesande lahendamises	4.V 1925. a.,
sõjakunsti ajaloos	20. V.1925. a.,
maailmasõja ajaloos.....	26.V 1925. a.,
ratsaväe taktikas	29.V 1925. a.,
strateegias.....	6.VI 1925. a.,
üldises taktikas	11.VI 1925. a.,
naaberriikide sõjamaateaduses	16.VI 1925. a.,
fortifikatsioonis	20.VI 1925. a.,
sõjakriminaalõiguses.....	25.VI 1925. a. ja
sv. varustamises	30.VI 1925. a.

Katsete lõpul loositi kuulajaskonna vahel väitekirjade teemad.

1925. a. suvel Kõrgema Sõjakooli kuulajad viibisid praktilistel töödel. Perioodil 3. VII—13. VIII 1925. a. lahendati taktikalisi ülesandeid maastikul Petseri, Irboska, Vastseliina raionis ja toimetati maastiku luuret riigi idapiiril. Praktiliste tööde juhatajateks olid kindralstaabi kolonelid A. Salf ja A. Parv.

Puhkusel olid kuulajad 15. augustist kuni Otepää manöövrile alguseni. 1925. a. sügisel kaitseväge viibis Otepää suurmanöövritel, millest Kõrgema Sõjakooli II lennu kuulajad võtsid osa vahekohtunikkudena. (Lk 62)

Pärast Otepää manöövrivite lõppu komandeeriti Prantsuse Kõrgemasse Sõjakooli lennu kuulaja major A. Jaakson.

Väitekirjade kaitsmine algas 16. detsembril 1925. a. ja kestis kuni 15. jaanuarini 1926. a. Väitekirju kaitsiti järgmistele teemadele (kaitsmise järjekorras):

1. kapten Kulbusch: "Jalaväe ja suurtükiväe koostöötamine meie oludes";
2. kapten Tomander: "Piirikaitse mobilisatsiooni korral üldse ja meie oludes eriti";
3. kapten Matson: "Riigi õhukaitse meie oludes";
4. major Masing: "Rahva ja sõjaväe moraalne ettevalmistamine praegusaja sõjaks ja selle tähtsus";
5. kapten Kurvits: "Partisanitegevus ja selle tähtsus meile";
6. kapten Grabby: "Millised kaitselahingu viisid on kõige kohasemad meie oludes";
7. major Fiskar: "Lahingumoonna tarvitus praegusaja lahingus, selle toimetamine lahinguväljale ja väeosadele meie oludes";
8. major Varaveski: "Gaasisõda meie oludes";
9. kapten Freiberg: "Õine tegevus ja tema tähtsus meie oludes" ;
10. kapten Kasak: "Moondamine. Küsimuse areng praegu ja tulevikus välisriiges ja meil" ;
11. kolonelleitnant Traksman: "Riigikaitse teostamine inseneriasjanduse alal. Olemasolevad vaated ja võimalikud abinõud meie olukorras"; (**Lk 63**)
12. major Normak: "Side organiseerimine riigis ja lahinguväljal";
13. kapten Lango (Loom): "Mehaaniline transport. Meie võimed sellel alal";
14. major Raud: "Rannakaitse, eriti meie oludes";
15. Nooremleitnant Tennorist: "S. S. S. R. sõjalised jõud.Nende ettevalmistus sõjategevuseks väljaõppe ja tehnilise varustuse alal";
16. major Jaakson: "Soomusjõud strateegias ja taktikas Maailmasõja ja Vabadusesõja kogemustel".

Seega Kõrgema Sõjakooli II lennu õppetöö, mis algas 24. septembril 1923. a. ja lõppes väitekirjade kaitsmisega 15. jaanuaril 1926. a., kestis 2 aastat 3 kuud 22 päeva. Teoreetiline õppekursus vältas 55 nädalat, praktilised tööd 17 nädalat 4 päeva. Keskmise tundide arv oli nädalas 34,6, päevas 5,8 (neist teoreetilisi 5,0).

Õppekursuse kestusel pandi toime kokku 2 repetitsiooni ja 17 katset.

Õppeainete järele oli Kõrgema Sõjakooli II lennul

tunde: taktikas:

— jalaväe taktikas	80
— suurtükiväe taktikas.....	51
— ratsaväe taktikas.....	6
— tehniliste vägede taktikas	53
— üldises taktikas	<u>140</u>

Kokku taktikas 330

strateegias	120
kindralstaabiteenistuses	20
sõjakunsti ajaloos.....	137
suurtükiasjanduses	46
inseneriväeasjanduses (fortifik.)	64
sõja-administratsioonis	72
Maailmasõja ajaloos.....	68
eesti sõjamaateaduses	24
statistikas	22
meresõjaasjanduses	23
geodeesias	51
lennuasjanduses	53
naaberriikide sõjamaateaduses.....	26
sõjakriminaalõiguses	62
riigiõiguses.....	12
rahvusvahelises õiguses	10
majandusteaduses	41
psühholoogias.....	50
tehniliste sideabinõude alal.....	32
sõjaväe varustamise (administr.) alal.....	77
praktilistes töödes taktika alal.....	213
praktilistes töödes sv. varustamise alal.....	29
praktilises fotoasjanduses	23

üldises ajaloos.....	20
kõrgemas matemaatikas	30
eesti keeles	60
prantsuse keeles	147
ratsasõidus.....	95

Kokku 1945 tundi. (Lk 64)

II lennu kuulajaist nimetati ümber Vabariigi Valitsuse otsusega 22. veebr. 1924.
a. kapteniteks alamkaptenid I. Kasak, T. Lango (Loom) ja A. Normak.

Vabariigi Valitsuse otsusega ülendati järgmisse auastmesse :

- majoriteks kaptenid E. Ahman, V. Fiskar, J. Raud ja H. Vanaveski 24. veebruaril 1924 ja kapten A. Normak 28. novembril 1925. a.;
- leitnandiks nooremleitnant R. Tennorist 28. novembril 1925.

Kõrgema Sõjakooli II lennu lõpetasid pärast väitekirjade kaitsmist 15. jaanuaril 1926. a. järgmised 16 ohvitseri²⁴:

1. Kolonelleitnant A. Traksmann,
2. major A. Jaakson²⁵.
3. " J. Raud,
4. " R. Masing,
5. " A. Normak,
6. " H. Vanaveski,
7. " V. Fiskar,
8. kapten H. Freiberg,
9. " H. Grabby,
10. " J. Kasak,
- .
11. " J. Kurvits,
- .
12. " H. Matson,

²⁴ Sõjainistri ksk. nr. 51 — 1926.

²⁵ Pärast kirjaliku väitekirja esitamist Prantsuse Kõrgema Sõjakooli lõpetamise järele major A. Jaakson tunnustati lõpetanuks ka meie Kõrgema Sõjakooli.

- .
- 13 " T. Lango.
- .
- 14 " A. Tomander,
- .
- 15 " A. Kulbusch,
- .
- 16 leitnant R. Tennorist.
- .

III L E N D

Kõrgema Sõjakooli III lend komplekteeriti kuulajatega reeglite kohaselt, mis avaldatud Sõjainistri käsukirja nr. 387 juures 15. augustil 1924. a. ("Reeglid ohvitseride vastuvõtmiseks Kindralstaabi Kursustele 1925. aastal).

Nimetatud "Reeglid" seadsid üles sisseastujatele järgmised nõudmised.

- 1) Sisseastumisekatsetele lubatakse ohvitseri, kelle vanadus 1. oktoobriks 1925. a. ei ületa 37 aastat, kes samaks tähtpäevaks teeninud ohvitserina vähemalt 3 aastat (2 aastat rivis), kellel alaliseväe ohvitseri kutse, kes viimase kahe aasta jooksul vähemalt hästi atesteeritud ja kes tervislikult kõlvulikum riviteenistuseks ja tegevuseks vaatlejana lennukil.
- 2) Kuulajaid võetakse vastu pärast kirjalikkude, suuliste ja praktiliste katsete sooritamist 1925. a. kevadel.
- 3) Vastuvõetud ohvitserid komandeeritakse 1925. a. suveks teiste väeliikide juurde tutvunema viimastega praktiliselt.
- 4) Esimeses järjekorras tehakse läbi kirjalikud katsed, siis suulised ja lõpuks praktilised. Kirjalikkude katsetööde täitmiseks antakse 4 tundi aega; töid hindab vastav komisjon.

Suulistele katsetele lubatakse ohvitseri, kes kirjalikkudel katsetel saanud eesti keeles mitte alla 8 ja teistes ainetes (välja arvatud võõrkeel) mitte alla 6 palli.

Kõik sisseastumisekatsed läbiteinuks loetakse need, kes on saanud eesti keeles mitte alla 8 ja teistes ainetes mitte alla 6 palli, kusjuures vastuvõtmise eeltingimuseks on, et katsete keskmine tagajärg ei oleks alla 7 palli. (Lk 65)

Võrdsete katsetagajärgede juures on sisseastumiseks eesõigus Vabaduseristi kavaleridel.

5) Sisseastumisekatsed määratakse järgmistes ainetes: kirjalikud — eesti keeles, taktikas, taktikaliste ülesannete lahendamises (teiste väeliikidega kõvendatud jalaväepataljon), poliitilises ajaloo (Euroopa ajalugu XIX, XX sajandil ja Eesti ajalugu terves ulatuses), poliitilises maateaduses, vene keeles ja ühes lääne-euroopa võõrkeeles (sisseastuja valiku järele prantsuse, inglise või saksa keel); suulised — määrustikkudes, sõjakunsti ajaloo, väljafortifikatsioon, Eesti sõjamaateaduses, sv. administratsioonis, matemaatikas, füüsikas (elektir ja mehaanika), eesti keeles, vene keeles ja ühes lääne-euroopa võõrkeeles; praktilised — tervislik katse, ratsasõidus, topograafiliste kaartide lugemises ja morsetähestiku tundmises.

6) "Reeglid loevad üles ka nõudmised katsetel üksikute ainete järele.

Sisseastumisekatsetele lubati Sõjaministri poolt ilmuda 21 ohvitseril.

Sisseastumisekatsed Kõrgema Sõjakooli III lennu komplekteerimiseks toimetati 27. aprillist 30. maini 1925. a. järgmiselt: tervislik katse, ratsasõit, morsetähestik, topograafiliste kaartide lugemine, taktika (kirjalik), eesti keel (kirjalik), poliitiline ajalugu (kirjalik), poliitiline maateadus (kirjalik), taktikalise ülesande lahendamine (kirjalik), sõja-administratsioon, sõjakunsti ajalugu, sõjamaateadus, määrustikud, fortifikatsioon ja eesti keel (suuline).

Katsed sooritasid 12 ohvitseri, kes suveks kuni sügiseste katseteni komandeeriti õppetöödele väeliikides.

Kuna kevadel toimetatud sisseastumisekatsed sooritanud ohvitseride arv osutus väheseks, korraldati 1.—28. septembrini 1925. a. teiskordsed katsed, mis sooritasid veel 5 ohvitseri.

Sügisised sisseastumisekatsed toimetati 2.—7. septembrini järgmistes ainetes: matemaatika, füüsika, vene keel ja võõrkeel. Katsed sooritasid kõik katsetest osavõtjad 17 ohvitseri.

Ilma katseteta komandeeritakse Kõrgema Sõjakooli III lennule 8 vanemat ohvitseri.

Õppejõududeks III lennu õppekursusel kinnitati:

a) P r o f e s s o r i d

1. Baiov, Aleksei — sõjakunsti ajalugu, maailmasõda,
2. Uluots, Jüri — riigiõigus,
3. Korsakov, F. — rahvusvaheline õigus;

b) P r o f e s s o r i k o h u s t e t ä i t j a d

4. kindralstaabi kindralmajor Lebedev, Dimitri — tehniliste vägede taktika, üldine taktika, praktilised tööd taktikas ja kindralstaabiteenistuses,
5. H-ra Treiberg, Peeter — üldine ajalugu;

d) D o t s e n d i d

6. kindralstaabi kindralmajor Reek, Nikolai — kindralstaabiteenistus, praktilised tööd taktikas,
7. kindralstaabi kindralmajor Tõrvand, Juhan — kindralstaabiteenistus, praktilised tööd taktikas ja kindralstaabiteenistuses,
8. kindralstaabi kolonel Rink, Jaan — praktilised tööd taktika alal,
9. „ „, Salf, Artur — jalaväe taktika, praktilised tööd taktika alal,
10. kolonel Reimann, Rudolf — sõjaadministratsioon, intendanditeenistus,
11. mer. kapten Salza, Herman — mereväe taktika ja meresõja-asjandus,
12. kolonel Brede, Herbert — suurtükiväe taktika, praktilised tööd taktikas,
13. „ „, Kunnos, Gustav — sõjakriminaalõigus,
14. kindralstaabi kolonel Parv, Aleksander — maastiku organiseerimine, praktilised tööd taktikas,
15. kindralstaabi kolonel Jonson, Gustav — ratsaväe taktika,
16. kolonel Riiberg, Voldemar — inseneriväeasjandus, (**Lk 66**)
17. kolonel Stahl, Nikolai — suurtükiasjandus,
18. san. kolonel Järvan, Martin — sanitarteenistus,
19. kindralstaabi major Tomberg, Richard — Maailmasõja ajalugu, praktilised tööd taktikas ja kindralstaabi teenistuses,
20. major Oja, Frits — geodeesia,
21. h-ra Köstner, Nikolai — statistika,
22. mag. Borkvell, Albert — kõrgem matemaatika,
23. ins. Papello, Karl — tehniline side,
24. h-ra Ast, Karl — kultuurselgitustöö,

25. h-ra Schipai, Aleksander — majandusteadus,

26. h-ra Kuks, A. — üldine psühholoogia;

e) L e k t o r i d

27. kolonel Buxhoevden, Artur — ratsasõit,

28.kol.-ltm. Lutsar, Jaan — praktiline autoasjandus ja autojuhtimine, (Lk 67)

29.h-ra Drake, Vladimir — prantsuse keel,

30.h-ra Chevallier, Victor — prantsuse keel,

31.h-ra Õunapuu, August — eesti keel.

Peale ülaltähendatud õppejõudude õpetasid kuulajaile praktilisi oskusi suvistel praktilistel töodel lennuväes, suurtükiväes ja Auto-tankide divisjonis eriinstruktorid.

Õppetöö Kõrgema Sõjakooli III lennuga algas 1. oktoobril 1925. a. järgmise kuulajaskonnaga :

a) K õ r g e m a s s e S õ j a k o o l i k o m a n d e e r i t u d

1. Kolonelleitnant Lõhmus, Anton — Allohvitseride kooli ülem,
2. Major Borkmann, Paul — 2. suur, grupi ülem,
5. „ Janson, Otto — Sv. ühend. õppeasutiste kursuseohvitser,
4. „ Freimann, Karl — Merekindl. rannapatari nr. 6 ülem,
5. „ Kool, Karl — 1. soomusr. rüg. ülema abi,
6. „ Laurits, Karl — Kindralstaabi II osak. „B" jsk. ülem,
7. „ Liibus, Eduard — 2. jal. rüg. pataljoniülem,
8. Kaptan Bergmann, Martin — Ratsarügemendist;

b) K a t s e t e g a s i s s e a s t u n u d

9. Major Balder, August — Sv. ühend. õppeasutistest,
10. „ Kasekamp, August — Sv. ühend. õppeasutistest,
11. „ Külaots, Vassili — 7. jalaväe rügemendist,
12. „ Laats, Artur — Piirivalve valitsusest,
15. „ Tuisk, Mart — Kindralstaabist.
14. Kaptan Ein, Evald — III diviisi suurtükiväest,
15. „ Jalajas, Oskar — Kindralstaabist,
16. „ Kasemets, Gustav — Piirivalve valitsusest,

17. „ Krikmann, Karl — 1. soomusr. rügemendist,
18. „ Tomback, Rein — III diviisi staabist,
19. „ Vernik, Aleksander — Lennuväe rügemendist,
20. Leitnant Metstak, Eduard — Pioneerpataljonist,
21. „ Soodla, Johannes — 2. jal. rügemendist,
22. Nooremleitnant Kudevita, Aleksander — II div. suurtükiväest,
23. „ Reinhold, Aleksander — Sv. ühend, õppeasutistest;
24. „ Riiberg, Nikolai — 5. suurt. rügemendist,
25. „ Tuvikene, Karl — 2. jal. rügemendist.

III lennu kursusevanemaks määrati kolonelleitnant Lõhmus, abiks major Balder.

Ilma katseteta Kõrgemasse Sõjakooli komandeerituile lubati sooritada sisseastumise katsed kuni 1. aprillini 1926. a., kui nad soovivad saada õiguse üleviimiseks tulevikus kindralstaabi kutseliiki. Seda õigust kasutasid major Laurits ja kapten Bergmann, sooritades sisseastumisekatsed tagantjärele 28. II. — 1. IV 1926. a.

Õppetöö III lennuga jagunes kahte üksteisest erinevasse ossa. Esimesel õppeaastal (1925/26. a.) õppetöö raskusepunkti moodustasid ainete teoreetilised ettekanded. Teisel õppeaastal (1926/27. a.) Kõrgemas Sõjakoolis pääseb suuremal määral maksvusele praktiline töömeetod. Asja algatajaks ja läbiviijaks oli kindralstaabi kolonel N. Reek, tolleaegne kindralstaabi ülem, kes uuenduse teostas Prantsuse Kõrgema Sõjakooli eeskujul.

Õppekavas teostatud ümberkorralduste tõttu vähenes tunduvalt teoreetiliste ettekannete arv ja üldine kestus, kuna praktilistele harjutustele pühendatud tundide arv tõusis ja omandas (**Lk 68**) ülekaalu. Näiteks oli I õppeaastal peamises õppeaines — taktikas — teoreetilisi ettekandeid 224 tundi ja praktilisi harjutusi 112 tundi, II õppeaastal teoreetilisi ettekandeid taktikas kõigest 70 tundi, kuna praktiliste harjutuste tundide arv sellevastu tõusis 129-le.

Ainestik I õppeaastal

Õppeaine	Tundide arv		Kokku tunde
	1. X. — 22. XII 1925. a.	7. I — 30. VI 1926. a.	
Jalaväe taktika	24	32	56
Tehnil. vägede taktika	36	48	84
Suurtükiväe taktika	24	32	56
Mereväe taktika	12	16	28
Prakt. harjut. taktika	48	64	112
Sõjakunsti ajalugu	24	32	56
Maailmasõda	12	16	28
Sõja-administratsioon	24	32	56
Maastiku organiseerimine (fortifikatsioon)	24	32	56
Suurtükiasjandus	24	32	56
Sõjakriminaalõigus	12	16	28
Sidetehnika	6	16	22
Geodeesia	24	32	56
Statistika	24	32	56
Kõrgem matemaatika	12	16	28
Eesti keel	6	16	22
Prantsuse keel	48	32	80
Ratsasõit	24	32	56
Riigiõigus		32	32
Rahvusvaheline õigus		20	20
Politiilised voolud XIX sajandi		32	32
Üldine psühholoogia		26	26

Perioodil 1. okt. 1925. — 30. apr. 1926. lahendati kuulajaskonnaga 23 praktilist tööd taktikas.

Esimese õppeaasta lõpul, 1.—10. maini ja 3.—26. juunini, korraldati katsed järgmistes ainetes:

— riigiõiguses	4. V 1926. a.,
— meresõja-asjanduses	6. V 1926. a.,
— taktikas (kontrollülesanne)	7. V 1926. a.,
— rahvusvahelises õiguses.....	10. V 1926. a.,
— jalaväe taktikas.....	3. VI 1926. a.,
— sidetehnikas	5. VI 1926. a.,
- suurtükiväe taktikas	7. VI 1926. a.,
— sõja-administratsioon.....	11. VI 1926. a.,
— tehniliste vägede taktikas.....	14. VI 1926. a.,
— geodeesias	18. VI 1926. a.,
- Maailmasõja ajaloo	22. VI 1926. a.,
— maastiku organiseerimises (fortif.)	26. VI 1926. a.,
— suurtükiasjanduses.....	augustikuu I poolel

Jägala polügoonil. (Lk 69)

Praktilised harjutused ja tööd suvisel õppeperioodil 1926. a. olid järgmised:

- 11.—31. maini — lennuasjanduse praktika Lennuväe rügemendis;
28. maist 5. juulini — välispraktilised tööd geodeesia alal Tondi ümbruses (instrumentaalülesvõte ja makettplaanistus);
26. juulist 15. augustini — suurtükiväe laskmised Jägala polügoonil;
- 16.—25. augustini — tutvunemine tankidega ja soomusautodega Autotankide divisjonis;
- 12.—28. septembrini — osavõtt diviiside manöövreist vahekohtunikena.

Korralisel puhkusel viibisid kuulajad 9. — 25. juulini ja 30. augustist kuni 10. septembrini 1926. a. sügisel

1926. a. 9.—23. oktoobrini Kõrgema Sõjakooli kuulajad võtsid osa Kindralstaabi välisõidust Petserimaale. Välisõidu üldjuhiks oli kindralmajor N. Reek, gruppide juhatajateks kolonel G. Jonson ja major R. Tomberg. Tegevuseraiooniks oli maa-ala idapiiri ja Petseri meridiaani vahel.

Õppejõududest 1926. a. lahkuvad Kõrgemast Sõjakoolist prof. A. Baiov ja kindralstaabi kolonelid A. Salf ja A. Parv.

Õppesüsteemi ümberkorraldamise tõttu algas talvine õppetöö II õppeaastal (1926./27. a.) hilja: üldõppeainetes 5. novembril ja sõjalistes õppeainetes 4. detsembril 1926. a.

Selle õppeaasta tööd Kõrgemas Sõjakoolis iseloomustab järgmine ainete ja tundide kokkuvõte aja kohta 5. novembrist 1926. a. kuni 50. maini 1927. a. (Lk 70)

Õ p p e a i n e	Tundide arv		Tööde arv			
	Teoreet. loengud, ettevalmistavad loengud prakt töödeks ja tööde läbivaatamine	Prakt. harjutused kaardil, klassi-tööd, individuaalharjut grused grup-pides	Kokku töötunde	Prakt. harjutused kaardil	Klassi-tööd	Kodu-tööd
Jalaväe ja üldtaktika	56	90	146	14	2	3
Suurtükiväe taktika	6	22	28	2	2	—
Ratsaväe taktika	8	17	25	4	—	—
Kindralst. teenistus	24	22	46	5	—	—
Intend. teenistus	11	*) Koos üldtakt. ja kindralst. prakt. harjutustega	11	3*)	—	—
Sanitaarteenistus	4		4	3*)	—	—
Sanitaarteenistus	4		4	3*)	—	—
Inseneriasjandus	12	16	28	2	1	1
Autoasjandus	—	25	25	—	—	—
Eesti keel	26	3	29	—	—	—
Prantsuse keel	—	47	47	—	—	—
Majandusteadus	26	—	26	—	—	—
Maailmasõda	14	—	14	—	—	—
Sõja-ajaloo metoodika	2	—	2	—	—	—
Ratsasõit	—	51	51	—	—	—
Kindralst. prakt. tööd	—	15	15	1	—	—
Lennuväe tegevus	—	4	4	1	—	—
Autosõit	—	10	10	—	—	—
	189	322	511	29	5	4

Tabelist on näha, et sellel õppeperioodil praktiliste töötundide arv (322) teeb välja üldisest tundide arvust (511) 63%.

Ettenähtud õppeainetest jäi lektori puudusel välja strateegia.

Repetitsioone oli 1926./27. õppeaastal: majandusteaduses — 1, eesti keeles — 1.

II õppeaasta alul komandeeriti Kõrgema Sõjakooli juurde II lennu mõlema õppeaasta õppetööd kaasa teinud major E. Ahman, kes sooritab III lennuga kõik tööd ja katsed 1926./27. õppeaastal ja lõpetab Kõrgema Sõjakooli koos III lennuga.

8.—10. maini 1927. a. viibis meie Kõrgema Sõjakooli külalisena Tallinnas Soome Kõrgem Sõjakool täies koosseisus. Meie Kõrgema Sõjakooli vastuvisiit Helsingi teostus 15.—17. maini samal aastal sõjalaevadel "Laine" ja "Kompass". Vastastikused külaskäigud süvendasid sõprussidemeid mõlema naaberrüügi Kõrgema Sõjakooli vahel.

1927. a. suvel teostusid praktilised tööd järgmiselt: 1. —13. juunini — praktilised harjutused ja tutvumine mitmesuguste laskemoona ja pioneervarustuse ladudega Tallinna ümbruses;

14. —17. juunini — inseneriväelised harjutused maastikul Kadrina ümbruses ja Jägala laagris;

27. juunist — 11. juulini — taktikaline ja kindralstaabi teenistuse praktika, välisõit Otepää, Puka, Võru raiooni; üldjuht — kindralstaabi kindralmajor J. Tõrvand, gruppide juhatajad — kindralstaabi kolonel G. Jonson ja kindralstaabi major R. Tomberg, eriala-juhatajad — kolonellid H. Brede ja V. Riiberg.

30. juulil 1927. a. suri Kõrgema Sõjakooli ülem kindralstaabi kolonel J. Rink. Uueks Kõrgema Sõjakooli ülemaks määratakse kindralstaabi kolonel G. Jonson, arvates 15. augustist 1927. a.

Korralisel puhkusel viibisid III lennu kuulajad 1927. a. 16. juulist kuni 6. augustini.

(Lk 71)

Õppetöö Kõrgema Sõjakooli III lennuga lõppes 11. juulil 1927.

III lennu õppekursuse kestus oli seega 1 aasta, 9 kuud, 11 päeva. Teoreetiline õppekursus vältas 40 nädalat, praktilised õppetööd 8 nädalat.

Väitekirjade kirjutamine oli III lennul rajatud teistele alustele kui eelmistel lendudel.²⁶ Ohvitsere, kes astunud Kõrgemasse Sõjakooli ettevalmistamiseks teenistusele kindralstaabi ametikohtadel (s. o. katsetega sisse astunud), kohustati vastava õiguse omandamiseks esitama ühe aasta jooksul väitekirja ja kaitsma seda määratud tähtpäeval; väitekirja kirjutamine pidi sündima teenistusest vabal ajal (ametitäitmise kõrval). Katseteta sisseastunuile ei tehtud kohustavaks väitekirja esitamist.

Väitekirjade teemad olid järgmised:

1. Kolonelleitnant Laurits: "Luureteenistus staapides".
2. Major Kasekamp: "Juhtide kasvatus ja väljaõpe sõjaväes möödunud sõdade, eriti Maailmasõja ja Vabadusesõja, kogemustel".
3. Major Ahman: "Väeliikide juhtimine ja koostöö pealetungil".
4. Major Balder: "Kaitseliidu tähtsus ja ülesanded riigikaitse seisukohalt".
5. Major Külaots: "Suusk-jalgratturite üksused: nende organisatsioon, relvastus, väljaõpe ja kasutamine lahingutegevusel".
6. Major Laats: "Kohtamislahing ja tema iseäraldused".
7. Major Tuisk: "Mobilisatsioon möödunud sõdade, eriti Maailmasõja, kogemustel".
8. Kapten Bergmann: "Ratsaväe kasutamine lahingutegevusel".
9. Kapten Jalajas: "Sõjakunsti ajaloo ja sõjaajaloo uurimise tähtsus ja meetodid".
10. Kapten Kasemets: "Sõjaväe organisatsiooni arenemine käesoleval sajandil ja väljavaated tulevikku".
11. Kapten Krikmann: "Eraldi teotseva korpuse (väerinde) seljataguse korraldamine pealetungil ja kaitsel". (Lk 72)
12. Leitnant Metstak: "Eraldi teotseva korpuse (väerinde) seljataguse julgeoleku tagamine ja vastuluure tegevus sõjaajal".
13. Leitnant Reinhold: "Nõukogude Venemaa sõjalised võimed ja arvatav tegevusviis Eesti ja Eesti-Läti kaksikliidu vastu esimese kahe nädala jooksul pärast mobilisatsiooni väljakuulutamist".

---

²⁶ Sõjaministri ksk. nr. 231 — 1927.

14. Leitnant Soodla: "Lahingutegevuse iseäraldused metsades ja asulates. Tänavvõitlused" .

15. Kapten Tomback: "Meie riikliku sidevõrgu arendamine riigikaitse seisukohalt; arendamise sihtjooned ja võimalused " .

16. Kapten Vernik : "Õhukaitse korraldamine riigis".

17. Leitnant Kudevita : "Jõgede ja kitsustikkude kaitsmine ja vallutamine".

18. Leitnant Riiberg : "Positsioonisõda; selle tekkimine ja iseäraldused Maailmasõjas".

19. Leitnant Tuvikene: "Sõjaväe komplekteerimise arenemine käesoleval sajandil ja väljavaated tulevikku".

Väitekirjade kaitsmine sündis 1928. a. detsembrist kuni 1929. a. veebruarini.

Major Laats, kapten Bergmann ja leitnant Soodla väitekirju ei kaitsnud.

III lennu kuulajaist ülendati Vabariigi Valitsuse otsusega järgmisesse auastmesse:

— kolonelleitnandiks major P. Borkmann 24. veebruaril 1927. a.;

— leitnantideks nooremleitnandid A. Reinhold, N. Riiberg ja K. Tuvikene 28. novembril 1925, a. ja A. Kudevita 28. novembril 1926. a. (**Lk 73**)

Kõrgema Sõjakooli III lennu lõpetasid järgmised 25 ohvitseri²⁷:

a) Kõrgemasse Sõjakooli komandeerituna:

1. Kolonelleitnant A. Lõhmus
2. Kolonelleitnant P. Borkmann
3. Major O. Janson
4. Major K. Freimann
5. Major K. Kool
6. Major E. Liibus

b) Katsetega sisseastunutena:

7. Major E. Ahman	17. Kapten K. Krikmann
8. „ A. Balder	18. „ R. Tomback
9. „ A. Kasekamp	19. „ A. Vernik

²⁷ Sõjaministri ksk. nr. 301 — 1927.

10. „ V. Külaots	20. Leitnant A. Kudevita
11. „ A. Laats	21. „ E. Metstak
12. „ K. Laurits	22. „ A. Reinhold
13. „ M. Tuisk	25. „ N. Riiberg
14. Kapten M. Bergmann	24. „ J. Soodla
15. „ O. Jalajas	25. „ K. Tuvikene.
16. „ G. Kasemets	

Kapten E. Ein loetakse Kõrgema Sõjakooli kursuse läbikuulanuks.

Sõjainistri ksk. nr. 231 — 15. VII 1927. a. alusel edaspidi loobutakse Kõrgema Sõjakooli kuulajate õppetagajärgede hindamisest numbrisüsteemi järele. Ohvitseride õppetagajärgesid praktilistel töodel ja katsetel hinnatakse hindegaga "väga hea", „hea", "rahuldav" või "nõrk".

IV L E N D

Reeglid vastuvõtmiseks Kõrgemasse Sõjakooli 1927. aastal pandi maksma Sõjainistri käsukirjaga 16. aprillist 1927. a. nr. 138. Need reeglid käsitlevad vastuvõtmiseks nõutavat vanust, teenistuslikke ja tervislikke tingimusi, nõudmisi katsetel, katsete korda ja katsetagajärgede hindamist.

Sisseastumise tingimustest muudeti nimetatud reeglitega sisseastujate vanuse ülemmäär 37 aastalt 35 aastale. Muud tingimused jäid endisteks.

Sisseastumise katsed jagunesid eelkatseteks, mis peeti kevadel (maikuu lõpul 1927. a.), ja lõpukatseteks novembri- ja detsembrikuul 1927. a.

Eelkatsed pärast sisseastuja tervisliku seisukorra järelekatsumist toimetati järgmistel aladel:

- kirjatöö eesti keeles üldteemale;
- kirjatöö taktika alal;
- kirjatöö vene keeles;
- ratsasõit.

Lõpukatsed sisseastumiseks jagunesid kirjalikkudeks, suulisteks ja praktilisteks.

Kirjalikud katsed peeti järgmistel aladel:

- taktikalise ülesande lahendamine pataljoni ja rügemendi lahingutegevuse piirides ühes juurdeantud osadega teistest väeliikidest;

- poliitiline ajalugu (Euroopa poliitiline ajalugu alates XIX sajandist meie ajani; Eesti ajalugu);
- poliitiline geograafia (Eesti, Läti, Soome, Vene ja Poola).

Suulised katsed olid:

- kaitseväge määrustikkudes ja eeskirjades;
  - taktikas; (**Lk 74**) sõja-administratsioonis;
- suurtükiteaduses;
- eesti sõjamaateaduses;
- matemaatikas (algebra, geomeetria ja trigonomeetria);
- füüsikas (elekter ja mehaanika);
- ühes võõrkeeles valiku järele (prantsuse, saksa või inglise).

Praktilised katsed peeti:

- topograafiliste kaartide lugemises ja kasutamises;
- morsetähestiku tundmises;
- kirjutamises kirjutusmasinal.

Katsete tagajärgi hinnati 12-pallilise süsteemi järele, kusjuures katse läbiteinuks loeti need, kes said eesti keeles vähemalt 8 ja teistes ainetes vähemalt 6 palli. Kõrgemasse Sõjakooli vastuvõtmiseks katsete keskmine tagajärg ei tohtinud olla alla 7 palli.

Ühesuguste tagajärgede juures oli eesõigus Vabaduse Risti kavaleridel.

Eelkatsetele, mis toimiti 30. maist kuni 4. juunini 1927. a., lubati Sõjainistri poolt 32 ohvitseri.

Eelkatsed sooritasid edukalt 20 ohvitseri.

Eelkatsed läbi teinud ohvitserid komandeeriti praktilistele õppetöödele väeliikide juurde 20. juunist kuni 20. oktoobrini järgmiselt:

Väeliik, kuhu ohvitser kuulus	Kuhu komandeeriti	Kui kauaks
Jalaväelased	suurtükiväkke	6 nädalaks

	inseneriväkke (pion. ja side alal)	4 nädalaks
	lennuväkke	1 nädalaks
	Auto-tankide divisjoni	3 nädalaks
	ratsaväkke	1 nädalaks
	2. soomusrongide rügementi	1 nädalaks
	Kokku	16 nädalaks
Suurtükiväelased	jalaväkke	6 nädalaks
	teistesse väeliikidesse nagu jalaväelased.	
	teistesse väeliikidesse nagu jalaväelased.	
Lennuväelased	jalaväkke	4 nädalaks
	suurtükiväkke	5 nädalaks
	inseneriväkke	4 nädalaks
	Auto-tankide divisjoni	1 nädalaks
	ratsaväkke	1 nädalaks
	soomusrongide rügementi	1 nädalaks
	Kokku	16 nädalaks

Praktiline neljakuune staaž väeliikide juures enne lõplikkude sisseastumiskatsete sooritamist oli uuendus, mille poolest Kõrgema Sõjakooli IV lend erines eelmistest lendudest. Ilma katseteta Kõrgemasse Sõjakooli komandeeritavad vanemad ohvitserid sellest staažist osa ei võtnud.

Lõplikke sisseastumiskatseid toimetati 15. novembrist kuni 19. detsembrini 1927. a. Katsed sooritasid staažil viibinud 20 ohvitserist 15 ohvitseri.

Ilma katseteta komandeeriti Kõrgemasse Sõjakooli 8 ohvitseri, nende hulgas üks ohvitser Soome kaitseväest. (**Lk 75**)

Õppejõududena võtsid osa IV lennu õppekursusest:

1. kindralst. kindralmajor Tõrvand, Juhan — kindralstaabi teenistus;
2. „ kindralmajor Reek, Nikolai — strateegia;
3. „ kindralmajor Jonson, Gustav — ratsaväe taktika, praktilised tööd taktikas;
4. kontradmiral Salza, Herman — meresõda;
5. professor Uluots, Jüri — riigiõigus;
6. " Piip, Ants — rahvusvaheline õigus ;

7. „ Sepp, Hendrik — Eesti ajalugu;
8. cand. chem. Buxhoevden, Dietrich — sõjagaasid;
9. kindralst. kolonel Kauler, Hugo — ranna- ja õhukaitse;
10. kolonel Reiman, Rudolf — varustamine ja seljatagune;
11. „ Riiberg, Voldemar — permanentne fortifikatsioon;
12. san. kolonel Järvan, Martin — sanitaarteenistus ja evakuatsioon ;
13. kolonel Prei, Jakob — kindralstaabiteenistus: topo-hüdrograafia osak. töö;
14. „ Buxhoevden, Artur — ratsasõit;
15. kolonelleitnant Jaakson, Aleksander — üldine ja jalaväe taktika, sv. psühholoogia;
16. „ Trakmann, Karl — sõjakriminaalõigus ;
17. „ Laurits, Karl — kindralstaabiteenistus: II osak. töö ;
18. kindralst. kolonelleitnant Kursk, Emil — soomusjõud;
19. „ Tomberg, Richard — sõjakunsti evolutsioon, kindralstaabiteenistus : I osak. töö ;
20. „ „ Maide, Jaan — Vabadusesõda;
21. „ „ Järver, Johan — mobilisatsioon;
22. kolonelleitnant Kasekamp, August — kindralstaabiteenistus : VI osakonna töö ;
23. „ Lutsar, Jaan — soomusjõud;
24. „ major Grabby, Herbert — Maailmasõda;
25. „ Freiberg, Herbert — üldine ja jalaväe taktika, praktilised tööd taktikas ;
26. „ Kasak, Ilja — kindralstaabiteenistus: III osak. töö;
27. „ Oja, Frits — geodeesia;
28. „ Olbrei, Friedrich — sidetehnika, praktilised tööd taktika alal;
29. „ Normak, Artur — šiffride käsitlemine;
30. „ Rattiste, August — suurtükiväe taktika, praktilised tööd taktika alal ;
31. kindralstaabi major Kattai, Mihkel — eesti sõjamaateadus;
32. major Abel, Karl)
33. kapten Janson, Hugo) lennuvägi;
34. „ Kimm, Eduard — väljafortifikatsioon, praktilised tööd taktika alal;
35. major Weiss, Edgar — ratsasõit;
36. härra Köstner, Nikolai — majanduseteadus ;

57. „Tooms, Anatol — statistika ;
58. „Välbe, Mihkel — ajalugu;
59. „Õunapuu, August — eesti keel ;
40. prl. magister Laanes, Margot — prantsuse keel;
41. härra Sulg, Theodor — võimlemine.

Peale loeteldud õppejõudude esines suvistel töödel praktiliste oskuste kätteõpetamisel rida instruktoreid lennuväest.

Õppetöö Kõrgema Sõjakooli IV lennuga algas 10. jaanuaril 1928. aastal järgmise kuulajaskonnaga :

a) Kõrgemasse Sõjakooli komandeeritud :

1. kolonelleitnant Tallo, Karl — 1. soomusrong. rügemendist,
- 2., Kohal, Vilhelm — 2. jalav. rügemendist,
3. „Pajusson, Oskar — 1. jalav. rügemendist, **(Lk 76)**
4. major Koern, Viktor — 7. jalav. rügemendist,
5. „Sauselg, Artur — 6. jalav. rügemendist
6. „Rokk, Rudolf — 1. jalav. rügemendist
7. nooremleitnant Post, Voldemar — Lennuväe rügemendist,
8. Soome leitnant Kuusela, Eino.

b) Katsetega sisseastunud :

9. major Simson, Artur. Sv. Ühend. Õppeasutustest,
10. kapten Lukas, Jaan — 6. jal. rügemendist,
11. „Karing, Voldemar — 5. jal. rügemendist,
12. kapten Hanson, Paul — Sv. Ühend. Õppeasutistest,
13. „Tomson, Johan — 1. diviisi staabist,
14. „Reinglas, Johannes — 2. diviisi staabist,
15. „Vassil, August — Sv. Ühend. Õppeasutistest,
16. „Margusson, Eduard — Sv. Ühend. Õppeasutistest,
17. „Värnik, Johannes — Sv. Ühend. Õppeasutistest,
18. „Freudenstein, Rudolf — 3. diviisi staabist,
19. leitnant Luts, Alfred — Sv. Ühend. Õppeasutistest,

20. „Ilves, Aleksander — Lennuväe rügemendist,
21. „Madisson, Johann — Sv. Ühend. Õppeasutistest,
22. „Ratassepp, Mihkel — Sv. Ühend. Õppeasutistest,
23. „Tuul, Raul — Merekindlustest. (Lk 77)

Kursusevanemaks määrati kolonelleitnant K. Tallo, abiks — kolonelleitnant O.

Pajusson.

Õppesüsteemilt jätkati tööd eelmisel kursusel tarvitusele võetud alustel (praktiline töömeetod), neisse sisse viies vajalikke korrektiive. Ainestiku suhtes mindi välja põhimõttest, et praktiliste tööde kõrval taktika alal, millele pandud pearõhk, tuleb käsitleda endiselt sõjalisi ja üldhariduslikke õppeaineid eesmärgiga mitmekesisstada kuulajaskonna sõjalist ja üldist arengut.

Kursuste kestusel loobuti repetitsioonide süsteemist. Kuulajate üldist arengut püüti saavutada, andes neile iseseisvaid teemasid läbitöötamiseks nii klassis kui kodus. Suure tähtsuse omas kuulajate tutvustamine Kindralstaabi tööga. Sellele ülesandele rakendusid kõik Kindralstaabi osakondade ülemad Kindralstaabi ülemaga eesotsas.

I õppeaastal (10. jaan. — 6. maini 1928. a.) kujunes tundide arv õppeainetes järgmiseks.

Õ p p e a i n e d	Teoreetil. loengud	Prakt. töötunde					Kodu töid (arv)	Harjuti kaardil (arv)	Klassi töid (arv)
		Keele-tunde	Harjuti kaardil	Klassi-töid	Tööde haruti	Ratsa-sõitu			
Jalaväe ja üldtaktika	11	—	36	8	11	—	3	12	2
üüüüü?üldtaktika									
Geodeesia	22	—	—	—	—	—	—	—	—
Välifortifikatsioon	10	—	—	—	—	—	—	—	—
Sidetehnika	10	—	—	—	—	—	—	—	—
Soomusjõud	13	—	—	—	—	—	—	—	—
Sõjagaasid	11	—	—	—	—	—	—	—	—

Sõjakriminaalõigus	11	—	—	—	—	—	—	—	—
Ranna-õhukaitse	3	—	—	—	—	—	—	—	—
Lennuasjandus	11	—	—	—	—	—	—	—	—
Suurtükiväe taktika	7	—	—	—	—	—	—	—	—
Sanitaarteenistus	13	—	—	—	—	—	—	—	—
Riigiõigus	22	—	—	—	—	—	—	—	—
Rahvusvaheline õigus	20	—	—	—	—	—	—	—	—
Eesti keel	—	22	—	—	-	—	10	—	—
Prantsuse keel	—	45	—	—	-	—	—	—	—
Ratsasõit	—	—	—	—	-	60	—	—	—
Kokku	164	67	36	8	11	60	13	12	2

Üldisest tundide arvust I õppeaastal (373) oli praktilisi tunde 209, s. o, 56 %. 1928.

a. kevadel kuulajatele toimetati katsed läbivõetud ainetes järgmiselt:

soomusjõud	9. V
rahvusvaheline õigus	14. V
riigiõigus.....	18. V
eesti keel.....	22. V
prantsuse keel	25. V
geodeesia.....	16. VI

Esimesel õppeaastal korraldati suvised praktilised tööd järgmistel aladel: geodeesias Tondi ümbruskonnas 31. maist 13. juunini 1928. a., lennuasjanduses Lennuväe rügemendis 18. juunist 7. juulini 1928. a., side alal Tondi raionis 9.—12. juulini 1928.a., piiriäärse maa-ala sõjastatistilises uurimises I ja II diviisi piirkonnas 16.—28. juulini 1928. a. kindralst. kindralmajor G. Jonsoni ja kindralst. major M. Kattai juhatusel ja taktikas 8.—29. augustini 1928. a. Erastvere-Hurmi ja Otepää raionis. Taktikaliste õppuste üld- (**Lk 78**) juht oli kindralstaabi kindralmajor Jonson, grupijuhid — kolonelleitnant Jaakson, kolonel-leitnant Laurits ja major Freiberg, erialajuhid — majorid Rattiste ja Olbrei.

Teine talvine õppeperiood algas 1. oktoobril 1928. a. Õppetöö jätkus tarvitusele võetud töömeetodi alusel. Kuulajate teadmiste laiendamiseks ja

iseseisva töötamise oskuse omandamiseks anti neile iseseisvalt kodus läbi töötada mitmed teemad. Kuna esimesel õppeaastal käsitleti taktikas peasjalikult kõvendatud rügemendi tegevust, laskudes sealjuures kuni pataljonide ja ka kompanite tegevuse vaatlemiseni, harjutati teisel õppeaastal sõjalist tegevust brigaadi ja diviisi (rinde) raamides.

II õppeaastal 1. oktoobrist 1928. a. kuni 30. maini 1929. a. läbivõetud õppeainetest annab ülevaate alljärgnev tabel.

Õ p p e a i n e d	Loengud (tundi)	Praktilised tööd				Ekskur- sioonid
		Harjutused kaardil	Praktilised tööd (tunnid)	Iseseisvad tööd kodus (arv)	Klassi- tööd (arv)	
Strateegia	5	—	—	—	—	—
Taktika (jlv, srkv, rats, üld)	33	25	100	5	7	—
Kindralstaabiteenis	35	1	4	—	—	2 pv.
Varustamine ja seljatagune	18	ühes takti- kaga	—	1	—	—
Sanitarteenisustus	5		—	—	—	—
Side	15		30	1	—	—
Sõjakunsti evolutsioon	17	—	—	1	—	—
Maailmasõja ajalugu	20	—	—	2	—	—
Vabadusesõja ajalugu	25	—	—	—	—	—
Perm. fortifikatsioon	15	—	—	1	—	—
Meresõda	25	—	—	1	—	1 pv.
Ranna- ja õhukaitse	12	—	—	—	—	—
Sõjakrim. õigus	15	—	—	2	—	—
Majanduseteadus	15	—	—	—	—	—
Statistika	15	—	9	1	—	—
Sõjamaateadus	20	—	—	—	—	—
Polit. ajalugu (XIX s.)	12	—	-	—	—	—
Eesti ajalugu	5	—	—	—	—	—
Sv. pedagog. ja sv. psühhol.	12	—	—	—	—	—
Eesti keel	52	—	20	—	—	—
Prantsuse keel	196	—	20	—	—	—
Autoasjandus	3	—	15	—	—	—

Ratsasõit	—	—	92	—	—	—
Võimlemine	—	—	84	—	—	—
Kokku	570 (keelet 248)		374	15	7	3 pv.

Kui arvata keelte tunnid praktiliste tundide hulka, siis praktiliste tundide arv (622) oli II õppeaastal 63,9% üldisest tundide arvust, teoreetilisi tunde oli 322, seega 34,1%. Peaaines — taktikas oli 24,8% teoreetilisi tunde ja 75,2% tunde praktiliste harjutuste alal. Üldse kestis teoreetiline õppekursus — 46 nädalat, praktilisi õppetöid oli 14 nädalat 4 päeva. Õppetöö tundide keskmine arv nädalas mõlemal õppeaastal 32 (päevas 5,33 tundi). (Lk 79)

I õppeaasta lõpul toimetati järgmised katsed :

eesti keel (kirjalik).....3. VI 1929. a.,
sõjagaasid.....5. VI 1929. a.,
maailmasõja ajalugu ..... 11. VI 1929. a.,
sõjakriminaalõigus   15. VI 1929. a.,
meresõda (kirjalik) ..... 18. VI 1929. a.,
Eesti sõjamaateadus ..... 22. VI 1929. a.,
Vabadusesõja ajalugu ..... 1. VII 1929. a.

Praktilised tööd 1929. a. suvel korraldati 2. juulist kuni 1. augustini.

Sellest ajast 2. —17. juulini teostusid sidetehnilised harjutused maastikul Tondi ümbruses (4 pv.) ja ekskursioonid asutistesse ja tehastesse (7 pv.), 18. juulist kuni 1. augustini korraldati taktikaline välisõit Rõuge — Antsla alevi raiooni, kus lahendati 5 taktikalist ülesannet maastikul. Välisõidu juhatajaks oli kindralmajor²⁸ Jonson; gruppide juhatajateks — kolonelleitnant Jaakson, kolonelleitnant Laurits ja major Grabby; eriala-juhatajateks — majorid Rattiste ja Olbrei.

2.—31. augustini 1929. a. olid Kõrgema Sõjakooli kuulajad korralisel puhkusel, mille lõpul Kõrgemasse Sõjakooli komandeeritud ohvitserid oma väeosadesse tagasi komandeeriti. 1. septembrist kuni 1. detsembrini 1929. a. katsetega sisseastunud ohvitserid kirjutasid väitekirju, mille teemad kuulajatele määrati Kaitseväge staabi valikul ja korraldusel. Katsetega sisseastunuile oli väitekirjade esitamine sunduslik,

²⁸ Alates 1929. a. Kindralstaabi kutseliigi märkimist aastme ees meil enam ei tarvitatud.

kuna komandeerituile see jäi vabatahtlikuks, viimastel väitekirja kirjutamine võis sündida 1 aasta jooksul ametitöö kõrval.

Kõrgema Sõjakooli IV lennu kuulajatele määratud väitekirjade teemad olid järgmised.

1. Kolonel Tallo: "Lahingulise väljaõppe organiseerimine ja teostamine soomusrongide rügemendis".
2. Kolonelleitnant Pajusson: "Raskekuulipildurite, suuskjalgratturite, sidemeeste ja pioneride väljaõppe korraldamine jalaväerügemendis".
3. Kolonelleitnant Kohal: "Distipliin kaitseväes. Abinõud selle saavutamiseks ja alalhoidmiseks, eriti lahingus".
4. Kolonelleitnant Koern: "Laskeasjanduse koht jalaväe väljaõppes, eriti meie oludes".
5. Kolonelleitnant Sauselg: "Psühhotehniliste katsete tähtsus kaitseväe komplekteerimisel".
6. Major Rökk: "Ohvitseri ülesanded sõduri kasvatamisel; kuidas neid ülesandeid teostada 1-aastase sundusliku teenistuseaja juures".
7. Major Lukas : "Noorsoo sõjaline ettevalmistus mujal ja meil".
8. Major Simson: "Reservohvitseridega komplekteerimine ja nende väljaõpe pärast Maaailmasõda".
9. Kaptan Freudenstein: "N.-Vene raudteed mobilisatsiooni ja koondamise läbiviimise mõttes üldse läände ja eriti Eesti ja Läti piirile".
10. Kaptan Hanson: "Dessantoperatsioonide teostamise võimalusi Soomelahe ranni-kul Narva-Jõesuust kuni Spithamini".
11. Kaptan Karing: "Sõjaväe väljaõppes tarvitavad õppemeetodid".
12. Soome kaptan Kuusela: "Lahingutegevus metsas".
13. Kaptan Margusson: "Kehalise kasvatus organiseerimine ja teostamine kaitseväes 1-aastase sundusliku teenistuseaja juures".
14. Kaptan Reinglas: "Väljaõppe küsimus sõjavägedes, kus sunduslik teenistuseaeg on 1 aasta ja lühem".
15. Kaptan Tomson: "R. K. K. A. lahingudoktriin ametlikkude eeskirjade ja sõjakirjanduse valgusel". (Lk 80)
16. Kaptan Vassil: "S.N.V.Liidu Põhja-Lääne oblast kui baas R.K.K.A.-le Eestile kallaletungi puhul".

17. Kapten Värnik: "Üleajateenijate allohvitseridega komplekteerimine ja nende ettevalmistamine pärast Maailmasõda" .
18. Leitnant Ilves: "Lennuväe koostöö teiste väeliikidega pealetungi- ja kaitselahingus".
19. Leitnant Luts: "Sõjaväe motoriseerimine ja väljavaated meie oludes".
20. Leitnant Madisson: "Ühenduste ülesanded sõjaajal, teede ja transportvahendite ettevalmistamine sõjaajaks" .
21. Leitnant Ratasseppe: "Väljasuurtükiväe ülesanded ja organisatsioon pärast maailmasõda".
22. Leitnant Tuul : "Sõjategevus talvel".
23. Leitnant Post: "Lennuväe lahingulise väljaõppe organiseerimine ja läbiviimine meie oludes".

Väitekirja kaitsesid edukalt perioodil 16. detsembrist 1929. a. kuni 31. jaanuarini 1930. a. majorid J. Lukas ja A. Simson; kaptenid R. Freudenstein, P. Hanson, V. Karing, E. Margusson, J. Reinglas, J. Tomson, A. Vassil ja J. Värnik, Soome kapten E. Kuusela; leitnandid A. Ilves, A. Luts, J. Madisson ja P. Tuul.

Õppetöö kestel lennu kuulajaist ülendati järgmistesse auastmetesse :

- kolonelik kolonelleitnant K. Tallo 24. veebruaril 1928. a.;
  - kolonelleitnantideks majorid V. Koern ja A. Sauselg 24. veebruaril 1929. a.;
- (Lk 81)**
- majoriks kapten J. Lukas 24. veebruaril 1929. a.;
  - kapteniks Soome leitnant E. Kuusela;
  - leitnandiks nooremleitnant V. Post 24. veebruaril 1928. a.

IV lennu kuulajaist suri leitnant N. Ratasseppe 19. oktoobril 1929. ja lõpetajaist major R. Rokk 17. veebruaril 1930.

Õppetöö IV lennuga lõppes pärast kuulajate väitekirjade kaitsmist 3. veebruaril 1930. a., kestes seega 2 aastat 25 päeva. Kõrgema Sõjakooli IV lennu lõpetasid alljärgnevad 22 ohvitseri (neist 1 Soome ohvitser)²⁹:

a) Kõrgemasse Sõjakooli komandeerituna :

1. kolonel K. Tallo,

---

²⁹ Kaitseministri ksk. nr. 30 — 1930.

2. kolonelleitnant V. Kohal,
3. „ O. Pajusson,
4. „ V. Koern,
5. „ A. Sauselg,
6. major E. Rökk,
7. leitnant V. Post,
8. Soome kapten E. Kuusela;

b) Katsetega sisseastunudena:

9. major A. Simson,
10. „ J. Lukas,
11. kapten V. Karing,
12. „ P. Hanson,
15. „ J. Tomson,
14. „ J. Reinglas,
15. „ A. Vassil,
16. „ E. Margusson,
17. „ J. Värnik,
18. „ R. Freudenstein,
19. leitnant A. Luts,
20. „ A. Ilves,
21. „ J. Madisson,
22. „ R. Tuul.

Kõrgema Sõjakooli õppekursioonil Poolamaal 30. juunist kuni 15. juulini 1929. a. viibisid IV lennu kuulajaist major J. Lukas, kapten V. Karing ja kapten R. Freudenstein. Endiste lendude lõpetajaist võtsid nimetatud ekskursioonist osa kolonelleitnandid A. Jaakson, O. Plaks ja A. Kasekamp, majorid M. Kattai, E. Ahman, I. Kasak ja J. Kurvits, kaptenid N. Riiberg, T. Lango ja G. Kasemets.

V L E N D

Kõrgema Sõjakooli V lend komplekteeriti reeglite järgi, mis avaldatud Sõjaministri käsukirjas 7. novembrist 1928. a. nr. 506. Võrreldes eelmise lennuga tuli juurde tingimus, et sisseastuja ei või olla kõrgemas auastmes kui major.

Sisseastumise katsetest määrati osa maikuu peale 1929. a., osa septembri algusele 1929. a. (**Lk 82**)

Kevadised katsed määrati järgmistes ainetes:

a) kirjalikud:

- eesti keeles (kirjanduslik või üldteema),
- taktikas,
- poliitilises ajaloo (XIX sajand ja Eesti ajalugu),
- poliitilises maateaduses (Eesti, Läti, Soome, Vene ja Poola),
- taktikalise ülesande lahendamises (kõvendatud pataljon);

b) suulised:

- sõjakunsti ajaloo (XVIII sajandi lõpust kuni Maailmasõjani),
- eesti sõjamaateaduses,
- matemaatikas (algebra, geomeetria ja tasapinnaline trigonomeetria),
- füüsikas (elekter ja mehaanika);

d) praktilised:

- tervise järelvaatuses,
- ratsasõidus.

Sügisel peetavatest katsetest olid:

a) suulised:

- kaitseväge määrustikes ja eeskirjus,
- ühes lääne-euroopa võõrkeeles (prantsuse, saksa või inglise),
- vene keeles;

b) praktilised:

- morsetähestiku tundmises,
- kirjutamises kirjutusmasinal.

Esimesena korraldati tervise katse. Järgnevatele katsetele lubati ainult neid, kes olid tervise katse rahuldavalt sooritanud. Kirjalikkude tööde täitmiseks määratud aeg oli 5 tundi.

Praktiliste katsete hinnanguks oli hea, rahuldav või nõrk. Kirjalikkude ja suuliste katsete tagajärgi hinnati 12-pallilise süsteemi järgi, kusjuures iga aine tarvis määratud koefitsient korrutati katsel saadud numbriga; korrutis andis igal katsel teatud arvu punkte; kõikidel katsetel saadud punktid moodustasid punktide kogusumma. Punktide kogusumma miinimum määrati katsekomisjoni poolt ja avaldati esimesel kirjalikul katsel. Katse teatud aines läbi teinuks loeti need, kes said katsel vähemalt 6 palli; katsed kõigis ainetes sooritanuteks loeti need, kellel punktide kogusumma polnud vähem kindlaksmääratud miinimumist.

Katseteks määratud ainete koefitsiendid on toodud alljärgnevas tabelis.

Kirjalikud katsed		Koefit-sient	Suulised katsed		Koefit-sient
1.	Eesti keel	8	1.	Sõjakunsti ajalugu	6
2.	Taktika	7	2.	Eesti sõjamaateadus	5
3.	Politiiline ajalugu	5	3.	Matemaatika	6
4.	Politiiline maateadus	3	4.	Füüsika	3
5.	Taktikalise ülesande lahendamine	8	5.	Kv. määrustikud	8
			6.	Võõrkeeled	6

Kevadistest katsetest 13. maist kuni 31. maini lubati võtta osa 27 ohvitseril³⁰ kellest katsed õiendasid 15 ohvitseri. (Lk 83)

Katsed õiendanud ohvitserid komandeeriti 12 nädalaks praktilistele õppetöödele väeliikide juurde 5. juunist kuni 31. augustini 1929. a. järgmiselt:

Ohvitseride väeliik	K u h u k o m a n d e e r i t i	Kui kauaks
Jalaväelased	Suurtükiväkke	5 nädalaks
	Inseneriväkke (pioneri ja side ala)	3
	Auto-tanki rügementi	2
	Ratsarügementi	1
	2. soomusrongide rügementi	1

³⁰ Sõjaministri ksk. nr. 179 — 1929.

Suurtükiväelased	Jalaväkke	5
	Teistesse väeliikidesse nagu jalaväelased	
Ratsaväelased	Jalaväkke	2 nädalaks
	Suurtükiväkke	4
	Inseneriväkke (pioneri ja side ala)	3
	Auto-tankide rügementi	2
	2 soomusrongide rügementi	1
Inseneriväelased	Auto-tanki rügementi	2 nädalaks
	Jalaväkke	4
	Suurtükiväkke	4
	Ratsarügementi	1
Auto-tankide rüg. ohvitserid	2. soomusrongide rügementi	1
	Jalaväkke	3 nädalaks
	Suurtükiväkke	4
	Inseneriväkke	3
	Ratsarügementi	1
	2. soomusrongide rügementi	1

Väeliikides staažil viibivatele ohvitseridele õpetati praktilisi oskusi suurtükiväe, ratsaväe, auto-tankide, soomusrongide, pioneride ja side alal Kindralstaabi ülema poolt antud erikava järele.

Sügised katsed 23.—28. septembrini 1929. a. sooritavad kõik katsetest osavõtjad 15 ohvitseri. Üks neist komandeeritakse Soome Kõrgemasse Sõjakooli.

Ilma katseteta komandeeritakse Kõrgemasse sõjakooli 8 vanemohvitseri, kuna vabakuulajana õppetööst võtab osa 1 vanemohvitser.

Soome kaitseväest komandeeritakse Kõrgema Sõjakooli juurde kursuse läbivõtmiseks ühistel alustel meie ohvitseridega kapten Matti Ropponen.

Perioodil 1. juulist kuni 21. septembrini 1929. a. komandeeritakse praktilisele staažile väeliikide juurde ka Kõrgemasse Sõjakooli komandeeritud vanemad ohvitserid:

- jalaväkke (suurtükiväkke) 3 nädalaks,
- lennukiväkke 3 nädalaks,
- Auto-tanki rügementi 2 nädalaks,
- inseneriväkke (pioneri ja side ala) 2 nädalaks.

Õppejõududeks V lennu õppekursustel olid:

1. kindralleitnant Laidoner, Johan — Euroopa poliitiline olukord;
  2. kindralmajor Tõrvand, Juhan — kindralstaabiteenistus ja strateegia;
  3. „ Jonson, Gustav — ratsaväe taktika ja praktilised tööd taktikas ;
  4. kontr-admiral Salza, Hermann — meresõda ja praktilised tööd taktikas;
- (Lk 84)**
5. professor Uluots, Jüri — riigiõigus;
  6. „ Piip, Ants — rahvusvaheline õigus;
  7. „ Frisch, Karl — meteoroloogia;
  8. „ Cathala, Jean — prantsuse keel;
  9. kolonel Brede, Herbert — suurtükiväe taktika, strateegia ja praktilised tööd taktikas.
  10. kolonel Traksmann, August — üldine ja jalaväe taktika, praktilised tööd taktikas, kindralstaabiteenistus (VI osakonna töö);
  11. kolonel Sternbeck, Otto — jalaväe relvad;
  12. „ Järver, Johan — mobilisatsioon,
  13. „ Järvan, Martin — sanitarteenistus;
  14. „ Prei, Jakob — kindralstaabiteenistus (topo-hüdrograafia osakonna töö);
  15. „ Trakmann, Konstantin — sõjakriminaalõigus;
  16. „ Jaakson, Aleksander — üldine ja jalaväe taktika, sõjapsühholoogia, praktilised tööd taktikas;
  17. kolonel Jakobsen, Ludvig — Poola sõjamaateadus;
  18. „ Tomberg, Richard — sõjakunsti evolutsioon ja ranna-õhukaitse;
  19. kolonelleitnant Oja, Frits — geodeesia;
  20. „ Maide, Jaan — Vabadusesõda;
  21. „ Olbrei, Friedrich — sidetehnika;
  22. „ Laurits, Karl — kindralstaabiteenistus (II osakonna töö);
  23. „ Raud, Johan — N.-Vene sõjamaateadus;
  24. „ Kurvits, Jaan — kindralstaabiteenistus (I osakonna töö);
  25. „ Kattai, Mihkel — Eesti sõjamaateadus; **(Lk 85)**
  26. kolonelleitnant Masing, Richard — Läti sõjamaateadus;
  27. „ Putmaker, Eduard — intendanditeenistus;
  28. „ Abel, Karl — lennuasjandus;

29. major Grabbi, Herbert — Maailmasõja ajalugu, üldine ja jalaväe taktika, praktilised tööd taktikas;
30. major Kasak, Ilja — kindralstaabiteenistus (III osakonna töö);
31. „ Vernik, Aleksander — lennುವäe taktika;
32. „ Veiss, Edgar — ratsasõit;
33. „ Kimm, Eduard — väljafortifikatsioon ja permanentne fortifikatsioon;
34. „ Janson, Hugo — lennುವäe vaatlus;
35. härra Kõstner, Nikolai - majandusteadus;
36. „ Tooms, Anatol — statistika;
37. cand. chem. Buxhoevden, Dietrich — sõjagaasid;
38. härra Vålbe, Mihkel — poliitiline ajalugu;
39. „ Öunapuu, August — eesti keel;
40. „ Hoskins, Edward — inglise keel;
41. „ Harris, Henry — inglise keel;
42. kapten Mõttus, Theodor — suusatamine;
43. härra Sulg, Theodor — võimlemine;
44. „ Popov, Ivan — vehklemine.

Peale nimekirjas loeteldud õppejõudude esines suvistel töödel praktiliste alade juhatajatena rida instruktoreid lennುವäest.

Õppetöö V lennುವuga algas 1. oktoobril 1929. a. järgmise kuulajaskonnaga:

a) Kõrgemas Sõjakooli komandeeritud:

1. kolonelleitnant Leets, Georg — I diviisi suurtükiväe ülem,
2. „ Mutso, Karl — 5. suurtükiväegrupi ülem,
3. „ Steinberg, August — Lennುವäe rügemendi ülem,
4. major Asmus, Peeter — Kuperjanovi üks. jal. pat. ülema k. t.,
5. „ Kulbok, Hugo — Soomusrongi ülem I soomusrongi rüg.,
6. „ Rimmel Johannes — 8. üks. jal. pat. ülema k. t.,
7. „ Sarsen, Villem — K. L. Tartu maleva pealik,
8. „ Virro, August — I jal. rügemendist,
9. Soome kapten Ropponen, Matti;

b) Vabakuulaja

10. kolonelleitnant Lutsar, Jaan — Auto-tanki rügemendi ülem;

d) K a t s e t e g a s i s s e a s t u n u d :

11. major Mullas, Osvald — 10. üks. jal. pataljonist,
12. kapten Haber, Mart — Kv. Ühend. Õppeasutistest,
13. „ Mäe, Johan — 3. suurt. grupist,
14. „, Männi, Karl — Kv. Ühend. Õppeasutistest,
15. „, Stern, August — 1. jal. rügemendist,
16. leitnant Kaschan, Artur — 2. div. staabist,
17. „, Kristian, Axel — 2. üks. jal. pataljonist,
18. „, Kurgvel, Aleksei — Sidepataljonist,
19. „, Laks, Sergius — Auto-tanki rügemendist,
20. „, Onny, Heino — Ratsarügemendist.
21. „, Püss, Edmund — 6. üks. jal. pataljonist,
22. „, Till, Johannes — Ratsarügemendist,
25. nooremleitnant Nõmm, Arnold — 5. suurt. grupist,
24. „, Roots, Harald — Merekindlustest.

Kursusevanemaks määrati kolonelleitnant G. Leets, abiks — kolonelleitnant K.

Mutso. (Lk 86)

Esimese õppeaasta talveperioodi kestusel 1. oktoobrist 1929. a. kuni 3. maini 1930. a. (28 õppenädalat) oli 321 teoreetilist tundi (34,9%) ja 599 praktilist töötundi (65,1%) kokku 920 tundi. Taktikale langes 34 teoreetilist tundi (20,1%) ja 135 praktilist töötundi (79,9%). Talveperioodil lahendati kokku 28 taktikalist ülesannet (kõvendatud pataljoni ja rügemendi piirides), nendest 4 tööd maastikul, 2 kodust tööd, 4 klassitööd ja 18 harjutust kaardil. Peale selle täideti 1 iseseisev kirjalik kodutöö Maailmasõja ajaloo alal ja 11 kodust kirjatööd eesti keele alal. 7 kuulajat esinesid Kõrgema Sõjakooli kuulajaskonna ja oponentide ees referaatidega, millised harjutused olid määratud kuulajate ettevalmistamiseks väitekirjade täitmisele.

Õppetööst 1929./30. õppeaasta talveperioodil annab ülevaate alljärgnev tabel.

Nr	Õ p p e a i n e d	Loengud (tunde)	Praktilised tööd

			Harjutuse d kaardil	Prakt. tööd (tund e)	Iseseis- vaid töid kodus	Klassitöi d
1	Taktika: - üld- ja jalaväe -suurtükiväe	26 8	4 harjut. a 6 t. 18., a 5 t. —	135 —	2 —	4 tööd a 4 tundi —
2	Vabadusesõda	8	—	—	—	—
3	Jalaväe relvad	10	—	—	1	—
4	Maailmasõja ajalugu	26	—	—	—	—
5	Väljafortifikatsioon	20	—	—	—	—
6	Sidetehnika	24	—	—	—	—
7	Geodeesia	22	—	—	—	—
8	Lennuvägi: taktika, vaatlemine, pommitamine	15	—	—	—	—
9	Sõjagaasid	28	—	—	—	—
10	Mobilisatsioon	17	—	—	2	—
11	Sõjakriminaalõigus	30	—	—	—	—
12	Riigiõigus	44	—	—	—	—
13	Rahvusvaheline õigus	20	—	—	—	—
14	Eesti sõjamaateadus	21	—	—	—	—
15	N.-Vene relvastusjõudude praegune seisukord	2	—	—	—	—
16	Eesti keel	—	—	49	11	—
17	Prantsuse keel	—	—	94	15	—
18	Inglise keel	—	—	113	30	—
19	Ratsasõit	—	—	90	—	—
20	Autoasjandus	—	—	4	—	—
21	Võimlemine ühes vehklemisega	—	—	114	—	—
	Kokku	321	23	599	61	4

28. novembril 1929. a. ülendati leitnantideks Kõrgema Sõjakooli kuulajad noorem-leitnandid A. Nõmm ja H. Roots.

Vabariigi aastapäeval 24. veebruaril 1930. a. ülendati Kõrgema Sõjakooli kuulajaist Vabariigi Valitsuse otsusega järgmistesse auastmeisse:

- kolonelideks — kolonelleitnandid G. Leets ja J. Lutsar,
- kapteniks — leitnant A. Kaschan. (**Lk 87**)

I õppeaasta lõpul kuulajatele toimetati katsed järgmistes ainetes:

- sõjagaasid..... 7. V 1930. a.
- sõjakriminaalõigus ..... 13. ,, ,,
- rahvusvaheline õigus..... 21. ,, ,,
- eesti keel (kirjalik) ..... 23. ,, ,,
- riigiõigus ..... 2. IV. 1930. a.

7. mail 1930. a. lahkus Kv. Ühendatud Õppeasutiste ja ühtlasi Kõrgema Sõjakooli ülem kindralmajor G. Jonson, määramise puhul 3. diviisi ülemaks. Teda asendas ajutiselt Kv. Ühend. Õppeasutiste ülema abi õppealal kolonelleitnant A. Jaakson.

Uueks Kv. Ühendatud Õppeasutiste ja ühtlasi Kõrgema Sõjakooli ülemaks määrati Vabariigi Valitsuse otsusega senine suurtükiväe inspektor kolonel Herbert Brede, arvates 1. augustist 1930.

Praktilisteks töödeks 1930. a. suvel kulus kokku 8 nädalat 2 päeva. Suvised tööd olid järgmised:

3.—25. juunini — geodeesia ja topograafia alal Nõmme raionis (instrumentaalplaanistus, planšeti konstrueerimine, silmamõõduline ülesvõte ja perspektiivjoonistus), tööde juhataja — kolonelleitnant F. Oja.

26.—30. juunini — side alal Tondi raionis, tööde juhataja — kolonelleitnant F. Olbrei.

26. juulist kuni 7. augustini — taktikaline välisõit Tartu-Palamuse raiooni, kus lahendati maastikul 7 taktikalist ülesannet (3 ülesannet kõvendatud pataljoniga, 4 — kõvendatud rügemendiga), välisõidu üldjuht — kolonel A. Jaakson, grupijuhid peale kolonel Jaaksoni kolonelleitnant K. Laurits ja major H. Grabby, eriala juhatajad kolonel H. Brede, kolonelleitnant F. Olbrei ja major E. Kimm.

18. — 30. augustini — praktilised tööd Lennukoolis.

Juulikuu lõpul 1930. a. lahkus tervislikel põhjusil Kõrgema Sõjakooli kuulaja

major H. Kulbok.

4.— 7. juulini 1930. a. viibis V lend kolonel J. Jaaksoni juhatusel Soomes, külastades Soome Kõrgemat Sõjakooli Helsingis ja kaitseväe laagrit Parolas.

Korralisel puhkusel viibisid kuulajad 1. — 25. juulini 1930. a.

Suurtest sügismanöövrest Voldi raioonis lend võttis osa vahekohtunikena.

Õppetöö II õppeaasta talveperioodil algas 1. oktoobril 1930. a. ja kestis kuni 1. juunini 1931. a. Teise õppeaasta teoreetiline kursus vältas seega 30 õppenädalat ja 4 päeva.

Kokku II õppeaasta talveperioodil oli 840 õppetundi, neist teoreetilisi 346 (41,2%) ja praktilisi 494 (58,8%). Peaainele, taktikale, kulus 16 teoreetilist tundi (12,6%) ja 111 praktilist töötundi (87,4%). Talveperioodil 1930./31. a. lahendati kokku 33 taktikalist ülesannet (brigaadi ja diviisi piirides), nendest 4 kodust tööd, 5 klassitööd ja 24 harjutust kaardil. Peale selle oli praktilisi harjutusi ja töid: side alal — 2, staabiteenistuses — 2, väljafortifikatsioonis — 2, tagala organiseerimise alal — 3, mobilisatsiooni alal — 1, statistika alal — 1 ja prantsuse keeles — 22. Iseseisvaid kodutöid tehti: väljafortifikatsioonis — 1, statistikas — 1, eesti keeles — 8, prantsuse keeles — 17 ja inglise keeles — 10. Klassitööd: side alal — 1 ja prantsuse keeles — 6. Referaatidega valitud teemadele sõjaasjanduse alalt esinesid 17 kuulajat.

Õppeaasta lõpul korraldati kuulajaskonnale sõjamäng (kestus 3 päeva).

Kokkuvõtlikult 1930./31. õppeaasta talveperioodi õppetöö on näidatud ülmaltoodud tabelis. (Lk 88)

Järjek nr. nr.	Õ p p e a i n e d	Loengud (tunde)	Praktilised			
			tööd	Harjutusi kaardil	Praktil. tööd (tunde)	Iseseisvaid töid kodus
1	Taktika: — üldine ja jalaväe — suurtükiväe — ratsaväe	16 — —	18 (90 tundi) 2 (6 ,,) 2 (6 ,,)		3 1 —	4 (20 tundi) 1 (4 ,,) —

	— lennuväe	—	1 (5 „)		—	—
	— gaasikaitse	—	1 (4 „)		—	—
	. . . . .					
		16	24 (111 tundi)		4	5 (24 tundi)
2	Strateegia	14				
3	Sõjakunsti evolutsioon	20				
4	Väljafortifikatsioon	—	2 (8 „)		1	
5	Permanentne fortifikatsioon	8				
6	Meresõda	36				
7	Mobilisatsioon	24		15		
8	Tagala teenistus	17	3 (12 „)			
9	Sanitarteenus	8	Koos üldtaktika harj.			
10	Sõjapsühholoogia	8				
11	Side	7	2 (4 tundi)			1 (3 „)
12	Staabiteenus:					
	— üldosa	34				
	— I osakonna töö	4				
	— II osakonna töö	8	1 (5 „)			
	— III osakonna töö	16	1 (5 „)			
	— IV osakonna töö	8				
	— VI osakonna töö	4				
13	N.-Vene lahingudoktriin	6				
14	Läti sõjamaateadus	10				
15	Poola sõjamaateadus	16				
16	N.-Vene sõjamaateadus	12				
17	Statistika	28		9	1	
18	Meteoroloogia	10				
19	Riigimajandus	20				
20	Polit. ajalugu	8				
21	Euroopa polit. olukord	4				

22	Eesti keel	—		28	8	
23	Prantsuse keel	—		84	17	6
24	Inglise keel	—		84	10	
25	Võimlemine	—		14		
26	Vehklemine	—		52		
27	Ratsasõit	—		17		
28	Suusatamine	—		28		
29	Sõjamäng	—		18		
	Kokku	346	33 (145 tundi)	349	41	12

24. veebruaril 1931. a. lennu kuulajatest ülendati Vabariigi Valitsuse otsusega: majoriks — kaptenid J. Mäe ja K. Männi, kapteniks — leitnant A. Kristjan. (Lk 89)

I õppeaasta talveperioodi lõpul, 1. — 6. juunini, korraldati ekskursioonid Tallinna muistsesse kindlusse, Merekindlustesse ja Topohüdrograafia osakonna Geodeetilisse jaama ja lattu.

Perioodil 7. juunist kuni 1. juulini toimusid katsed järgmistes ainetes:

- strateegias (suuline),
- sõjakunsti evolutsioonis (kirjalik),
- Maailmasõja ajaloo (suuline),
- meresõjas (kirjalik),
- eesti keeles (kirjalik),

Juulikuul 1931. a. viibisid kuulajad puhkusel. 1. kuni 21. augustini 1931. a. teostati välisõit maastikule Abja-Karksi ja Põltsamaa raiooni, kus lahendati 6 ülesannet brigaadi piirides.

Katsetega sisseastunuile on määratud väitekirjade koostamiseks aeg 1. septembrist kuni 7. jaanuarini 1932. a., kuna katseteta sisse astunud vanemohvitserid komandeeritakse 1. septembril oma väeosadesse tagasi. Viimastele antakse väitekirja esitamiseni 1 aasta; väitekirja koostamine komandeerituile on vabatahtlik ja teostub ametikohuste täitmise kõrval.

Väitekirjade teemad olid Kõrgema Sõjakooli V lennul kuulajate eneste valida ja kinnitati Kaitsevägede Staabi ülema poolt 23. aprillil 1931. a.

Kinnitatud teemad on järgmised:

1. Kolonel G. Leets: "Jalaväe suurtükivägi."

2. Kolonel J. Lutsar: "Nõukogude Vene soomustatud võitlusvahendid, nende kasutamine lahingutegevusel ja nende vastu võitlemine."
3. Kolonelleitnant A. Steinberg: "Lennuväe kasutamine dessantoperatsioonide vastu võitlemisel." (Lk 90)
4. Kolonelleitnant K. Mutso: "Ideede evolutsioon suurtükiväe taktikas Maailmasõjas ja pärast Maailmasõda."
5. Major V. Saarsen: "Poola sõda Nõukogude Venega 1918—1920. a."
6. Major P. Asmus: "Soomusrongide kasutamine tulevikusõjas meie oludes."
7. Major J. Remmel: "Krasnaja Gorka operatsioon 1919. a."
8. Major A. Viru: "Tuli ja manööver meie oludes."
9. Major O. Mullas: "Põhimõtted piiriäärsete raioonide ettevalmistamiseks sõjaks."
10. Major J. Mäe: "Väljasuurtükiväe ülesanded, organisatsioon ja juhtimine praegusaja lahingus."
11. Major K. Männi: "Raskekuulipildujate kasutamine lahingus."
12. Soome kapten M. Ropponen: "Ida-Karjala vabaduspüüded 1918—1922. a."
13. Kapten M. Haber: "Eestlane sõdurina. Järeldusi kaitseväge komplekteerimisel, ettevalmistamisel ja juhtimisel."
14. Kapten A. Stern: "Jalaväe jao ja rühma organisatsiooni kujunemine Maailmasõja kogemustel."
15. Kapten A. Kaschan: "Jalaväe pataljoni pealetungil ja kaitsel meie oludes."
16. Kapten A. Kristian: "R.K.K.A. jalaväe lahinguline ettevalmistus."
17. Leitnant V. Till: "Nõukogude Vene ratsavägi, tema organisatsioon, relvastus, väljaõpe ja kasutamine."
18. Leitnant H. Onny: "1. ratsapolk Vabaduseõjas 1918.—1920."
19. Leitnant E. Püss: "Hirm võitlusvõimet mõjutava tegurina sõjas ning selle vastu võitlemine."
20. Leitnant S. Laks: „Kerge osade kasutamine lahingutegevusel." .
21. Leitnant Kurgvel: "Riikliku sidevõrgu arendamine õhuvaatlusteenistuse vajaduste rahuldamiseks."
23. Leitnant A. Nõmm: "Võitlus vastase suurtükiväega."
23. Leitnant H. Roots: "Mereväe tähtsus, organisatsioon, komplekteerimine ja ülesanded, - eriti meie oludes."

V I L E N D

Kaitseministrilt reeglid kuulajate vastuvõtmiseks Kõrgema Sõjakooli VI lendu ilmusid 27. oktoobril 1930. a.³¹ Vastuvõtu tingimused jäid neis samadeks nagu V lennulgi. Katsetele ei lubatud ohvitseri, kes juba kolm korda olid nimetatud katseid teinud, ilma et neid Kõrgemasse Sõjakooli vastu oleks võetud, või kes kolm korda katseid lõpule pole viinud kas haigestumise või nõrkade teadmiste tagajärjel.

Võistluskatsed jagunesid, nagu varemgi, suulisteks ja praktilisteks.

Kirjalikud katsed olid määratud samades ainetes kui V lennule (poliitilise maateaduse all nõuti täiendavalt ka Leedu ja Saksa tundmist).

Suuliste katsete nimekirja suurendati katsetega üldises maateaduses ja keemias.

Praktilistest katsetest tulid juurde katsed topograafias ja autojuhtimise oskuses (soovijaile).

Sisseastumiskatsetele vastuvõtmiseks Kõrgema Sõjakooli VI lendu lubati ilmuda 9 vanemohvitseril ja 57 nooremohvitseril.³²

Kaitseministri ksk. nr. 285 — 1930. a. põhjal kõik kirjalikud katsed, suulistest katsetest üldine maateadus, sõjaajalugu, Eesti sõjamaateadus, matemaatika, füüsika, keemia ja eelkatse võõrkeeltes, praktilistest katsetest topograafia, ratsasõit ja masinakirjutamine tulid korraldada 1931. a. kevadel. (**Lk 91**)

Katsed võõrkeeltes (lõpukatse), kaitseväge määrustikes ja eeskirjades, morse tähestiku tundmises ja autojuhtimises korraldatakse 1931. a. septembrikuus.

Kevadiste katsete eel tuli toimetada katsetele ilmunud ohvitseride tervislik järelvaatus.

Katsete tagajärgi hindava katsekomisjoni esimeheks määrati Kaitseväge Ühendatud Õppeasutiste ülem ja üheks liikmeks Kaitseväge Staabi esindaja.

Kaitseministri ksk. nr. 285 — 1930. a. põhjal sisseastujate teadmiste ja oskuste hindamine katsetel sünnib 12-pallilise süsteemi järgi, kusjuures iga katse

---

³¹ Kaitseministri ksk. nr. 285 — 1930.

³² Kaitseministri ksk. nr. 80 — 1931. a.

tagajärg korrutatakse selle aine tarvis määratud koefitsiendile. Korrutis annab punktide arvu igas aines. Kõikidel katsetel saadud punktid moodustavad punktide kogusumma, mis määrab ära katsete üldise tulemuse ja koha vastuvõetavate nimekirjas. Katse teatud aines läbiteinuks loetakse need, kes on saanud katsel vähemalt 6 palli.

Ühesuguse punktide kogusumma juures eesõiguse annab autojuhtimise oskus (välja arvatud Auto-tanki rügemendi ohvitserid) ja teiste praktiliste katsete tulemused; Vabaduse Risti kavaleridele antakse eesõigus, vaatamata autojuhtimise oskusele.

Katseteks määratud ainete koefitsiendid:

Kirjalikud katsed		Koeffit-sient	Suulised katsed		Koeffit-sient
1.	Eesti keel	8	1.	Sõjaajalugu	6
2.	Ajalugu	5	2.	Maateadus	3
3.	Maateadus	3	3.	Eesti sõjamaateadus	5
4.	Taktika	7	4.	Matemaatika	6
5.	Taktikalise ülesande lahenda-mine	8	5.	Füüsika	3
			6.	Keemia	3
			7.	Võõrkeeled	6
			8.	Kv. määrustikud ja eeskirjad	8

Praktiliste katsete tagajärgede hinded on hea, rahuldav või nõrk.

Kevadised võistluskatsed sisseastujaile korraldati 28. maist kuni 22. juunini 1931. a.

Katsetele lubatud vanemohvitseridele (Kõrgemasse Sõjakooli komandeeritud) toimetati kirjalikud katsed taktikalise ülesande lahendamises kaardil, taktikas ja eesti keeles ning suuline katse ühes lääne-euroopa keeles.

Kevadiste võistluskatsete alusel võeti Kõrgemasse Sõjakooli vastu komandeeritavatest 5 vanemohvitseri:

1. major Tamm, Johannes-Eduard — 1. suurtükiväe grupist;
2. „, Häelme, Aleksander — 7. jal. rügemendist;
3. kolonelleitn. Rüütel, Eduard — 10. üks. jal. pataljonist;

4. „ Siir, Johannes — Kv. Üh. Õppeasutistest;
5. major Gutmann, Valfried — Lennukoolist.

Kõrgema Sõjakooli katsetega sisseastuda soovijatest lubati kevadistel võistluskatsetel saavutatud tagajärgede põhjal võtta sügisestest katsetest osa järgmistel 24 ohvitseril:

1. n.-ltn. Tretjakevitš, Feliks — 1. jalaväe rügemendist;
2. leitn. Ustal, Raimond — 4. suurtükiväe grupist;
3. n.-ltn. Vacker, Eduard — Kalevi üks. jal. patalj.;
4. leitn. Animägi, Peeter — Sakala üks. jal. patalj.;
5. kapten Saar, Gustav — Kv. Üh. Õppeasutistest; (**Lk 92**)
6. leitn. Pollisinsky, Oskar — Kv. Üh. Õppeasutistest;
7. „ Tamm, Karl — Kv. Üh. Õppeasutistest;
- 8., Schmidt, Evald-Voldemar — Kv. Üh. Õppeasutistest;
9. „ Nurk, Martin — Kv. Üh. Õppeasutistest;
10. n.-ltn. Nõmmik, August — Kv. Üh. Õppeasutistest;
11. „ Kask, August — Kv. Üh. Õppeasutistest;
12. „ Jaakson, August — Kv. Üh. Õppeasutistest;
13. kapten Mõttus, Theodor — Kv. Üh. Õppeasutistest;
14. n.-ltn. Munner (Vladimir) Voldemar — Aegnasaare komandantuurist;
15. leitn. Kersten, Arnold — Kaitsem, adjutandi k. t.;
16. major Kõrge, Jüri — Kv. Ühend. Õppeasutistest;
16. leitnant Pessor, Albert — 10. üks. jal. pataljonist;
17. kapten Miil, Ernst — 5. suurt., grupist;
18. leitnant Limberg, Osvald — 5. suurt. grupist;
19. n.-ltn. Väkrum, Arthur — Pioneripataljonist;
20. leitnant Kivimägi, Ferdinand — Sidepataljonist;
21. kapten Martson, Ervin — Lennukoolist;
22. leitnant Kalikorm, Otto — Kaitseliidust;
23. kapten Hansen, Osvald — Kalevi üks. jal. pataljonist.

Seega võistluskatsed VI lennul mööduvad eriliselt pineva konkurentsi tähe all. (**Lk 93**)

Kõrgemasse Sõjakooli vastuvõetud ja sügisestele katsetele lubatud ohvitserid

komandeeritakse 1. juulist kuni 15. sept. 1931. a. õppetöödele väeliikides järgmiselt:

Jk. nr.	Ohvitseride väeliik	Kuhu komandeeritakse õppetöödele	Kui kauaks
1	Jalaväelased	suurtükiväkke	4 nädalaks
		lennuväkke	1 „
		inseneriväkke (pioneer- ja sideala)	2
		auto-tanki rügementi	1
		ratsaväkke	1
		soomusrongide rügementi	1
		Kokku	10 nädalat
2	Suurtükiväelased	jalaväkke	1 nädalaks
3	Ratsaväelased	teistesse väeliikidesse nagu jalaväelased	
		jalaväkke	2 "
		suurtükiväkke	3 "
		lennuväkke	1 "
		inseneriväkke (pioneer- ja side alal)	2 "
		auto-tanki rügementi	1 "
		soomusrongide rügementi	1 "
Kokku	10 nädalat		
4	Inseneriväelased (Side- ja pionerpioneerpataljoni)	jalaväkke	3 nädalaks
		suurtükiväkke	3 "
		lennuväkke	1 "
		auto-tanki rügementi	1 "
		ratsaväkke	1 "
		soomusrongide rügementi	1 "
		Kokku	10 nädalat

Kokku võetult meie Kõrgemas Sõjakoolis on tänini saanud kõrgema sõjalise hariduse 100 ohvitseri. Neist on elavate hulgast lahkunud 2 (major O. Jalajas ja major R. Rokk), reservi läinud 2 (major V. Fiskar ja major K. Mollin) ja erus 1

(kolonel K. Parts).

Kõrgem Sõjakool on 10 aasta jooksul ette valmistanud hulga kvalifitseeritud tööjõude teenistuseks staabiametitel. Ta on laiendanud paljude riviväeosade juhtide sõjalist silmaringi ja täiendanud nende teadmisi ja praktilisi oskusi. Lõppeks ta on annud rea tüsedaid ja andekaid õppejõude kaitseväge õppeasutistele.

Eesti kaitseväge kandvaima tööjõu ajakohane ettevalmistamine jääb meie Kõrgema Sõjakooli ülesandeks ka tulevikus. (**Lk 94**).